

HE 47/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja muutettavaksi rikoslakia. Samalla nykyinen laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta kumottaisiin.

Esityksessä on kyse kansallisesta täydentävästä sääntelystä, joka on tarpeen kaksikäyttötuotteiden valvontajärjestelmän perustamista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisen tueksi. Ehdotettuun lakiin sisältyisi säännökset muun muassa lupa- ja valvontaviranomaisista, kansallisista lupavaatimuksista ja ilmoitusvelvollisuuksista sekä lupamenettelyistä ja valvonnasta. Uutena asiana lakiin ehdotetaan sääntelyä kansallisesta valvontaluettelosta. Lisäksi rikoslakiin tehtäisiin asetuksessa edellytetyt säännökset seuraamuksista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2024

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	4
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	5
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	5
2.1 Sääntelyn tavoitteet	5
2.2 Vientivalvonta-asetuksen sisältö	6
2.3 Vientivalvonta-asetuksen keskeiset muutokset aiempaan sääntelyyn	10
3 Nykytila ja sen arviointi	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	16
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset yritysten toimintaan	16
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	19
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset ja perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	20
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	21
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	21
5.2 Muiden valtioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	23
5.2.1 Liikkumavaran käyttö jäsenvaltioissa	23
5.2.2 Ruotsi	24
5.2.3 Alankomaat	25
5.2.4 Viro	26
5.2.5 Saksa	26
5.2.6 Ranska	26
5.2.7 Latvia	27
5.2.8 Espanja	27
5.2.9 Liettua	28
5.2.10 Italia	28
5.2.11 Norja	28
6 Lausuntopalaute	29
7 Säännöskohtaiset perustelut	31
7.1 Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta	31
7.2 Rikoslaki	49
8 Lakia alemman asteinen sääntely	52
9 Voimaantulo	52
10 Toimeenpano ja seuranta	52
11 Suhde muihin esityksiin	53
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	53
12.1 Luvanvaraisuus	53
12.2 Tavarahan hävittäminen	54
12.3 Tiedonsaantioikeus ja salassa pidettävän tiedon luovuttaminen	55
12.4 Vientivalvontaneuvottelukunta	57

12.5 Rangaistussäännökset	57
LAKIEHDOTUKSET	61
Laki 1. kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta	61
Laki 2. rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta	68
LIITE	70
KANSALLINEN VALVONTALUETTELO	70
LIITE	81
RINNAKKAISTEKSTI	81
Rikoslain 46 luvun muuttamisesta	81
ASETUSLUONNOS	84
vientivalvontaneuvottelukunnasta	84

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksessä ehdotetaan kansallista täydentävää sääntelyä, joka on tarpeen kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/821, jäljempänä vientivalvonta-asetus, soveltamisen tueksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja voimassa oleva laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996) ehdotetaan kumottavaksi.

Vientivalvonta-asetus korvasi aiemman kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskeneen EU-asetuksen vuodelta 2009. Aiempi EU-asetus oli voimassa neuvoston asetuksena, mutta Lissabonin sopimuksen myötä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevat asiat tulivat käsiteltäväksi tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Vientivalvonta-asetus on siten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus. Vientivalvonta-asetuksessa jätetään kansallisten ratkaisujen varaan muun muassa viranomaisvastuiden järjestäminen, valvonnan toimenpiteet, seuraamuksista määrääminen sekä eräitä luvanvaraisuuteen ja ilmoitusvelvollisuuksiin liittyviä seikkoja.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio laati lokakuussa 2013 Euroopan parlamentille ja neuvostolle raportin kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 428/2009 toimeenpanosta (COM(2013) 710 final). Raportissa todettiin, että vaikka EU:n vientivalvontajärjestelmä luo toimivan lainsäädännöllisen perustan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnalle, tulisi sitä päivittää vastaamaan uusia, nopeasti muuttuvia teknisiä, taloudellisia ja poliittisia haasteita. Raporttia seurasi huhtikuussa 2014 komission tiedonanto (COM(2014) 244 final), jossa määriteltiin konkreettisia poliittisia vaihtoehtoja vientivalvontapolitiikan nykyaikaistamiseksi ja mukauttamiseksi nopeasti muuttuviin teknisiin, taloudellisiin ja poliittisiin olosuhteisiin. Tiedonannon pohjalta valtioneuvosto toimitti eduskunnalle valtioneuvoston E-selvityksen E 94/2014 vp.

Komissio julkaisi ehdotuksen vientivalvonta-asetukseksi (COM(2016) 616 final) syyskuussa 2016. Samalla julkaistiin myös asetusehdotukseen liittyvä vaikutustenarviointi (SWD(2016) 315 final) ja tiivistelmä vaikutustenarviointista (SWD(2016) 315 final). Ehdotusta käsittelevä neuvoston työryhmä oli kaksikäyttötuotetyöryhmä, jossa käsittely aloitettiin lokakuussa 2016. Käsittely ajoittui osittain myös Suomen puheenjohtajuuskaudelle.

Komission ehdotusta koskeva U-kirjelmäluonnos valmisteltiin ulkoministeriössä ja sitä käsiteltiin EU-asioiden komitean alaisen kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä lokakuussa 2016. Asetusehdotuksesta annettiin eduskunnalle valtioneuvoston kirjelmä (U 59/2016 vp) marraskuussa 2016. Puolustusvaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta antoivat lausunnot suurelle valiokunnalle, joka niiden mukaisesti yhtyi valtioneuvoston kantaan. Eduskunnalle annettiin myös U-jatkokirjelmä (UJ 11/2018 vp) toukokuussa 2018. Myös jatkokirjelmän osalta puolustusvaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta antoivat lausunnot suurelle valiokunnalle, joka niiden mukaisesti yhtyi valtioneuvoston kantaan.

Suomi suhtautui myönteisesti kaksikäyttötuotteiden valvontajärjestelmän kehittämiseen yleisesti. Suomi korosti neuvotteluissa erityisesti lainsäädännön selkeyden turvaamista, vientivalvontamenettelyiden tehokkuudesta huolehtimista, pienten ja keskisuurten yritysten aseman huomioimista sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden näkökulmien säilymistä vientivalvonnan tärkeinä osa-alueina. Suomi piti tervetulleina komission ehdotukseen sisältyneitä ehdotuksia muun muassa uusista Euroopan unionin yleisluvista sekä kaksikäyttötuotteiden välityksen ja kauttakuljetuksen tapauskohtaisen valvonnan laajentamisesta kuitenkin niin, että niiden ekstraterritoriaalisen soveltamiseen suhtauduttaisiin pidättyväisesti. Näiltä osin uusi asetus vastaa läheisesti Suomen tavoitteita.

Suomi vastusti ehdotusta Euroopan unionin oman, kansainvälisistä vientivalvontajärjestelyistä riippumattoman valvontaluettelon perustamista. Suomen näkemys oli, että aiempi kansainvälisiin järjestelyihin nojannut lähestymistapa oli toiminut hyvin ja että se oli osoittautunut tärkeäksi sekä globaalin turvallisuuden että yritysten kilpailukyvyn kannalta. Ehdotuksesta EU-tason luettelosta luovuttiinkin neuvottelujen kuluessa.

Uudesta asetuksesta päästiin neuvotteluissa sopuun marraskuussa 2020 ja asetus tuli voimaan syyskuussa 2021.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä ulkoministeriössä. Kuulemista varten on järjestetty kaksi kaikille sidosryhmille avointa tilaisuutta, joissa on esitelty hallituksen esityksen valmistelun kannalta keskeisiä teemoja ja kysymyksiä sekä kuultu sidosryhmien kommentteja. Ensimmäinen tilaisuus järjestettiin 13.12.2022 ja toinen 6.10.2023. Lisäksi hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla 10.11.2023–22.12.2023. Lausuntokierroksen materiaalit, annetut lausunnot ja muut hankkeen asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankesivuilta osoitteesta valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella [UM008:00/2019](https://valtioneuvosto.fi/hankkeet).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Sääntelyn tavoitteet

Vientivalvonta-asetuksen tavoitteena on muun muassa varmistaa, että jäsenvaltioiden ja unionin erityisesti asensulkuja, alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista koskevia kansainvälisiä sitoumuksia ja vastuita noudatetaan. Unionin sitoutumista vahvaan kansalliseen ja kansainväliseen koordinoituun vientivalvontaan on korostettu esimerkiksi joukkotuhoojien leviämisen vastaisessa EU:n strategiassa. Vientivalvonta-asetuksen tavoitteena on myös varmistaa, että kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa huomioidaan kaikki merkitykselliset näkökohdat sekä unionin että jäsenvaltioiden toimesta. Näitä näkökohtia ovat esimerkiksi kansainväliset velvoitteet ja sitoumukset, pakotteet, ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökohdat sekä aiottuun loppukäyttöön ja sen kiertämisvaaraan liittyvät näkökohdat. Vientivalvonta-asetuksen yhtenä tavoitteena on tehostaa viejille annettavia ohjeita vastuullisista käytännöistä heikentämättä kuitenkaan viejien maailmanlaajuisia kilpailukykyä.

Vientivalvonta-asetuksessa kaksikäyttötuotteella tarkoitetaan tuotetta, jota voidaan käyttää sekä siviili- että sotilastarkoituksiin. Kaksikäyttötuote voi olla fyysinen tuote tai aineeton tuote, kuten ohjelmisto. Vientivalvonta-asetuksessa tietyiltä osin rajoitetaan ja asetetaan lupavaatimuksia kaksikäyttötuotteiden viennille EU-alueen ulkopuolelle, kaksikäyttötuotteiden välitykselle kolmannesta maasta toiseen kolmanteen maahan, kaksikäyttötuotteita koskevan teknisen avun

tarjoamiselle kolmanteen maahan, kaksikäyttötuotteiden kauttakululle EU-alueen kautta ja kaksikäyttötuotteiden siirrolle EU-alueen sisällä. Viejille ja muille toimijoille asetetaan asetuksessa myös näihin toimintoihin liittyviä velvollisuuksia, kuten erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia. Vientivalvonta-asetuksessa säädetään lisäksi esimerkiksi erilaisista lupatyypeistä ja lupien myöntämiseen liittyvistä menettelyistä sekä sääntelyn täytäntöönpanosta.

Yhteisellä valvontajärjestelmällä varmistetaan myös se, että kaksikäyttötuotteiden vapaa liikkuvuus unionin tullialueella voi toteutua. Yhteisiä luetteloita kaksikäyttötuotteista, määräpaikoista ja suuntaviivoista pidetään tehokkaan vientivalvontajärjestelmän olennaisena osana. Jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus ottaa käyttöön kansallisia valvontaluetteloita, jos tämä nähdään tarpeelliseksi yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemiseen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Komissiolle on siirretty säädösvaltaa muun muassa valvonnanalaisten kaksikäyttötuotteiden luettelon muuttamisesta, kun muutokset ovat sellaisia, jotka jäsenvaltiot tai unioni ovat hyväksyneet kansainvälisten asesulkusopimusten osapuolina ja monenvälisten vientivalvontajärjestelyjen osapuolina tai ratifioimalla asiaa koskevia kansainvälisiä sopimuksia. Tavoitteena on näin varmistaa mahdollisuus reagoida nopeasti muuttuviin olosuhteisiin sekä teknologian ja kaupan kehitykseen.

Käytännössä vientivalvonta-asetuksen luettelo valvonnanalaisista kaksikäyttötuotteista käytetään pohjana myös esimerkiksi EU:n pakotesääntelyssä, jossa yhtenä rajoittavana toimenpiteenä saatetaan kieltää vientivalvonta-asetuksessa määriteltyjen valvonnanalaisten kaksikäyttötuotteiden vienti tiettyyn määrämaahan. Myös eräät EU:n ulkopuoliset valtiot hyödyntävät EU-asetuksen luettelo valvonnanalaisista kaksikäyttötuotteista viittaamalla siihen kansallisessa lainsäädännössään.

2.2 Vientivalvonta-asetuksen sisältö

Vientivalvonta-asetuksen I luku sisältää artikkelit 1 ja 2, joissa säädetään asetuksen kohteesta ja määritelmistä. Asetuksen II luku sisältää artikkelit 3–11. Luku sisältää sääntelyä muun muassa erilaisista lupavaatimuksista ja ilmoitusvelvollisuuksista. Asetuksen 3 artiklaan sisältyy säännös, jonka mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden vientiin vaaditaan lupa.

Asetuksen 4 artikla sisältää niin sanotun catch all –lupavaatimuksen, jonka mukaan liitteeseen I sisällyttömän kaksikäyttötuotteen vientiin vaaditaan lupa, jos viejä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu tiettyyn valvonnanalaiseen loppukäyttöön. Tämä valvonnanalainen loppukäyttö määritellään 4 artiklan 1 kohdassa ja siihen viitataan useissa kohdissa asetuksessa. Kyseisen 4 artiklan 1 kohdan mukaan valvonnanalaista loppukäyttöä on a) käyttö, joka liittyy kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden taikka muiden ydinräjähteiden kehittämiseen, tuotantoon, käsittelyyn, käyttöön, ylläpitoon, varastointiin, havaitsemiseen, tunnistamiseen tai levittämiseen taikka tällaisten aseiden maaliin saattamiseen soveltuvien ohjusten kehittämiseen, tuotantoon, ylläpitoon tai varastointiin; b) sotilaallinen loppukäyttö, jos ostajamaata tai määrämaata koskee aseidenvientikielto; sekä c) käyttö kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen sellaisten puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina, jotka on viety jäsenvaltion alueelta ilman lupaa tai kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn luvan vastaisesti. Sotilaallista loppukäyttöä täsmennetään 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa lisäksi toteamalla, että kyseistä alakohtaa sovellettaessa sotilaallisella loppukäytöllä tarkoitetaan i) sisällyttämistä jäsenvaltioiden puolustustarvikeluettelossa lueteltuihin puolustustarvikkeisiin; ii) tuotanto-, testaus- tai analysointilaitteiden ja niiden komponenttien käyttöä jäsenvaltioiden puolustustarvikeluettelossa lueteltujen puolustustarvikkeiden kehittämiseen, tuotantoon tai

ylläpitoon; tai iii) valmiiksi jalostamattomien tuotteiden käyttöä jäsenvaltioiden puolustustarvikeluettelossa lueteltujen puolustustarvikkeiden tuotantoon tarkoitettussa laitoksessa.

Asetuksen 4 artikla sisältää myös viejän velvollisuuden ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle, jos se tietää, että liitteeseen I sisältyvät kaksikäyttötuotteet, jotka se aikoo viedä, on tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun valvonnanalaiseen loppukäyttöön. Artiklassa jätetään jäsenvaltioille liikkumavaraa siten, että jäsenvaltiot voivat asettaa lupavaatimuksen myös sellaisissa tilanteissa, joissa viejällä on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Käytännössä kyseisen kohdan toimeenpano kansallisesti edellyttää, että viejälle asetetaan velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle, mikäli sillä on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu tällaiseen käyttöön. Lisäksi 4 artiklassa säädetään viranomaisten välisestä yhteistyöstä artiklaa sovellettaessa.

Asetuksen 5 artiklan sääntely vastaa rakenteeltaan 4 artiklan sääntelyä, mutta artikla koskee liitteeseen I sisältyttäviä verkkovalvontatuotteita. Verkkovalvontatuotteet ovat asetuksen 2 artiklan 20 kohdan mukaan kaksikäyttötuotteita, jotka on erityisesti suunniteltu mahdollistamaan luonnollisten henkilöiden salaa tarkkailu seuraamalla, poimimalla, keräämällä tai analysoimalla tietoja tieto- ja televiestintäjärjestelmistä. Artiklan mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyttömien verkkovalvontatuotteiden vientiin vaaditaan lupa, jos viejä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka liittyy kansallisiin tukahduttamistoimiin ja/tai ihmisoikeuksia koskevan oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin. Vastaavasti kuin 4 artiklassa, myös 5 artiklan osalta viejälle on artiklassa asetettu velvoite ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle, mikäli se tietää, että liitteeseen I sisältyttömät verkkovalvontatuotteet on tarkoitettu edellä mainittuun käyttöön. Lisäksi jäsenvaltioille on jätetty liikkumavaraa, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat asettaa lupavaatimuksen myös silloin, kun viejällä on syytä epäillä verkkovalvontatuotteiden olevan tarkoitettu mainittuun käyttöön. Käytännössä kyseisen kohdan toimeenpano kansallisesti edellyttää, että viejälle asetetaan velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle, mikäli sillä on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu tällaiseen käyttöön. Artiklassa säädetään myös siitä, että komissio ja neuvosto asettavat viejien saataville artiklaa koskevia suuntaviivoja. Näiden suuntaviivojen valmistelu on käynnissä.

Asetuksen 6 artikla koskee välityspalveluiden tarjoamista ja sen mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalvelujen tarjoamiseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Artiklassa säädetään välittäjän velvollisuudesta ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle, jos se aikoo tarjota liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalveluja ja se tietää tuotteiden olevan tarkoitettu kokonaan tai osittain tällaiseen käyttöön. Jäsenvaltioille on jätetty liikkumavaraa siten, että jäsenvaltiot voivat ulottaa mahdollisuuden asettaa lupavaatimus myös sellaisiin kaksikäyttötuotteisiin, jotka eivät kuulu asetuksen liitteeseen I. Lisäksi lupavaatimuksen voi kansallisesti laajentaa myös niihin tilanteisiin, joissa välittäjällä on syytä epäillä valvonnanalaista loppukäyttöä, mikä käytännössä tarkoittaa kansallista sääntelyä välittäjän ilmoitusvelvollisuudesta tällaisissa tilanteissa.

Asetuksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi kieltää liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun tai asettaa kauttakululle lupavaatimuksen, jos tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Jäsenvaltioille on jätetty artiklassa liikkumavaraa siten, että jäsenvaltio

voi ulottaa mahdollisuuden kieltää kauttakulku tai asettaa sille lupavaatimus myös sellaisiin kaksikäyttötuotteisiin, jotka eivät kuulu asetuksen liitteeseen I.

Asetuksen 8 artikla koskee kaksikäyttötuotteisiin liittyvän teknisen avun toimittamista. Artiklan mukaan teknisen avun toimittamiseen vaaditaan lupa, jos toimivaltainen viranomainen on ilmoittanut, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Teknisen avun toimittajan on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle, jos se tietää, että liitteeseen I sisältyvät kaksikäyttötuotteet, joihin liittyvää teknistä apua hän aikoo toimittaa, on tarkoitettu kokonaan tai osittain tällaiseen käyttöön. Artiklassa on säädetty tietyistä poikkeuksista lupavaatimusten ja ilmoitusvelvollisuuden soveltamiseen. Jäsenvaltiolle on jätetty kansallista liikkumavaraa siten, että jäsenvaltiot voivat ulottaa mahdollisuuden asettaa lupavaatimus myös sellaisille kaksikäyttötuotteille, jotka eivät kuulu asetuksen liitteeseen I. Lisäksi jäsenvaltiot voivat asettaa lupavaatimuksen, jos teknisen avun toimittajalla on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Käytännössä kyseisen kohdan toimeenpano kansallisesti edellyttää, että teknisen avun toimittajalle asetetaan velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle, mikäli sillä on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu tällaiseen käyttöön.

Asetuksen 9 artiklan mukaan jäsenvaltio voi kieltää liitteeseen I sisältyvämmien kaksikäyttötuotteiden viennin tai asettaa viennille lupavaatimuksen yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemiseen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Jäsenvaltion on ilmoitettava tällaiset toimenpiteet komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Toimenpide voi olla kansallisen valvontaluettelon laatiminen. Komissio julkaisee sille ilmoitetut toimenpiteet Euroopan unionin virallisessa lehdessä, minkä lisäksi julkaistaan ajantasaistettu kooste jäsenvaltioissa voimassa olevista kansallisista valvontaluetteloista.

Asetuksen 10 artiklan mukaan liitteeseen I sisältyvämmien kaksikäyttötuotteiden vientiin vaaditaan lupa, jos toinen jäsenvaltio asettaa niiden viennille lupavaatimuksen 9 artiklan nojalla hyväksymänsä ja komission julkaiseman kansallisen valvontaluettelon perusteella ja jos viejä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu käyttöön, joka aiheuttaa huolta yleiseen turvallisuuteen tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Artikla mahdollistaa toisen jäsenvaltion kansalliselle valvontaluettelolle asettamien tuotteiden asettamisen valvonnanalaiseksi myös muissa jäsenmaissa. Artiklassa säädetään myös artiklan soveltamiseen liittyvistä jäsenvaltioiden ilmoitusvelvollisuuksista muille jäsenvaltioille ja komissiolle.

Asetuksen 11 artiklan mukaan liitteeseen IV sisältyvien kaksikäyttötuotteiden unionin sisäisiin siirtoihin vaaditaan lupa. Lisäksi jäsenvaltio voi artiklan 2 kohdassa määritellyin kriteerein asettaa lupavaatimuksen muiden kaksikäyttötuotteiden siirrolle alueeltaan toiseen jäsenvaltioon. Jäsenvaltio voi artiklan 8 kohdan mukaan myös kansallisessa lainsäädännössä edellyttää, että tietyistä unionin sisäisistä siirroista on toimitettava kyseisiä tuotteita koskevia lisätietoja toimivaltaiselle viranomaiselle. Artiklan 9 kohdan mukaan liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden unionin sisäisiin siirtoihin liittyvissä asiaankuuluvissa kaupallisissa asiakirjoissa on ilmoitettava selkeästi, että kyseisten tuotteiden vienti unionin tullialueelta on valvonnanalaisista.

Asetuksen III luku sisältää artikkelit 12–16 ja luku koskee lupia ja niiden myöntämistä. Vientilupa voi olla 12 artiklan mukaan yksittäislupa, koontilupa, kansallinen yleislupa tai unionin yleislupa. Artiklan mukaan luvan myöntää pääsääntöisesti sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jossa viejällä on asuinpaikka tai johon tämä on sijoittautunut. Artiklassa säädetään myös muun muassa lupien voimassaolon määrajasta, viejän velvollisuudesta antaa toimivaltaiselle viranomaiselle tietoja, yksittäislupiin vaadittavasta loppukäyttötodistuksesta ja

koontilupiin liittyvästä sisäisestä vaatimustenmukaisuusohjelmasta. Artiklan nojalla toimivaltainen viranomaislainen voi myös kieltää viejää käyttämästä unionin yleislupaa tietyin edellytyksin.

Asetuksen 13 artiklassa säädetään välityspalveluita ja teknistä apua koskevista luvista ja niihin liittyen muun muassa luvat myöntävästä viranomaisesta, lupien sisällöstä ja viranomaisille annettavista tiedoista. Asetuksen 14 artiklassa säädetään lupaviranomaisen velvollisuudesta konsultoida toisen jäsenvaltion viranomaista, mikäli tuotteet sijaitsevat tässä toisessa jäsenvaltiossa. Asetuksen 15 artiklassa säädetään lupaharkinnassa huomioitavista kriteereistä. Artiklan mukaan lupaharkinnassa on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat, joista osa on myös erikseen lueteltu artiklan ei-tyhjessä listassa.

Asetuksen 16 artiklassa säädetään ensinnäkin toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudesta evätä vientilupa sekä mitätöidä jo myöntämänsä vientilupa, keskeyttää luvan soveltaminen, muuttaa lupaa ja peruuttaa lupa. Edellä mainituista päätöksistä on ilmoitettava toisille jäsenvaltioille ja niiden tulee ottaa päätökset huomioon. Artiklassa säädetään myös jäsenvaltion velvollisuudesta konsultoida toisen jäsenvaltion viranomaisia, mikäli ne ovat tehneet epäamispäätöksen olennaisesti samanlaisen liiketapahtuman osalta, kuin jolle lupaa on haettu.

Asetuksen IV luku sisältää artikkelit 17–20. Luvussa säädetään komissiolle siirretystä säädösvaltaa kaksikäyttötuotteiden ja määräpaikkojen luetteloiden muuttamisessa. Asetuksen 17 artiklan mukaan komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä, joilla muutetaan liitteessä I ja IV olevia kaksikäyttötuotteiden luetteloita sekä liitteessä II säädettyjen unionin yleislupien soveltamisaloja ja määräpaikkoja. Komission toimivalta on kuitenkin sidottu siten, että liitteen I muutoksia voi tehdä sen mukaan, kun jäsenvaltiot ja unioni ovat ne hyväksyneet kansainvälisten asensulkujärjestelmien ja vientivalvontajärjestelyjen osapuolina tai ratifioimalla asiaa koskevia kansainvälisiä sopimuksia. Liitteen I muutosten osaksi myös liitteessä II tai IV lueteltuja kaksikäyttötuotteita, myös nämä liitteet on päivitettävä. Liitteen II muutokset on lisäksi tehtävä asetuksen mukaisesti perustetun kaksikäyttötuotteiden koordinaatioryhmän kanssa yhteistyössä. Artiklat 18, 19 ja 20 koskevat siirrettyä säädösvaltaa koskevia menettelyjä.

Asetuksen V luku sisältää artikkelit 21 ja 22, jotka koskevat tullimenettelyjä. Viejän on 21 artiklan mukaan todistettava vientimuodollisuuksia suorittaessaan, että vientiin mahdollisesti tarvittava lupa on saatu. Artiklassa säädetään myös muista tullimenettelyistä ja esimerkiksi jäsenvaltion mahdollisuudesta estää kaksikäyttötuotteen vienti alueeltaan tietyin edellytyksin. Asetuksen 22 artiklassa säädetään jäsenvaltion mahdollisuudesta säätää, että kaksikäyttötuotteiden vientiä varten tarvittavat tullimuodollisuudet voidaan suorittaa vain tietyissä tullitoimipaikoissa.

Asetuksen VI luku sisältää artikkelit 23–25 ja luku koskee hallinnollista yhteistyötä, täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa. Jäsenvaltioiden on 23 artiklan mukaan annettava tiedoksi komissiolle asetuksen täytäntöönpanoon liittyvästä sääntelystä. Artiklassa säädetään myös jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Asetuksen 24 artiklassa säädetään kaksikäyttötuotteiden koordinaatioryhmästä ja sen toiminnasta. Asetuksen 25 artiklassa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan asetuksen asianmukaisen täytäntöönpanon ja säätävän asetuksen säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Artiklassa säädetään myös täytäntöönpanon valvonnan koordinaatiomekanismista.

Asetuksen VII luku käsittää artiklan 26, joka koskee avoimuutta, tiedotusta, seuranta ja arviointia. Artiklassa säädetään muun muassa parhaita käytäntöjä koskevien suuntaviivojen ja suositusten laatimisesta ja Euroopan parlamentille ja neuvostolle toimitettavasta vuosikertomuksesta.

Asetuksen VIII luku sisältää artikkelit 27 ja 28 ja luku koskee valvontatoimenpiteitä. Asetuksen 27 artiklassa säädetään viejien, välittäjien ja teknisen avun toimittajien velvollisuudesta pitää yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita viennistään, välityspalvelusta tai teknisestä avusta. Näitä rekistereitä tai luetteloita on pidettävä jäsenvaltiossa voimassa olevan kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti. Asetuksen 28 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta sen toimivaltaiset viranomaiset voivat kerätä tietoja kaikista kaksikäyttötuotteita sisältävistä tilauksista ja liiketapahtumista sekä todeta, sovelletaanko vientivalvontatoimenpiteitä asianmukaisesti. Tämä voi artiklan mukaan edellyttää esimerkiksi valtuuksia päästä sellaisten henkilöiden tiloihin, joilla on vientitoimeen liittyvä intressi.

Asetuksen IX luku sisältää artikkelin 29, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Asetuksen X lukuun sisältyy loppusäännökset.

Asetuksen liitteeseen I sisältyy niiden kaksikäyttötuotteiden luettelo, joiden vientiin 3 artiklan mukaisesti vaaditaan vientilupa. Liitteessä II säädetään unionin yleisluvista, joiden nojalla vienti on mahdollista tiettyihin määräpaikkoihin. Liitteeseen sisältyy myös viejien raportointivelvollisuuksia yleislupien käytöstä. Liitteeseen III sisältyy lupaa koskevat lomakemallit. Liitteessä IV on luettelo niistä kaksikäyttötuotteista, joiden siirtoon unionin sisällä tarvitaan 11 artiklan mukaisesti lupa. Liitteeseen V sisältyy luettelo kumotusta asetuksesta ja sen muutoksista ja liitteeseen VI vastaavuustaulukko, jonka mukaisesti viittauksia kumottuun asetukseen pidetään viittauksina vientivalvonta-asetukseen.

2.3 Vientivalvonta-asetuksen keskeiset muutokset aiempaan sääntelyyn

Vientivalvonta-asetus korvasi aiemman kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 428/2009. Aiempaan asetukseen oli tehty sen voimassaoloaikana useita vähäisempiä muutoksia ja päivityksiä. Kokonaisuus toimi verraten hyvin, mutta asetuksen kokonaisvaltaiselle päivitykselle oli yleisesti tunnistettu tarve. Pääosin sääntely säilyi ennallaan ja vientivalvonnan peruseriaatteisiin ei tehty muutoksia. Sääntelyn asialliseen sisältöön vaikuttavista muutoksista merkittävimmät olivat erillisen verkkovalvontatuotteisiin kohdistuvan vientilupavaatimuksen käyttöön ottaminen, kaksikäyttötuotteisiin liittyvän teknisen avun valvonnan laajentaminen, asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa määritellyn valvonnallisen loppukäytön laajennus, säännös toisen jäsenvaltion kansalliseen valvontaluetteloon kuuluvan tuotteen valvonnasta sekä eräiden uusien EU-tason yleisvientilupien käyttöön ottaminen.

Verkkovalvontatuotteisiin liittyvä sääntely asetuksessa on uutta, sillä asiasta ei ollut nimenomaista sääntelyä aiemmassa asetuksessa. Uuden asetuksen nojalla toimivaltainen viranomainen voi asettaa verkkovalvontatuotteelle lupavaatimuksen tilanteissa, joissa viejä on omien huolellisuusperiaatteen mukaisesti tekemiensä selvitysten johdosta ilmoittanut toimivaltaiselle viranomaiselle, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu käyttöön, joka liittyy kansallisiin tukahduttamistoimiin ja/tai ihmisoikeuksia koskevan oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin. Toimivaltaiset viranomaiset voivat myös ilmoittaa omassa tiedossaan olevasta epäilystä vientiä suunnittelevalle toimijalle, jonka on tämän jälkeen haettava vientilupaa.

Teknisen avun toimittamista koskeva sääntely asetuksessa on myös uutta verrattuna aiempaan asetukseen. Lissabonin sopimuksen myötä on oikeudellisesti selvää, että rajat ylittävän siirron sisältävä teknisen avun toimittaminen kuuluu unionin toimivaltaan. Tämän johdosta

vientivalvonta-asetukseen on sisällytetty teknisen avun määritelmä ja täsmennetty, miten sen toimittamista valvotaan.

Niin sanottuun catch all –lupavaatimukseen liittyvä valvonnanalaisen loppukäytön määritelmä 4 artiklan 1 kohdassa on laajentunut aiempaan sääntelyyn nähden. Vanhassa asetuksessa lupavaatimusten asettamiseen liittyvä valvonnanalainen loppukäyttö sidottiin vaihtelevasti joko pelkästään joukkotuhohuaseisiin liittyvään loppukäyttöön tai laajemmin myös sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa valtiossa taikka käyttöön luvattomasti maasta viedyn puolustustarvikkeen osana. Uudessa asetuksessa nämä kolme valvonnanalaisen loppukäytön muotoa rinnastetaan toisiinsa, mikä tarkoittaa myös erilaisten lupavaatimusten asettamista koskevien säännösten laajentumista kattamaan kaikki edellä mainitut valvonnanalaisen loppukäytön muodot.

Vientivalvonta-asetus mahdollistaa jäsenvaltioille kansallisen valvontaluettelon laatimisen samoin kuin asetusta edeltänytkin sääntely. Uutena asiana vientivalvonta-asetukseen lisättiin sen 10 artiklaan sisältyvä sääntely, jossa mahdollistetaan lupavaatimuksen asettaminen sellaiselle kaksikäyttötuotteelle, joka kuuluu toisen jäsenvaltion kansalliseen valvontaluetteloon. Edellytyksenä on lisäksi, että komissio on julkaissut kansallisen valvontaluettelon 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti ja tuote aiheuttaa huolta yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemiseen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä.

Vientivalvonta-asetukseen liitteisiin sisältyy joukko EU:n yleislupia, joiden nojalla luvanvaraisten kaksikäyttötuotteiden vienti on sallittua ilman kansallisesti myönnettyä vientilupaa. Yleislupien tarkoituksena on helpottaa vientiin liittyviä hallinnollisia menettelyitä tilanteissa, joissa vientiin liittyvien riskien voidaan katsoa olevan suhteellisen matalia. Vientivalvonta-asetuksen yhteydessä tuli voimaan kaksi uutta unionin yleislupaa. Yleislupa EU007 mahdollistaa konsernin sisäisissä tuotekehitystarkoituksissa tapahtuvan viennin eräisiin EU:n ulkopuolisiin valtioihin, kunhan konsernin emoyhtiö sijaitsee EU:ssa tai yleislupaa EU001 katteeseen kuuluvassa valtiossa. Yleislupa EU008 taas sallii tietyntyyppisten tavanomaisten salausta käyttävien laitteiden ja ohjelmistojen viennin siviilikäyttöön suurimpaan osaan maailman valtiosta tietyin reunaehdoin.

3 Nykytila ja sen arviointi

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996). Laki täydentää voimassa olevaa EU-sääntelyä ja sisältää vientivalvonta-asetuksen soveltamisen tueksi tarvittavia kansallisia säännöksiä. Lakia on muutettu useita kertoja ja muutoksilla on huomioitu myös EU-sääntelyssä tapahtuneita muutoksia. Lakiin sisältyy säännöksiä muun muassa luvanvaraisuudesta ja luvan myöntämiseen liittyvistä menettelyistä, ennakkotiedosta, valvonnasta, kauttakuljetuksen luvanvaraisuuteen liittyvistä menettelyistä sekä vientivalvontaneuvottelukunnasta. Lisäksi laissa viitataan rikoslain 46 luvun sääntelyyn, johon sisältyy asiaa koskevat rangaistussäännökset. Rikoslain 46 luvun 1 §:n säännöstelyrikokseen syyllistyy se, joka rikkoo tai yrittää rikkoa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä. Luvun 2 §:ssä säädetään törkeästä säännöstelyrikoksesta ja 3 §:ssä lievistä säännöstelyrikoksesta. Lisäksi luvun 12 §:ssä säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä.

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin sisältyy tällä hetkellä osittain päällekkäistä sääntelyä vientivalvonta-asetuksen kanssa. Päällekkäisestä sääntelystä suoraan sovellettavan EU-asetuksen kanssa on syytä luopua sääntelyn selkeyden vuoksi ja

ristiriitaisuuksien välttämiseksi. Vientivalvonta-asetus jättää jäsenmaille tietyiltä osin liikkumavaraa esimerkiksi lupavaatimusten asettamisen sekä ilmoitusvelvollisuuksien osalta. Tietyiltä osin liikkumavara on sisältynyt jo aiempaan EU-sääntelyyn ja liikkumavaran käyttöä koskevia säännöksiä on voimassa olevassa laissa. Eräiltä osin uusi vientivalvonta-asetus kuitenkin on laajentanut jäsenvaltioiden liikkumavaraa, minkä johdosta uutta kansallista sääntelyä saatetaan tarvita. Liikkumavaraa on lisätty esimerkiksi verkkovalvontatuotteita ja teknisen avun toimittamista koskevien uusien säännösten yhteydessä. Vientivalvonta-asetus edellyttää myös jäsenvaltioiden määrittelevän tiettyjä raportointiin ja sisäiseen vaatimustenmukaisuusohjelmaan liittyviä vaatimuksia, joista ei ole säädetty voimassa olevassa laissa.

Vientivalvonta-asetus edellyttää, että jäsenvaltiot huolehtivat sääntelyn toimeenpanosta. Tähän liittyen valvontaa suorittaville viranomaisille on siirrettävä riittävät toimivaltuudet valvonnan tekemiseen. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain mukaan valvontaa suorittaa Tulli, jolla on valvonnassa käytössään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain valvontatoimivaltuudet ja tullilainsäädännössä säädetty valvontatoimivaltuudet, joihin kuuluvat myös tullilaissa (304/2016) säädetty toimivaltuudet. Vientivalvonta-asetuksen sääntely koskee sekä aineellisten että aineettomien kaksikäyttötuotteiden, kuten ohjelmistojen, vientiä. Aineettomien kaksikäyttötuotteiden viennin valvonnan osalta on tunnistettu, että tullilain toimivaltuudet eivät sovellu aineettomien tuotteiden viennin valvontaan. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa lainsäädännössä tulisi siksi jatkossa varmistaa Tullin riittävät toimivaltuudet valvontatehtävän suorittamiseen.

Lisäksi vientivalvonta-asetus edellyttää jäsenvaltioiden säätävän asetuksen säännösten rikkomiseen liittyvistä seuraamuksista, jotka ovat tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Tällä hetkellä seuraamuksista säädetään rikoslain 46 luvussa ja keskeinen on luvun 1 §, joka koskee säännöstelyrikosta. Säännöstelyrikosta koskevassa pykälässä viitataan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin, mutta pykälässä ei ole lueteltu täsmällisesti niitä vientivalvonta-asetuksen velvoitteita, jotka on ollut tarkoitus kriminalisoida. Täten olisi syytä täsmentää säännöstelyrikosta koskevaa pykälää kriminalisoinnin osalta luettelemalla ne velvoitteet vientivalvonta-asetuksesta, jotka olisi tarkoituksenmukaista kriminalisoida. Rangaistussääntelyä on syytä selkeyttää siten, että seuraamussääntelyssä yksilöidään erikseen kansallisesta laista ja vientivalvonta-asetuksesta ne velvoitteet, joiden rikkomisesta seuraa rangaistus. Jatkossa olisi huolehdittava siitä, että kansallinen seuraamussääntely on riittävän kattavaa myös suoraan sovellettavien vientivalvonta-asetuksen velvoitteiden rikkomisen osalta.

Suurin osa vientivalvonta-asetuksen säännöksistä on sellaisenaan suoraan sovellettavissa, eikä niiden soveltamisen tueksi tarvita kansallista täydentävää sääntelyä. Tällaisia ovat esimerkiksi kaikki sellaiset asetuksen II luvun lupavaatimukset ja ilmoitusvelvollisuudet, joissa ei ole nimenomaisesti jätetty jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa. Samoin suurin osa asetuksen III luvun säännöksistä soveltuu suoraan, ilman kansallista täydentävää sääntelyä. Asetuksen IV luvun soveltamisen tueksi ei tarvita lainkaan kansallista täydentävää sääntelyä, sillä luku koskee komissiolle delegoitua säädösvaltaa. Tullimenettelyjä koskevasta V luvusta 21 artiklan tueksi ei tarvita kansallista sääntelyä, mutta 22 artiklassa on jätetty valtuutetuista tullitoimipaikoista säätäminen jäsenvaltioiden lainsäädännön varaan. Asetuksen VI luvussa edellytetään jäsenvaltioiden huolehtivan asetuksen täytäntöönpanosta ja esimerkiksi seuraamuksista. Muuten luvussa säädetty yhteistyö muiden jäsenvaltioiden ja komission kanssa ei edellytä uutta kansallista täydentävää sääntelyä, sillä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, 30 § mahdollistaa myös salassa pidettävän tiedon luovuttamisen muiden jäsenvaltioiden viranomaisille ja komissiolle. Asetuksen VII luvun 26 artikla ei edellytä tuekseen kansallista täydentävää sääntelyä, mutta VIII luvun 27 ja 28 artikloissa jätetään jäsenvaltioiden kansallisen sääntelyn varaan raportoinnin käytännöt ja

viranomaisten toimivaltuudet. Asetuksen IX ja X lukujen soveltamiseksi ei välttämättä tarvita kansallista täydentävää sääntelyä. Asetuksen 29 artikla kuitenkin koskee yhteistyötä ja vuoropuhelua, jota jäsenvaltiot ja komissio voivat käydä kolmansien maiden kanssa. Tämä yhteistyö ja vuoropuhelu ei välttämättä edellytä salassa pidettävän tiedon luovuttamista kolmansien maiden viranomaisille, mutta riittävät toimivaltuudet salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen myös kolmansille maille tietyistä vientivalvontatapauksista on käytännössä tarpeen, jotta yhteistyötä voidaan tehdä tehokkaasti.

Voimassa olevaan lainsäädäntöön liittyen on tunnistettu myös eräitä kansallisista syistä johtuvia tarpeita muuttaa lainsäädäntöä. Näissä lainsäädännön muutostarpeissa taustalla on ensinnäkin sääntelyn selkeys ja oikeusturvaan liittyvät näkökohdat. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa säädetään tällä hetkellä ennakkotiedosta, jota viejä tai muu toimija voi hakea ulkoministeriöltä. Ulkoministeriö voi hakemuksen johdosta antaa ennakkotiedon luvan myöntämisen edellytyksistä. Ulkoministeriölle on tällä hetkellä myös mahdollista toimittaa valvonnanalaisuustiedustelu, jossa ulkoministeriö esittää näkemyksensä siitä, kuuluuko tietty tuote vientivalvonta-asetuksen liitteen I luetteloon. Valvonnanalaisuustiedustelusta ei kuitenkaan ole tällä hetkellä nimenomaista sääntelyä. Selkeyden vuoksi olisi perusteltua, että myös valvonnanalaisuustiedustelusta otettaisiin lakiin oma säännöksensä. Samalla olisi tarpeen selkeyttää sääntelyn nykytilaa siten, että laissa nimenomaisesti todettaisiin ulkoministeriön vastausten sekä ennakkotiedon että valvonnanalaisuustiedustelun osalta olevan asiaa koskevia päätöksiä, joihin hakijalla on myös oikeus hakea muutosta.

Voimassa olevassa laissa säädetään tällä hetkellä myös menettelyistä, joita noudatetaan kauttakuljetettavan tavaran haltuun ottamiseen, luvan hakemiseen ja asian käsittelyyn. Säännökset sisältyvät kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 7 a–7 d §:iin. Näitä menettelyjä olisi tietyiltä osin tarpeen selkeyttää ja huolehtia ulkoministeriön ja Tullin tehtävien jakautumisesta tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että menettely olisi myös kauttakuljettajien kannalta aiempaa selkeämpi.

Myös vientivalvontaneuvottelukuntaa koskevaa säännöstä olisi tarpeen päivittää, sillä vientivalvontaneuvottelukunnan toiminta ei ole enää käytännössä vastannut laissa säädettyä tehtävää. Laista puuttuu tällä hetkellä myös säännös muutoksenhausta.

Vientivalvonta-asetuksen 9 artikla mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi yleiseen turvallisuuteen tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä kieltää unionin valvontaluetteloon sisällyttämien kaksikäyttötuotteiden viennin tai asettaa tällaiselle viennille lupavaatimuksen. Tällainen toimenpide voi olla myös kansallisen valvontaluettelon laatiminen. Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty viranomaisen toimivaltuudesta asettaa yksittäistapauksessa lupavaatimusta yleiseen turvallisuuteen tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä taikka kansallisesta valvontaluettelosta. Tällainen sääntely olisi kuitenkin jatkossa tarpeellista vientivalvonnan tavoitteiden tehokkaan toteutumisen ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettävän uusi laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja samalla kumottavan voimassa oleva kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettu laki. Uuden lain sääntely vastaisi pääosin voimassa olevan lain periaatteita ja keskeisiä elementtejä. Lain rakenteeseen on kuitenkin tarpeen tehdä muutoksia, joiden johdosta olisi selkeintä uudistaa laki kokonaan. Yksi keskeinen muutos sääntelyssä liittyy siihen, että laista on tarkoitus poistaa

suoraan sovellettavan vientivalvonta-asetuksen kanssa päällekkäinen ja paikoin ristiriitainen sääntely. Siltä osin kuin esimerkiksi luvanvaraisuudesta, ilmoitusvelvollisuuksista ja muista toiminnanharjoittajien velvoitteista sekä esimerkiksi lupaharkinnasta säädetään vientivalvonta-asetuksessa, säännöksiä ei ole tarkoitus toistaa kansallisessa laissa. Lakia on samalla tarkoitus kehittää siten, että varmistetaan vientivalvonnan tavoitteiden tehokas toteutuminen esittämällä kansallisen valvontaluettelon laatimista.

Uuden lain 1 lukuun ehdotetaan säännöksiä soveltamisalasta, määritelmistä, suhteesta muuhun lainsäädäntöön ja viranomaisista. Määritelmien osalta ehdotetaan, että lakia sovellettaessa sovellettaisiin vientivalvonta-asetuksen määritelmiä, minkä lisäksi ehdotetaan eräitä muita määritelmiä. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä viranomaistehtäviä hoitaisivat jatkossakin ulkoministeriö ja Tulli.

Ehdotetun lain 2 luvussa säädettäisiin lupiin ja toiminnanharjoittajan velvollisuuksiin liittyvistä asioista. Lain 5 §:ssä ehdotetaan säädettävän viejän ja välittäjän ilmoitusvelvollisuuksista. Pääosin toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuuksista säädetään suoraan vientivalvonta-asetuksessa, mutta asetus mahdollistaa ilmoitusvelvollisuuksien laajentamisen kansallisesti tietyiltä osin. Tämä liikkumavara ehdotetaan käytettäväksi siten, että viejän ja välittäjän ilmoitusvelvollisuuksia laajennettaisiin kansallisesti asetuksessa määritellyllä tavalla. Myös voimassa olevassa laissa säädetään viejän ja välittäjän ilmoitusvelvollisuuksista vientivalvonta-asetuksen suoraan sovellettavia säännöksiä laajemmin. Lain 6 §:ssä ehdotetaan säädettävän kansallisista lupavaatimuksista ja kauttakulun kiellosta, eli sellaisista mahdollisuuksista asettaa lupavaatimuksia ja kieltää kauttakulku, joista ei ole säädetty vientivalvonta-asetuksessa. Pääosin lupavaatimuksista ja kauttakulun kiellosta säädetään vientivalvonta-asetuksessa, mutta tietyin asetuksessa rajatuin ehdoin lupavaatimuksia ja kauttakulun kieltoa on mahdollista laajentaa kansallisesti. Pykälään ehdotetut lupavaatimukset olisivat niin sanottuja catch all – lupavaatimuksia, eli yksittäistapauksessa tiettyjen edellytysten täytyessä asetettavia lupavaatimuksia. Myös kauttakulun kieltoa koskeva sääntely liittyy yksittäistapauksessa tehtävään arviointiin. Ehdotetut lupavaatimukset koskisivat unionin valvontaluetteloon kuulumattomien tuotteiden välitystä ja unionin sisäistä siirtoa sekä unionin valvontaluetteloon kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden vientiä tilanteissa, joissa tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa yleistä turvallisuutta tai Suomen kansallista turvallisuutta. Myös voimassa olevassa sääntelyssä välityksen, unionin sisäisen siirron ja kauttakulun osalta lupavaatimuksia on kansallisesti laajennettu vientivalvonta-asetuksen sääntelystä.

Lain 7 §:ään ehdotetaan säännöstä kansallisesta valvontaluettelosta. Pykälän mukaan lain liitteeksi ehdotetussa kansallisessa valvontaluettelossa mainittujen kaksikäyttötuotteiden vientiin Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle vaadittaisiin jatkossa vientilupa. Lupaviranomaisena toimisi ulkoministeriö, ja luvan myöntämiseen sovellettaisiin soveltuvin osin vientivalvonta-asetusta ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettua lakia.

Kansallisen valvontaluettelon käyttöönotto on katsottu tarpeelliseksi, koska aikaisempi kansainvälisiin järjestelyihin nojannut lähestymistapa ei uudessa kansainvälisessä tilanteessa toimi tarvittavalla tavalla. Komission 24.1.2024 julkaisema valkoinen kirja nostaa näitä samoja huolia esille. Samalla nopeatahtinen teknologinen kehitys ja erilaisten hybridiuhkien lisääntyminen vaativat tehokasta vientivalvontakehikkoa ja kykyä kansallisiin päätöksiin asioissa, joita katsotaan tärkeiksi kansallisen kokonaisturvallisuuden kannalta. Yritysten tasapuolisen toimintaympäristön edistämiseksi Suomi pyrkii siihen, että myös muut maat tekevät samansuuntaisia päätöksiä. Suomi tukee jatkossakin kansainvälisten vientivalvontajärjestelyiden työtä ja osallistuu niihin aktiivisesti. Kansallisilla toimilla pyritään tukemaan järjestelyiden työtä ja päämäärien saavuttamista.

Liitteeseen ehdotetaan kvanttiteknoologiaan liittyviä tuotteita, edistyneiden puolijohteiden valmistusteknoologiaan liittyviä tuotteita ja materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa. Näillä teknologioilla nähdään selkeät yhteydet ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen kehitykseen. Kyseiset tuotteet ja teknologiat ovat kaikki joko Venäjä-pakotteiden alaisia tai tukisivat maan tutkimus- ja sotilaskapasiteetin kehittämistä. Ilman kansallista vientilupavaatimusta näitä tuotteita voidaan viedä ilman valvontaa Suomesta ja on riskinä, että pakotteita voidaan kiertää kolmansien maiden kautta.

Näiden tuotteiden päätymistä epätoivottuun käyttöön voidaan ehkäistä arvioimalla ennalta tuotteiden loppukäyttöä ja loppukäyttäjiä vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan mukaisessa vientilupahakemusten käsittelyprosessissa. Kansallisen valvontaluettelon laatimisella käytetään vientivalvonta-asetuksen 9 artiklassa jäsenmaille jätettyä liikkumavaraa. Jäsenvaltiot voivat panna täytäntöön kansallisen valvontaluettelon kyseisen artiklan perusteella yleiseen turvallisuuteen tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän kansallisista yleisluvista, joita ulkoministeriö myöntäisi. Kansallisista yleisluvista säädetään vientivalvonta-asetuksessa, mutta asetus ei sisällä sääntelyä siitä, mikä taho kansallisia yleislupia voi myöntää. Lain 9 §:ään ehdotetaan säännöstä koontilupia käyttävien viejien velvollisuudesta raportoida koontiluvan käytöstä vuosittain. Lisäksi pykälään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eräiden vientivalvontasääntelyssä toiminnanharjoittajilta edellytettävien asiakirjojen sisällöstä. Vientivalvonta-asetuksessa edellytetään jäsenvaltioiden määrittelevän koontilupien käyttöön liittyvät raportointivaatimukset, minkä lisäksi muista asiakirjavaatimuksista säädetään suoraan vientivalvonta-asetuksessa. Ehdotettavalla sääntelyllä ei laajennettaisi näitä vientivalvonta-asetuksessa säädettyjä vaatimuksia.

Lain 10 §:ään ehdotetaan vientivalvonta-asetuksen 15 artiklaa täydentävää sääntelyä lupaharkinnassa huomioitavista näkökohdista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voisi asettaa luvalle ehtoja, jotka ovat tarpeen luvan käyttämiselle, jotta varmistetaan, että toimeenpano vastaa lupaperusteita. Lain 11 §:ään ehdotetaan sääntelyä ennakkotiedosta, jonka ulkoministeriö antaisi hakemuksesta toiminnanharjoittajalle. Lain 12 §:n ehdotetaan sisältävän valvonnanalaisuustiedustelua koskeva säännös, jonka mukaan ulkoministeriö antaisi hakemuksen perusteella toiminnanharjoittajalle päätöksen siitä, onko hakemuksessa yksilöity tuote unionin valvontaluettelon tai kansallisen valvontaluettelon mukainen kaksikäyttötuote. Ennakkotiedosta tai valvonnanalaisuustiedustelusta ei säädetä vientivalvonta-asetuksessa, vaan ne perustuisivat kansalliseen sääntelyyn. Toiminnanharjoittajalla ei olisi velvollisuutta hakea ennakkotietoa tai tehdä valvonnanalaisuustiedustelua, mutta niistä voi olla toiminnanharjoittajalle hyötyä, kun tämä suunnittelee esimerkiksi kaksikäyttötuotteisiin liittyvää liiketoimintaansa.

Lain 3 lukuun ehdotetaan säännöksiä viranomaisten toimivaltuuksista. Vientivalvonta-asetuksen 25 ja 28 artiklat edellyttävät, että jäsenvaltiot varmistavat asetuksen asianmukaisen täytäntöönpanon ja viranomaisten toimivaltuudet. Toimivaltuuksia koskeva sääntely tulee toteuttaa kansallisesti ja toimivaltuuksien tarkemmassa määrittelyssä on jäsenvaltioilla liikkumavaraa. Ehdotettu 13 § koskisi salassa pidettävän tiedon luovuttamista viranomaisten välillä ja laajentaisi niiden viranomaisten joukkoa, joiden kanssa salassa pidettävää tietoa on mahdollista vaihtaa. Samalla tiukennettaisiin niitä edellytyksiä, joiden perusteella tiedon luovuttaminen on mahdollista. Tietoja olisi mahdollista luovuttaa tiettyjen viranomaisten välillä, mikäli se olisi välttämätöntä pykälässä määriteltyjä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä tehtäviä varten. Toimivaltuus on tarpeen kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan tehokkaan toimeenpanon varmistamiseksi. Ehdotettu 14 § koskisi ulkoministeriön toimivaltuutta luovuttaa tiettyjä salassa pidettäviä tietoja myös ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle, jos se on välttämätöntä kansainvälisen

vientivalvontayhteistyön toteuttamiseksi. Ehdotettu 15 § koskisi ulkoministeriön ja Tullin oikeutta saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot toiminnanharjoittajalta ja muulta valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvältä luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä. Ehdotettu 16 § koskisi Tullin toimivaltuuksia, joista säädetään tullilaissa. Pykälässä ehdotetaan selvyuden vuoksi säädettävän, että tullilaissa tarkoitettuna tavarana pidetään myös vientivalvonta-asetuksen ja tämän lain mukaista kaksikäyttötuotetta. Säännöksellä olisi tarkoitus varmistaa Tullin riittävät toimivaltuudet myös aineettomien kaksikäyttötuotteiden valvonnassa.

Lain 4 lukuun ehdotetaan kauttakuljetusta koskevaa sääntelyä, joka vastaisi pitkälti voimassa olevan lain 7 a–7 d §:n sääntelyä. Luvussa säädettäisiin kauttakuljetettavan tavaran haltuun ottamiseen ja kauttakulkua koskevaan päätöksentekoon liittyvistä menettelyistä, kauttakuljetettavan tavaran palauttamisesta tai hävittämisestä sekä kauttakuljettajan korvausvastuusta koskien tavaran säilyttämisestä, palauttamisesta ja hävittämisestä aiheutuneita kustannuksia. Vientivalvonta-asetuksessa säädetään kauttakulun kieltämisestä ja luvanvaraisuudesta, mutta asetus ei sisällä säännöksiä siitä, miten näissä tilanteissa menetellään. Tämän vuoksi kansallisesti on tarpeen säätää niistä menettelyistä, joita sovelletaan kaksikäyttötuotteiden kauttakulkua koskevissa toimenpiteissä. Menettelyä ehdotetaan tietyiltä osin muutettavan suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn, jotta menettely vastaisi paremmin vientivalvonta-asetuksen sääntelyä.

Ehdotettuun 5 lukuun sisältyisi erinäiset säännökset. Ehdotetun 20 §:n mukaan ulkoministeriön yhteydessä toimisi valtioneuvoston asettama vientivalvontaneuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi edistää vientivalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteyksiä elinkeinoelämän kanssa. Tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja asettamisesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettuun 21 §:ään sisältyisi uhkasakkoa koskevat säännökset. Uhkasakko olisi mahdollista asettaa 15 §:n 2 momentin mukaisen toiminnanharjoittajan tiedonantovelvollisuuden tai 9 §:n 1 momentin mukaisen raportointivelvollisuuden tehosteeksi. Lain 22 §:ssä säädettäisiin muutoksenhausta ja pykälä sisältäisi viittauksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Lisäksi pykälään sisältyisi säännös, jonka mukaan vientivalvonta-asetuksen 16 artiklan 1 kohdan nojalla tehty päätöstä ja toiminnanharjoittajalle vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan, 5 artiklan 1 kohdan, 6 artiklan 1 kohdan, 7 artiklan 1 tai 2 kohdan, 8 artiklan 1 kohdan, 10 artiklan 1 kohdan tai lain 6 §:n nojalla annettua päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Vientivalvonta-asetuksen 16 artiklan 1 kohdan nojalla ulkoministeriö voi esimerkiksi muuttaa myönnettyä lupaa tai peruuttaa sen. Ehdotettu 23 § sisältäisi informatiivisen viittauksen rikoslakiin. Ehdotettu 24 § sisältäisi voimaantuloa koskevan sääntelyn sekä siirtymäsäännökset.

Lisäksi tässä yhteydessä esitetään eräitä muutoksia rikoslain 46 luvun sääntelyyn. Vientivalvonta-asetuksessa edellytetään jäsenvaltioiden säätävän tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista. Seuraamuksia koskeva kansallinen sääntely sisältyy nykyisin rikoslain 46 lukuun, ja ehdotuksen johdosta näin olisi myös jatkossa. Säännöstelyrikosta koskevan 46 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohtaan ehdotetaan lisättävän uuden kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain lisäksi myös vientivalvonta-asetus. Lisäystarve johtuu siitä, että tässä yhteydessä on tarkoitus poistaa kansallisesta laista vientivalvonta-asetuksen kanssa päällekkäinen sääntely, minkä vuoksi useista velvoitteista säädetään jatkossa vain suoraan sovellettavassa vientivalvonta-asetuksessa. Samalla 8 kohdan soveltamisala laajenisi hieman nykyisestä. Lisäksi rikoslain 46 luvun 12 §:ään on tarpeen esittää pääosin teknisiä muutoksia, sillä kyseisessä pykälässä mainituista velvoitteista säädetään jatkossa eri säännöksissä. Muutokset on valmisteltu niin, että pykälän soveltamisala säilyisi

mahdollisimman pitkälle nykytilaa vastaavana. Pykälän soveltamisala ei laajentuisi merkittävästi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset yritysten toimintaan

Ehdotetulla sääntelyllä arvioidaan olevan vaikutuksia yritysten toimintaan. Pääosin kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvät yritysten velvoitteet ja muu yrityksiin vaikuttava sääntely sisältyy vientivalvonta-asetukseen. Tässä yhteydessä ehdotettavalla kansallisella täydentävällä sääntelyllä on kuitenkin myös eräitä vaikutuksia yrityksiin. Ensisijaisesti vaikutuksen kohdistuisivat kaksikäyttötuotteiden viejinä toimivien yritysten toimintaan. Lisäksi kaksikäyttötuotteen viejänä saattaa toimia jokin muu taho kuin yritys, esimerkiksi yliopisto, ja sääntelyn vaikutukset kohdistuisivat myös tällaisiin tahoihin. Kaksikäyttötuotteiden viennin lisäksi joitain vaikutuksia on myös sellaisten yritysten ja muiden tahojen toimintaan, jotka toimivat kaksikäyttötuotteiden välittäjinä, kauttakuljettajina, unionin sisäisen siirron toimittajina tai kaksikäyttötuotteisiin liittyvän teknisen avun toimittajina. Kaikille toiminnanharjoittajille voidaan arvioida syntyvän joitain kustannuksia uuteen sääntelyyn perehtymisestä.

Toimijajoukon kokoa voidaan arvioida tarkastelemalla niiden toiminnanharjoittajien määrää, jotka ovat viime vuosina hakeneet vientilupaa. Unionin valvontaluetteloon sisältyville kaksikäyttötuotteille on vuosina 2020–2023 hakenut vientilupaa Suomesta yhteensä 72 viejää. Unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden vienti ei lähtökohtaisesti ole luvanvaraista, joten tällaisten viejien määrästä ei ole mahdollista esittää yhtä tarkkaa arviota. Viejiin ei kohdistu yhtä pitkälle meneviä velvoitteita kuin unionin valvontaluetteloon sisältyvien kaksikäyttötuotteiden viejiin, mutta myös unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden viejien tulee esimerkiksi ilmoittaa ulkoministeriölle, mikäli viejä tietää tai sillä on syytä epäillä tuotteen olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Viejän ilmoitusvelvollisuutta ei tässä yhteydessä laajennettaisi, vaan se vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden välittäjien ilmoitusvelvollisuutta kansallisessa lainsäädännössä ehdotetaan laajennettavan hieman. Laajennus johtuu siitä, että vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa määritelty valvonnanalainen loppukäyttö on laajentunut aiemmasta asetuksesta. Käytännössä laajennus tarkoittaa sitä, että välittäjän on jatkossa ilmoitettava ulkoministeriölle myös, jos sillä on syytä epäillä tuotteen olevan tarkoitettu sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa maassa. Laajennuksen ei arvioida aiheuttavan merkittävästi lisää taakkaa kaksikäyttötuotteiden välittäjille, joille on jo nykyisellään säädetty samankaltaisia ilmoitusvelvollisuuksia.

Kansallisia lupavaatimuksia koskevan ehdotetun pykälän nojalla ulkoministeriö voisi asettaa lupavaatimuksen kaksikäyttötuotteen välitykselle, mikäli tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Käytännössä tämä laajentaisi lupavaatimuksen asettamisen mahdollisuutta nykyisestä hieman unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden osalta. Muutoksella ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia. Suomessa ei ole tähän mennessä asetettu lupavaatimuksia kaksikäyttötuotteiden välitykselle.

Ehdotetun sääntelyn mukaan ulkoministeriö voisi kieltää unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun, mikäli tuotteet sijaitsevat Suomessa ja ne on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Voimassa olevassa sääntelyssä ulkoministeriöllä on

toimivaltuus asettaa osassa vastaavista tilanteista lupavaatimus tuotteiden kauttakululle. Uusi vientivalvonta-asetus ei enää mahdollista vastaavaa lupavaatimuksen asettamista koskevaa sääntelyä, vaan ainoastaan kauttakulun kieltämisen, minkä lisäksi valvonnanalaisen loppukäytön osittainen laajentuminen johtuu vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa määritellyn loppukäytön laajentumisesta. Muita muutoksia kansalliseen sääntelyyn kauttakulkua koskien ehdotetaan siksi, että menettelyä näissä tilanteissa selkeytettäisiin. Voimassa oleva kansallinen sääntely kauttakulun luvanvaraisuutta ja kieltämistä koskevista menettelyistä ei ole täysin yhteensopivaa vientivalvonta-asetuksen kanssa ja tätä menettelyä on tarkoitus selkeyttää ja sujuvoittaa. Uudet säännökset menettelystä sisältyisivät ehdotetun lain 4 lukuun. Mahdollisuus kauttakulun kieltämiseen laajenisi uuden sääntelyn myötä hieman aiempaan verrattuna, mutta muutoksen ei arvioida olevan merkittävä. Kauttakulkuun liittyviä menettelyjä koskeva ehdotetun 4 luvun sääntely sen sijaan selkeyttäisi vientivalvonta-asetuksen ja kansallisen lain suhdetta ja helpottaisi siten myös kauttakuljettajia. Kokonaisuudessaan muutosten vaikutusten ei arvioida olevan kauttakuljettajille merkittäviä, sillä kauttakululle asetetut lupavaatimukset tai kiellot ovat harvinaisia. Kauttakulkua koskevaa sääntelyä on ollut kansallisessa laissa vuodesta 2011 lähtien ja sääntelyn voimassaolon aikana sitä on sovellettu vain muutamia kertoja.

Unionin sisäisen siirron luvanvaraisuutta koskevan säännöksen mukaan ulkoministeriö voisi määrätä kaksikäyttötuotteen siirron Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon luvanvaraiseksi, mikäli vientivalvonta-asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa säädetyt ehdot täyttyvät. Ehdotettu sääntely lupavaatimuksesta unionin sisäiselle siirrolle mahdollistaisi lupavaatimuksen asettamisen voimassa olevaa kansallista lakia rajatummista tilanteissa. Muutos on tarpeen, sillä vientivalvonta-asetus ei jätä jäsenvaltioille tätä laajempaa liikkumavaraa. Muutos selkeyttäisi kansallisen sääntelyn suhdetta vientivalvonta-asetukseen ja tekisi sääntelystä ennakoitavampaa myös toiminnanharjoittajille. Käytännössä muutoksen vaikutukset toiminnanharjoittajille eivät olisi merkittäviä, sillä unionin sisäisille siirroille on sääntelyn voimassaolon aikana asetettu vain muutamia lupavaatimuksia.

Uutena säännöksenä lakiin ehdotetaan ulkoministeriön mahdollisuutta määrätä unionin valvontaluetteloon sisällyttömän kaksikäyttötuotteen vienti luvanvaraiseksi, mikäli kyseinen tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta tai yleistä turvallisuutta. Säännöksellä arvioidaan olevan jonkin verran vaikutuksia tuotteiden viejille. Koska säännöksellä ei asetettaisi yleistä lupavaatimusta, vaan lupavaatimus asetettaisiin tuotekohtaisesti vain sellaisissa tilanteissa, joissa säännöksessä määritellyt edellytykset täyttyvät, vaikutukset eivät kohdistuisi kaikkiin kaksikäyttötuotteita vieviin toiminnanharjoittajiin. Viennin luvanvaraisuudesta ja lupamenettelystä aiheutuva taakka yksittäiselle yritykselle saattaa tilanteesta riippuen olla yrityksen kannalta vähäinen tai merkittävä. Kokonaisuutena arvioiden säännöksen vaikutusten yrityskenttään ei arvioida olevan merkittäviä, sillä säännöksen käyttötilanteita arvioidaan olevan enintään muutamia tapauksia vuodessa ja lupavaatimus asetettaisiin vain hyvin vakavin perustein.

Uutena lakiin ehdotetaan myös sääntelyä kansallisesta valvontaluettelosta. Ehdotetulla sääntelyllä on vaikutuksia niihin yrityksiin ja muihin toimijoihin, jotka harjoittavat kansallisessa valvontaluettelossa mainittujen kaksikäyttötuotteiden vientiä Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle. Tällaisten tuotteiden vienti ei aiemmin ole ollut luvanvaraista, mutta jatkossa viejien tulisi hakea vientilupaa. Ainoastaan kansalliseen valvontaluetteloon ehdotettujen diluutiojäähdyttimien vienti on jo nykyisin luvanvaraista silloin, kun diluutiojäähdytin sisältää helium-3-isotooppia. Erilaisilla EU-maiden lupakäytännöillä voi olla vaikutuksia yritysten toimintaan. Tähän pyritään vaikuttamaan kehittämällä sekä kansainvälisiä vientivalvontajärjestelyjä että yhteistyötä EU-maiden välillä.

Tällä hetkellä Suomessa arvioidaan olevan alle viisi yritystä, jotka toimivat kansalliseen valvontaluetteloon kuuluvien tuotteiden viejinä. Yhteensä näiden yritysten voidaan arvioida tarvitsevan kansalliseen valvontaluetteloon kuuluvien tuotteiden vientiin joitakin kymmeniä vientilupia vuodessa. Lupahakemukset käsitellään ulkoministeriössä samoin kuin muut kaksikäyttötuotteiden vientilupahakemukset. Keskimäärin kaksikäyttötuotteiden vientilupahakemukset käsitellään ulkoministeriössä noin kolmen viikon kuluessa siitä, kun tarvittavat tiedot lupahakemuksen käsittelemiseksi on saatu. Käsittelyajat vaihtelevat ja käsittelyajan pituuteen vaikuttaa muun muassa hakemuksessa toimitettujen tietojen kattavuus ja arvioitu vientiin kohdistuvien riskien määrä. Lupaharkinnassa huomioidaan vientivalvonta-asetuksen 15 artiklassa ja ehdotetun lain 10 §:ssä säädetyt näkökohdat, ja vientilupa evätään vain, mikäli nämä näkökohdat edellyttävät luvan epäämistä. Mikäli vientilupaa ei myönnetä, aiottua vientiä ei voi toteuttaa, millä on vaikutuksia viejän liiketoimintaan. Mikäli vientilupa myönnetään, menettelyn taloudellinen vaikutus viejälle muodostuu pääosin hallinnollisesta taakasta liittyen lupahakemuksen laatimiseen ja hakemuksen käsittelyprosessiin.

Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan viejien tulee raportoida koontilupien käytöstä ulkoministeriölle vuosittain. Raportointivaatimus kohdistuu kaikkiin koontilupia käyttäviin viejiin ja aiheuttaa kyseisille viejille sääntelytaakkaa. Käytännössä raportointia on jo nykyisin pyydetty tapauskohtaisesti koontilupia käyttäviltä viejiltä, mutta jatkossa velvollisuus perustuisi suoraan lainsäädäntöön. Koontilupia käyttäneitä viejiä on ollut vuosien 2020–2023 aikana yhteensä 11 yritystä. Viejien on pidettävä vienneistään yksityiskohtaisia rekistereitä tai luetteloita vientivalvonta-asetuksen 27 artiklan mukaisesti. Koska yksityiskohtaiset rekisterit tai luettelot vienneistä on viejillä jo olemassa, raportoinnin niistä ei arvioida aiheuttavan merkittävää lisätyötä. Kokonaisuudessaan raportointivaatimuksesta voidaan arvioida muodostuvan vuosittain kustannuksia suomalaisille yrityksille yhteensä noin 3000 euron verran, mikäli arvioidaan, että jokaisessa koontilupaa käyttävässä yrityksessä raportointiin kuluisi vuosittain noin yksi työpäivä yhdeltä asiantuntijalta. Koontiluvan käyttäminen on yleisesti viejän kannalta useimmiten kevyempi menettely kuin yksittäislupien käyttäminen.

Ehdotetun lain 9 §:n asetuksenantovaltuudet mahdollistaisivat tarkempien säännösten antamisen tietyistä menettelyistä. Näitä menettelyjä koskevat velvoitteet sisältyvät edellä kuvattua raportointivaatimusta lukuun ottamatta vientivalvonta-asetukseen. Mahdollisesta asetustason sääntelystä ei siis seuraisi uusia velvoitteita, mutta sääntely selkeyttäisi ja yhtenäistäisi menettelyjä ja siten helpottaisi toiminnanharjoittajien velvoitteiden noudattamista. Myös lakiin ehdotettu nimenomainen säännös valvonnanalaisuustiedustelusta selkeyttäisi menettelyä toiminnanharjoittajan näkökulmasta. Mikäli tuotteen valvonnanalaisuus on epäselvä, on valvonnanalaisuustiedustelun tekeminen toiminnanharjoittajalle kevyempi menettely kuin lupahakemus. Toiminnanharjoittajalla ei olisi velvollisuutta tehdä valvonnanalaisuustiedustelua, joten toiminnanharjoittajalle ei aiheutuisi menettelystä hallinnollista taakkaa, ellei tämä itse pidä valvonnanalaisuustiedustelun tekemistä tarpeellisenä.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyllä sääntelyllä on viranomaisista ensisijaisesti vaikutuksia ulkoministeriön ja Tullin toimintaan. Ulkoministeriö toimii lupaviranomaisena, hoitaa vientivalvonta-asetuksessa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyt tehtävät ja käsittelee muut kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevat asiat, jotka eivät kuulu muun viranomaisen toimivaltaan. Ulkoministeriön tehtäviä koskevaa sääntelyä esitetään tässä yhteydessä selkeytettävän, mutta käytännössä tehtävät vastaisivat jatkossa nykytilaa. Tullin tehtävä on toimia valvontaviranomaisena ja Tullin tehtävät vastaisivat jatkossa nykytilaa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa.

Tässä yhteydessä esitetään tietyiltä osin laajennettavan viranomaisten toimivaltuuksia luovuttaa salassa pidettävää tietoa toisten viranomaisten kanssa. Tiedon luovuttamista koskevat säännökset mahdollistaisivat tiedon luovuttamisen vain erikseen määritellyissä tilanteissa, mikäli tiedon luovuttaminen olisi välttämätöntä säännöksessä määritellyn tarkoituksen kannalta. Jatkossa tietojenvaihto olisi mahdollista aiempaa laajemman viranomaisjoukon kanssa, minkä arvioidaan tehostavan vientivalvontatehtävien hoitamista. Lisäksi ulkoministeriölle esitetään toimivaltuutta luovuttaa tiettyjä tietoja salassapitosäännösten estämättä myös ulkomaan viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille, minkä arvioidaan tehostavan vientivalvonnassa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä ja siten myös vientivalvontasääntelyn toimeenpanoa kansallisesti. Riittävät tiedonvaihtoon liittyvät valtuudet esimerkiksi mahdollistavat tehokkaamman vientilupien käsittelyn ja tukevat pakotteiden kiertämisen estämiseen liittyvää viranomaistyötä.

Tullin toimivaltuuksien osalta keskeinen muutos ehdotetun sääntelyn myötä tapahtuisi aineettomien kaksikäyttötuotteiden viennin valvonnassa. Nykytilassa on ollut epäselvää, voiko Tulli käyttää tullilain toimivaltuuksia myös aineettomien kaksikäyttötuotteiden valvonnassa. Tässä yhteydessä esitetään nimenomaista säännöstä, jonka mukaan tullilaisissa tarkoitettuna tavarana pidettäisiin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa kaikkia kaksikäyttötuotteita. Säännöksen myötä olisi selvää, että myös aineettomien kaksikäyttötuotteiden viennin valvonnassa Tullin käytössä on muuta valvontaa vastaavat toimivaltuudet. Vaikka Tullin tehtävät säilyisivät nykytilaa vastaavana, mahdollistaisi ehdotettu sääntely aineettomien kaksikäyttötuotteiden tehokkaamman valvonnan. Käytännössä tämä tarkoittaa myös, että Tullin on kehitettävä uusia toimintatapoja aineettomien kaksikäyttötuotteiden valvontaan, minkä voidaan arvioida lisäävän Tullin työmäärää varsinkin uusien toimivaltuuksien käytön alkuvaiheessa.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset ja perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Vientivalvonnan tavoitteena on estää kaksikäyttötuotteiden joukkotuhoaseisiin liittyvä käyttö, epätoivottu sotilaallinen käyttö tai muutoin Suomen ja laajemmin EU:n etujen ja tavoitteiden vastainen käyttö, mikä sisältää myös ihmisoikeusnäkökulmien huomioimisen. Lisäksi tavoitteena on varmistaa ulkomaisten kaksikäyttötuotteiden saatavuus Suomessa ja suomalaisten yritysten pääsy kansainvälisille teknologiamarkkinoille. Vientivalvontasääntelyllä pyritään myös muun muassa varmistamaan, että asesulkua, alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista koskevia kansainvälisiä sitoumuksia ja vastuita noudatetaan. Ehdotetulla sääntelyllä arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan tehokkaalle toteutumiselle ja sen myötä koko vientivalvontasääntelyn tavoitteiden toteutumiselle. Kansallisen valvontaluettelon käyttöönotolla edistetään myös näiden tavoitteiden toteutumista, sillä kansallisen valvontaluettelon käyttöönotolla pystytään huomioimaan teknologisen kehityksen aiheuttamat vaatimukset valvonnanalaisten kaksikäyttötuotteiden luettelon päivitystarpeelle.

Vientivalvonnassa otetaan lupaharkinnassa huomioon muun ohella esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen lopullisessa määrämaassa, määrämään sisäinen tilanne vallitsevien jännitteiden tai aseellisten konfliktien osalta sekä alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden suojelu. Lisäksi huomioidaan esimerkiksi ostajamaan asenne kansainväliseen yhteisöön erityisesti sen osalta, mikä koskee sen suhtautumista terrorismiin, sen liittolaisuuksien luonnetta ja kansainvälisen oikeuden noudattamista. Myös vaara siitä, että tuotteet päätyvät muualle ostajamaassa tai jälleenviedään epätoivottavin ehdoin, huomioidaan vientiluvan myöntämistä harkittaessa. Muista lupaharkinnassa huomioitavista kriteeristä säädetään vientivalvonta-asetuksen 15

artiklassa ja sääntelyä ehdotetaan täydennettävän myös kansallisesti. Näitä lupaharkinnassa huomioitavia kriteerejä voidaan pitää sellaisina keskeisinä intresseinä, joita kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnalla pyritään suojelemaan, mikä kuvaa myös sääntelyn keskeisiä tavoitteita. Näiden tavoitteiden voidaan arvioida toteutuvan jatkossa tehokkaammin, kun lupaharkinnassa ja valvonnassa on mahdollista hyödyntää laajempia toimivaltuuksia tiedonvaihdossa ja aineettomien tuotteiden valvonnassa.

Ehdotetun lainsäädännön vaikutukset ihmisoikeuksiin kohdistuisivat pääosin kaksikäyttötuotteiden vientien kohdemaihin, sillä ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen lopullisessa määrämaassa huomioidaan lupaharkinnassa. Lisäksi ehdotetaan ulkoministeriön mahdollisuutta asettaa lupavaatimus, mikäli tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa yleistä tai Suomen kansallista turvallisuutta. Tällä säännöksellä olisi vaikutusta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle Suomessa, sillä säännöksen tarkennuksen avulla pystyttäisiin puuttumaan tehokkaammin vienteihin, jotka merkittävästi vaarantavat yleistä turvallisuutta tai Suomen kansallista turvallisuutta. Käytännössä ihmisoikeuksien toteutumisen edistämiseksi vientivalvontaa koskevan sääntelyn kautta asettaa rajoitteita toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevien tietojen rajallisuus. Vaikka tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan tietyiltä osin laajennettavan, lupaharkinnassa tai lupavaatimuksen asettamista harkittaessa ei välttämättä ole saatavilla kaikkia tarpeellisia tietoja sen arvioimiseksi, millainen merkitys kyseisellä viennillä olisi esimerkiksi kansalliselle turvallisuudelle tai ihmisoikeuksien toteutumiselle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelussa on arvioitu myös muita toteuttamisvaihtoehtoja erityisesti niiden seikkojen osalta, joissa vientivalvonta-asetuksessa on jätetty jäsenvaltioille liikkumavaraa. Arviointia on tehty muun muassa toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuuksien ja kansallisten lupavaatimusten osalta sekä oikaisuvaatimuksen ja hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöönoton osalta.

Ilmoitusvelvollisuuksien osalta ehdotetaan, että kaksikäyttötuotteiden viejiltä edellytettäisiin nykytilaa vastaavasti jatkossakin vientivalvonta-asetuksen sallimissa puitteissa velvollisuutta ilmoittaa ulkoministeriölle, mikäli niillä olisi syytä epäillä tuotteen olevan tarkoitettu vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen käyttöön. Näissä tilanteissa olisi siis kyse siitä, että viejällä olisi syytä epäillä, että sen viemä tuote olisi päätyvässä joukkotuhooaseisiin liittyvään käyttöön, sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa valtiossa tai osaksi laittomasti vietyyn puolustustarvikkeeseen. Toinen vaihtoehto olisi luopua viejän ilmoitusvelvollisuudesta tällaisissa tilanteissa. Ilmoitusvelvollisuuden supistaminen nykyisestä johtaisi tilanteeseen, jossa suomalainen viejä voisi toimittaa tuotteitaan vastaanottajille silloinkin, kun se epäilee edellä kuvattua loppukäyttöä, mikä voisi johtaa Suomen keskeisten intressien vaarantumiseen. Vastaavin perustein nykytilaa pitkälti vastaava sääntely olisi tarkoitus säilyttää välittäjän ilmoitusvelvollisuuden osalta.

Tässä yhteydessä ei ehdoteta yhtä laajojen ilmoitusvelvollisuuksien käyttöön ottamista muissa asetuksen sallimissa tilanteissa. Ilmoitusvelvollisuutta olisi kansallisesti mahdollista laajentaa vientivalvonta-asetuksen 5 artiklan mukaisesti verkkovalvontatuotteiden osalta ja 8 artiklan mukaisesti teknisen avun toimittamisen osalta. Voimassa olevassa kansallisessa sääntelyssä ei ole vientivalvonta-asetusta pidemmälle meneviä ilmoitusvelvollisuuksia näiden tilanteiden osalta, eikä sen ole havaittu aiheuttaneen ongelmia. Verkkovalvontatuotteiden ja teknisen avun

toimittamisen osalta on kyse uudesta sääntelystä, joka on varsin laajaa jo EU-asetuksen edellyttämässä muodossa. Vaatimusten laajentaminen entisestään saattaisi johtaa viejien ja teknisen avun toimittajien kannalta huomattavan sääntelytaakan tilanteeseen, erityisesti kun käytäntöä tai viranomaisohjeistusta näistä uusista ja laajoista vaatimuksista ei vielä ole.

Kansallisen liikkumavaran käyttöä on valmistelun aikana harkittu myös kansallisten lupavaatimusten osalta. Tässä yhteydessä ehdotetaan, että pääosin nykytilaa vastaavasti ulkoministeriöllä olisi mahdollisuus asettaa lupavaatimus unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömille kaksikäyttötuotteille välityspalvelun ja unionin sisäisen siirron osalta sekä kieltää kauttakuljetus säädettyjen edellytysten täytyessä. Voimassa olevan lain mukaan ulkoministeriö voi välityksen, siirron ja kauttakulun osalta asettaa lupavaatimuksen unionin valvontaluetteloon kuulumattomille tuotteille laissa säädetyin edellytyksin. Sääntelyyn on tarpeen tehdä eräitä muutoksia vientivalvonta-asetuksen vuoksi. Asetus ei mahdollista nykytilaa vastaavasti kauttakululle asetettavaa lupavaatimusta, vaan ainoastaan kauttakulun kiellon, minkä lisäksi luvanvaraiseksi asettamisen kriteerit ovat vientivalvonta-asetuksessa muuttuneet hieman myös välityksen ja unionin sisäisen siirron osalta. Nämä vientivalvonta-asetuksen edellyttämät muutokset huomioiden ehdotetaan, että sääntely säilyisi nykytilan kaltaisena. Mahdollisuus asettaa unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömille kaksikäyttötuotteille lupavaatimus vientivalvonta-asetuksen tavoitteisiin keskeisesti liittyvien kriteerien täytyessä on todettu käytännössä tarpeelliseksi, jotta voidaan tehokkaasti suojata niitä etuja, joiden vuoksi vientivalvontaa tehdään. Sen vuoksi tässä yhteydessä ei ehdoteta kansallisista lupavaatimuksista luopumista. On tärkeää, että Suomea tai Suomen aluetta ei hyödynnetä joukkotuloaseiden kehittämiseen liittyvässä toiminnassa tai sotilaallisessa käytössä aseidenvientikiellon kohteena olevissa maissa. Teknisen avun toimittamiseen liittyvien lupavaatimusten osalta on arvioitu, että vientivalvonta-asetuksen sääntely on riittävää, eikä lupavaatimuksen asettamismahdollisuutta ole tarpeen laajentaa unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömiin kaksikäyttötuotteisiin liittyvään tekniseen apuun. Asetuksen 4 artiklan nojalla asetettava lupavaatimus teknologioille ja muille aineettomille kaksikäyttötuotteille on arvioitu olevan riittävää.

Lisäksi valmistelussa on arvioitu vientivalvonta-asetuksen 9 artiklan mukaisen lupavaatimuksen käyttöä. Vientivalvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio voi yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemiseen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä kieltää unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden viennin tai asettaa tällaiselle viennille lupavaatimuksen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sääntelyä, jonka mukaan viranomaisella on tietyin laissa säädetyin edellytyksin mahdollisuus asettaa yksittäinen vienti luvanvaraiseksi tai sääntelyä kansallisesta valvontaluettelosta.

Vaatimus viranomaisen myöntämästä luvasta työn, ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen merkitsee rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista (ks. esim. PeVL 13/2014 vp s. 2). Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Kansallisen valvontaluettelon käyttöönotto merkitsee elinkeinovapautteen kohdistuvaa rajoitusta, sillä tiettyjen tuotteiden vienti asetettaisiin luvanvaraiseksi. Valmistelun aikana on arvioitu mahdollisuutta sisällyttää kansallista valvontaluetteloa koskeva sääntely valtioneuvoston asetukseen. Jos kansallisen valvontaluettelon tuotteet määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksessa, edellyttäisi se perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden, että asetuksenantovaltuus laissa olisi täsmällinen ja tarkkarajainen, minkä lisäksi

elinkeinovapauden rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulisi ilmetä laista. Käytännössä asetuksenantovaltuuden muotoileminen näin tarkkarajaiseksi olisi hyvin haastavaa, huomioiden esimerkiksi nopea teknologinen kehitys. Jotta perusoikeusrajoituksen laajuus ja edellytykset ilmenisivät laista, on perusteltua sisällyttää tarkat määritelmät lupavaatimusten sisällöistä lain tasolle. Tästä syystä kansallinen valvontaluettelo ehdotetaan sisällytettävän lain liitteeseen.

Valmistelun aikana on arvioitu mahdollisuutta ottaa käyttöön oikaisuvaatimus muutoksenhaun ensimmäisenä asteena. Arvioinnissa on otettu huomioon, että vientivalvonnassa tehtävät hallintopäätökset, kuten vientilupia koskevat päätökset, ovat luonteeltaan sellaisia, joissa asiaa selvitetään erityisen perusteellisesti jo tehtäessä alkuperäistä hallintopäätöstä. Päätöksenteon taustaksi tehdään muun muassa pääsääntöisesti ulko- ja turvallisuuspoliittinen arvio, josta säädetään vientivalvonta-asetuksen 15 artiklassa. Päätöksentekoprosessiin liittyvän asian perusteellisen selvityksen vuoksi valmistelussa ei ole pidetty perusteltuna lisätä oikaisuvaatimusta koskevaa säännöstä lakiin. Päätöksiin voisi siten hakea muutosta valittamalla siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

Valmistelun aikana on arvioitu myös mahdollisuutta ottaa käyttöön hallinnollinen seuraamusmaksu vientivalvontasääntelyyn kuuluvien velvoitteiden rikkomisesta. Arvioinnissa on otettava huomioon myös seuraamusjärjestelmän kokonaisuus ja periaate siitä, että hallinnollisista sanktioista säädettyä on vältettävä rikoslain kanssa päällekkäistä sääntelyä. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontasääntelyyn liittyvät rikkomukset kuuluisivat jatkossakin pääosin rikoslain 46 luvun 1–3 §:ssä säädetyn säännöstelyrikoksen soveltamisalaan. Säännöstelyrikoksen tunnusmerkistössä edellytetään, että kyse on säännöstelymääräyksen rikkomisesta. Säännöstelymääräyksen käsitettä on avattu rikoslain uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 66/1988 vp), jonka mukaan säännöstelymääräykset voivat koskea sekä lain tavoitesisältöä että menettelytapoja. Säännöstelymääräyksen käsite on siten hyvin laaja, mikä tarkoittaa, että erilaisten vientivalvontasääntelyyn sisältyvien velvollisuuksien rikkominen kuuluu jo hyvin kattavasti säännöstelyrikoksen soveltamisalaan. Hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöala jäisi siten hyvin kapeaksi, mikäli pyritään välttämään rikoslain kanssa päällekkäistä sääntelyä. Muun muassa tämän vuoksi tässä yhteydessä ei esitetä hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöönottoa.

5.2 Muiden valtioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Liikkumavaran käyttö jäsenvaltioissa

Komissio on julkaissut 15.6.2023 Euroopan unionin virallisen lehden C-sarjassa koosteen vientivalvonta-asetuksen jättämän kansallisen liikkumavaran käytöstä jäsenmaissa (C 208/19). Koosteen mukaan vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaista liikkumavaraa asettaa lupavaatimus kaksikäyttötuotteen viennille, jos viejällä on syytä epäillä, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdan mukaiseen käyttöön, ovat käyttäneet Belgia, Tanska, Kroatia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Alankomaat, Itävalta, Romania, Slovenia, Suomi ja Ruotsi.

Vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 3 kohta koskee välityspalvelun tarjoamista koskevan luvanvaraisuuden ulottamista unionin valvontaluetteloon sisällyttämiin kaksikäyttötuotteisiin. Tätä liikkumavaraa ovat käyttäneet Bulgaria, Tšekki, Viro, Kreikka, Espanja, Kroatia, Italia, Latvia, Luxemburg, Unkari, Alankomaat, Itävalta, Suomi ja Ruotsi. Samat jäsenvaltiot sekä Romania ovat myös koosteen mukaan käyttäneet vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan liikkumavaraa, joka koskee lupavaatimuksen asettamista välityspalvelun tarjoamiselle, jos välittäjällä on syytä epäillä, että tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 3 kohta koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta ulottaa kauttakuljetuksen kieltämisen mahdollisuus myös unionin valvontaluetteloon sisällyttämiin kaksikäyttötuotteisiin. Tätä liikkumavaraa ovat käyttäneet Belgia, Tšekki, Viro, Kreikka, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Alankomaat, Itävalta, Suomi ja Ruotsi.

Vientivalvonta-asetuksen 9 artikla koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta asettaa lupavaatimus unionin valvontaluetteloon kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden viennille yleiseen turvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Tällainen menettely voi käytännössä tarkoittaa kansallisen valvontaluettelon laatimista tai muuta valtuutta asettaa lupavaatimus viennille. Kansallinen valvontaluettelo on koosteen mukaan käytössä Saksalla, Ranskalla, Latviassa, Alankomailla ja Espanjalla. Muun viranomaisen toimivaltuuden asettaa lupavaatimus ovat koosteen mukaan ottaneet käyttöön Bulgaria, Tšekki, Viro, Irlanti, Luxemburg, Itävalta, Romania, Liettua ja Slovenia.

Vientivalvonta-asetuksen 11 artiklan 2 artikla koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta asettaa lupavaatimus liitteeseen IV sisällyttämiin kaksikäyttötuotteiden siirrolle EU-alueella, mikäli artiklassa määritellyt ehdot täyttyvät. Tätä liikkumavaraa ovat koosteen mukaan käyttäneet Bulgaria, Tšekki, Saksa, Viro, Kreikka, Luxemburg, Unkari, Alankomaat, Slovakia ja Ruotsi. Asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa jäsenmaille jätettyä liikkumavaraa vaatia tiettyjä unionin sisäisiä siirtoja koskevien tietojen toimittamista ovat käyttäneet vain Bulgaria ja Luxemburg. Vientivalvonta-asetuksen 12 artiklassa tarkoitettuja kansallisia yleislupia ovat koosteen mukaan myöntäneet Saksa, Kreikka, Ranska, Italia, Alankomaat ja Itävalta.

5.2.2 Ruotsi

Ruotsi on tehnyt vientivalvonta-asetuksen johdosta muutoksia kansalliseen vientivalvontalainsäädäntöönsä. Muutokset Ruotsin kansalliseen vientivalvontalakiin (Lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd) ja sen nojalla annettuun asetukseen (Förordning (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd) tulivat voimaan elokuussa 2022.

Vientivalvontalakiin sisältyy säännökset lupaviranomaisista sekä asian siirrosta hallituksen käsiteltäväksi, mikäli asialla on periaatteellinen merkitys tai muuten erityistä painoarvoa. Lain mukaan asetuksella voidaan säätää useimmista kysymyksistä, joiden osalta EU-asetus jättää kansallista liikkumavaraa. Hallitukselle on laissa siirretty toimivalta antaa määräyksiä vientivalvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa säädettyistä toimenpiteistä, mukaan lukien kansallisesta valvontaluettelosta. Ruotsissa ei kuitenkaan ole tällä hetkellä käytössä kansallista valvontaluetteloita, mutta kansallisen valvontaluettelon käyttöönottoa selvitetään. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voi antaa täydentäviä määräyksiä vientiluvista. Toimivaltaisena viranomaisena toimii Inspektionen för strategiska produkter (ISP) tai muu hallituksen määräämä viranomainen.

Ruotsin kansalliseen lakiin sisältyy nimenomainen säännös siitä, että vientilupaan voi yksittäisissä tapauksissa sisältyä ehtoja. Laissa säädetään myös valvontaan käytettävistä viranomaisten toimivaltuuksista, joihin sisältyy muun muassa tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet. Tarkastusta ei ole mahdollista ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin.

Lakiin sisältyy myös rangaistussäännökset, joiden mukaan tiettyjen EU-asetuksen tai lain velvoitteiden tahalliseen rikkomiseen tuomitaan rangaistuksena sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta, tai jos teko on törkeä, vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Nämä säännökset koskevat esimerkiksi luvatonta vientiä tai kauttakuljetuksen kiellon rikkomista. Näiden velvoitteiden rikkomisesta törkeästä huolimattomuudesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, ellei teko ole vähäinen. Tiettyjen tietojen antoon, asiakirjavaatimuksiin ja ilmoitusvelvollisuuksiin liittyvien velvoitteiden rikkomisesta tahallaan tai huolimattomuudesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, ellei teko ole vähäinen. Lain nojalla annetun määräyksen rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon, ellei teko ole vähäinen. Lisäksi lakiin sisältyy säännökset uhkasakosta, jota voidaan käyttää erityisesti tietojenantovelvoitteen ja ilmoitusvelvollisuuden tehosteena.

Tietyiltä osin säädösvaltaa on Ruotsissa siirretty lakia alemman asteisen sääntelyn varaan. Asetuksella säädetään monilta osin esimerkiksi EU-asetuksen jättämän kansallisen liikkumavaran käytöstä. Asetuksessa säädetään viejän ilmoitusvelvollisuudesta liitteeseen I kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden sekä verkkovalvontatuotteiden osalta, jos sillä on syytä epäillä niiden olevan tarkoitettu valvonnanalaiseen loppukäyttöön. Näillä säännöksillä on käytetty EU-asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa ja 5 artiklan 3 kohdassa jäsenmaille jätetty liikkumavara. Lisäksi asetuksessa säädetään mahdollisuudesta määrätä liitteeseen I kuulumattoman kaksikäyttötuotteen välitys luvanvaraiseksi ja välityspalvelun tarjoajalle velvollisuus ilmoittaa, jos on syytä epäillä, että tuote on tarkoitettu valvonnanalaiseen loppukäyttöön. Tällä säännöksellä on käytetty EU-asetuksen 6 artiklan 3 ja 4 kohtien liikkumavara. Asetukseen sisältyy myös viranomaisen mahdollisuus kieltää liitteeseen I sisältyvä kaksikäyttötuotteiden kauttakuljetus. Tällä säännöksellä on käytetty EU-asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa jäsenmaille jätetty liikkumavara. Asetuksessa säädetään viranomaisen mahdollisuudesta asettaa liitteeseen I kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden osalta teknisen avun tarjoaminen luvanvaraiseksi sekä teknisen avun tarjoajalle velvollisuus ilmoittaa, jos sillä on syytä epäillä tuotteiden olevan tarkoitettu valvonnanalaiseen loppukäyttöön. Näillä säännöksillä on käytetty EU-asetuksen 8 artiklan 4 ja 5 kohtien liikkumavara. Lisäksi asetuksen mukaan kaksikäyttötuotteiden siirto unionin sisällä on luvanvaraista, jos viranomainen on ilmoittanut EU-asetuksessa säädettyjen kriteerien täyttymisestä. Tällä säännöksellä on käytetty EU-asetuksen 11 artiklan 2 kohdan liikkumavara.

Lupaviranomaisilla on asetuksen mukaan toimivalta antaa tarkempia määräyksiä niistä tiedoista, jotka lupahakemuksen tulee sisältää. Lisäksi lupaviranomainen voi antaa tietyiltä osin määräyksiä raportointivaatimuksista.

5.2.3 Alankomaat

Alankomaissa EU-asetuksen säännöksiä on täydennetty kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevalla päätöksellä (Besluit strategische goederen), joka on annettu yleisen tullilain nojalla. Päätös on annettu vuonna 2008 ja päätöstä on muutettu useita kertoja sen jälkeen. Kyseinen päätös koskee vain fyysisiä tuotteita, joiden osalta EU-asetusta täydentävä sääntely sisältyy päätökseen. Aineettomien kaksikäyttötuotteiden osalta EU-asetusta täydentävää sääntelyä on annettu erillisellä strategisten palveluiden lailla (Wet strategische diensten). Laki on säädetty vuonna 2011 ja lakia on muutettu useita kertoja sen jälkeen.

Fyysisten tuotteiden vientiä koskevassa päätöksessä säädetään EU-asetuksen mukaisten, niin sanottujen catch all –lupavaatimusten, asettamisesta. Lisäksi näissä tilanteissa on kansallisesti säädetty vaatimus ilmoittaa viranomaiselle, mikäli kyseiset tuotteet viedään toiseen määränpäähän. Ulkoministeriöllä on lisäksi toimivaltuus asettaa lupavaatimus yleiseen turvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvien syiden perusteella myös muille kuin valvontaluettelon kuuluville tuotteille. Vientilupapäätöksiin voidaan kansallisten säännösten mukaan ottaa ehtoja. Aineettomien tuotteiden osalta sääntely on pitkälti samanlaista. Myös

strategisten palveluiden lain mukaan tuotteiden uudesta vientikohteesta on ilmoitettava, mikäli tuotteiden viennille on asetettu niin sanottu catch all –lupavaatimus.

Lupaviranomaisena toimii Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU), joka on tietyissä tilanteissa velvollinen konsultoimaan ulkoministeriötä luvan myöntämisestä. Valvontaviranomaisena toimii tulliviranomaisen yhteydessä toimiva Precursoren, oorsprong, strategische goederen, sanctiewetgeving (POSS), joka toimii sekä valvontaviranomaisena että esitutkintaviranomaisena. Rikostutkintojen lisäksi POSS keskittyy valvonnassa tekemään tarkastuksia yrityksiin ja lisäämään tietoisuutta sääntelystä. Tarkastuksia pyritään tekemään kaikkiin sääntelyn soveltamisalalla toimiviin yrityksiin, mutta tarkastusväli ja tarkastuksen laajuus vaihtelevat riskiperusteisen harkinnan mukaan.

Alankomaat on kehitysyhteistyö ja ulkomaankauppaministerin 23. kesäkuuta 2023 antamalla määräyksellä (Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders) lisännyt kansalliseen valvontaluettelonsa kehittyneitä puolijohteiden valmistuslaitteita, -ohjelmistoja ja -teknologiaa kansallisen strategisia tuotteita koskevan asetuksen (Besluit strategische goederen) 4 pykälän mukaisesti. Alankomaiden kansallinen valvontaluettelo astui voimaan 1. syyskuuta 2023.

5.2.4 Viro

Virossa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta on annettu kansallista sääntelyä strategisten tuotteiden lailla (Strateegilise kauba seadus). Laki on säädetty vuonna 2011 ja siihen on tehty muutoksia useaan otteeseen. Lain tarkoittamat strategiset tuotteet ovat puolustustarvikkeita, ihmisoikeusrikkomuksiin soveltuvia tuotteita sekä kaksikäyttötuotteita. Lakia sovelletaan siten kaksikäyttötuotteita laajemmin myös muihin strategisiksi määriteltyihin tuotteisiin.

Lakiin sisältyy säännöksiä liittyen lupatyypeihin, luvan hakemiseen ja lupahakemuksen mukana toimitettaviin tietoihin. Lupahakemukset on käsiteltävä lähtökohtaisesti 30 päivässä ja lupaan voidaan liittää ehtoja. Lupahakemuksen käsittely lopetetaan, mikäli hakija ei toimita pyydettyjä tietoja määräajassa.

Laisa säädetään myös valvontaviranomaisista ja niiden toimivaltuuksista. Strategisten tuotteiden lain mukaan on perustettu komissio, joka koostuu eri viranomaisten edustajista ja joka on vastuussa tietyistä lupa- ja valvontaviranomaisen tehtävistä. Lisäksi kaksikäyttötuotteiden osalta relevantteja viranomaisia ovat turvallisuuspoliisi sekä vero- ja tulliviranomainen. Lakiin sisältyy säännöksiä myös eri velvoitteiden rikkomisen seuraamuksista, joihin kuuluu erilaisia sakkorangaistuksia.

5.2.5 Saksa

Saksassa EU-asetuksen säännöksiä on täydennetty Ulkomaankauppa- ja ulkomaanmaksulailla (Außenwirtschaftsgesetz – AWG) ja Ulkomaankauppa- ja ulkomaanmaksuasetuksella (Außenwirtschaftsverordnung – AWV). Alkuperäinen laki on annettu vuonna 1961, jonka jälkeen sitä on muutettu useita kertoja.

Saksa on laatinut vientivalvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisen kansallisen vientivalvontaluettelon. Saksan Ulkomaankauppa- ja ulkomaanmaksuasetuksen (Aussenwirtschaftsverordnung – AWV) 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvä kaksikäyttötuotteiden vientiin vaaditaan lupa, jos tuote mainitaan Saksan vientivalvontaluettelossa. Vientivalvontaluettelo on Saksan ulkomaankauppa- ja ulkomaanmaksulain (AWG) liitteessä 1. Liitteen A jaksossa luetellaan

sotatarvikkeet (aseet, ampumatarvikkeet ja varustelumateriaalit), joiden vienti edellyttää lupaa. Liitteen B jakso sisältää kansallisen valvontaluettelon kaksikäyttötuotteista (ns. 900-numeroiset), joiden vienti tiettyihin maihin on luvanvaraista. Saksan kansallinen vientivalvontaluettelo sisältää erilaisia tuotteita, kuten valvontajärjestelmiä, eräitä kemiallisten aineiden käsittelyyn tarkoitettuja laitteita, tutkalaitteita, maakulkuneuvoja ja tukiasemia. Osa tuotteista on valvonnanalaisia vain, kun niitä viedään erityisen sensitiivisiin valtioihin.

Saksan toimivaltaisena viranomaisena toimii Saksan talous- ja vientivalvontavirasto (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle – BAFA).

5.2.6 Ranska

Ranska on täydentänyt EU-asetusta kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevan kansallisen asetuksen N:o 2001-1192 muodossa. Asetus on annettu joulukuussa 2001, jonka jälkeen sitä on muutettu. Asetuksen 1 artiklan mukaan Ranskan hallitus voi Ranskan kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaviraston (SBDU) kautta myöntää, keskeyttää, muuttaa tai peruuttaa lupia kansallisten asetusten nojalla.

Ranskan kansallisen asetuksen N:o 2010-292 (Décret n° 2010-292 du 18 mars 2010) mukaisesti EU-asetuksen liitteeseen I sisältyvä kaksikäyttötuotteiden vienti voidaan määrätä luvanvaraiseksi tai kieltää yleiseen turvallisuuteen tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä.

Ranskalla on myös käytössä kansallinen valvontaluettelo, johon kuuluu helikoptereita ja niiden osia (annettu ministeriön määräyksellä 31. heinäkuuta 2014) sekä kyynelkaasuja ja muita mellakantorjunta-aineita (annettu ministeriön määräyksellä 31. heinäkuuta 2014). Ranska ilmoitti 10.2.2024 valvontaluettelon laajentamisesta tiettyihin puolijohteisiin ja kvanttiteknologian tuotteisiin 1.3.2024 lähtien.

Toimivaltaisena viranomaisena toimii talousministeriön kaksikäyttötuotteita käsittelevä yksikkö (Service des biens à double usage – SBDU). Arkaluonteisimmat pyynnöt käsittelee kaksikäyttötuotteita käsittelevä virastojen välinen komitea (Commission Interministérielle des Biens à Double Usage – CIBDU).

5.2.7 Latvia

Latvia on täydentänyt EU-asetuksen säännöksiä kansallisen kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevalla lailla (Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums), joka on tullut voimaan heinäkuussa 2007. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan ministerikabinetti voi määrätä vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvä kaksikäyttötuotteiden viennin luvanvaraiseksi kansallisen valvontaluettelon muodossa. Lain mukaisesti strategisten tuotteiden ja palvelujen kansallinen luettelo on vahvistettu 25. syyskuuta 2007 annetulla ministerikabinetin asetuksella N:o 645 (Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu). Kansallisessa valvontaluettelossa on yhteensä 7 tuoteluokitusta, joihin kuuluu valvontateknologiaa, aseita, ilma-alusten osia, pimeänäkölaitteita, henkilömiinoja ja sotilaallisia palveluita.

Lupaviranomaisena toimii ulkoministeriön alainen strategisten tuotteiden valvontakomitea.

5.2.8 Espanja

Espanjassa EU-asetuksen säännöksiä on täydennetty kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevalla lailla (Ley 53/2007), joka on tullut voimaan tammikuussa 2008 sekä asetuksella

(Real Decreto 679/2014), joka on annettu 1. elokuuta 2014 ja jota on muutettu tämän jälkeen. Toimivaltaisilla viranomaisilla on kansallisen vientivalvontalain mukainen toimivalta antaa tarvittavat määräykset kansallisen vientivalvontalain täytäntöönpanemiseksi ja kehittämiseksi.

Espanja on laatinut EU-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisen kansallisen valvontaluettelon, joka on annettu kansallisella määräyksellä (Orden ICT/534/2023, annettu 26. toukokuuta 2023) ja joka astui voimaan 7. kesäkuuta 2023. Määräyksellä on päivitetty kansallisen vientivalvonta-asetuksen (Real Decreto 679/2014) liitteet, joista kansallinen valvontaluettelo löytyy liitteestä III.5. Kansallisessa valvontaluettelossa on otettu käyttöön uusi 900-sarja johon on sisällytetty mm. seuraavat teknologiat: kvanttietokoneet ja niihin liittyvät elektroniset kokoonpanot, qubit-laitteet ja qubit-piirit, kvanttiohjauskomponentit ja kvanttimitauslaitteet, puolijohdekomponenttien tai integroitujen piirien kuvantamiseen suunnitellut elektronisen mikroskoopin laitteet, laitteet, jotka on suunniteltu kuivasyövytykseen isotrooppista ja anisotrooppista kuivasyövytystä varten ja teknologiaa integroitujen piirien tai laitteiden kehittämistä tai tuotantoa varten.

Viennin täytäntöönpanosta ja valvonnasta vastaa pääosin teollisuus-, kauppa- ja matkailuministeriö (Dirección General de Comercio Internacional e Inversiones) toimivaltaisena viranomaisena.

5.2.9 Liettua

Liettua on 28. kesäkuuta 2023 annetulla päätöslauselmallaan (Liettuan hallituksen antama päätös N:o 512, annettu 28 päivänä kesäkuuta 2023) ilmoittanut vientivalvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisen kansallisen valvontaluettelon käyttöönotosta, jolla kielletään valvontaluettelossa mainittujen tuotteiden vienti Liettuasta kolmansiin maihin, kun vienti, mukaan lukien jälleenvienti, tapahtuu Liettuan rajanylityspaikkojen kautta Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden vastaisella rajalla.

Kansallinen valvontaluettelo on laadittu vientivalvonta-asetuksen, Liettuan kansallisen vientivalvontaa koskevan lain (Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas) 8(5) artiklan, sekä parlamentin päätöslauselman (Liettuan parlamentin päätöslauselma XIV-930, annettu 24 päivänä helmikuuta 2022) mukaisesti.

Liettuan kansallinen luettelo sisältää mm. seuraavia tuotteita: suodatus- tai puhdistuskoneet ja -laitteet nesteitä varten, nesteiden tai kaasujen suodatus- tai puhdistuskoneiden ja -laitteiden osat, painetut piirit, sähkövastukset, sähkölaitteet, jotka on tarkoitettu sähkövirtapiirien kytkemiseen tai suojaamiseen tai sähkövirtapiirien liitännöiden tekemiseen (esim. kytkimet, sulakkeet), yli 1 000 V:n jännitteelle.

Liettuan toimivaltainen viranomainen vientivalvontaan liittyvissä asioissa on talous- ja innovaatioministeriö (Ekonomikos ir inovacijų ministerija).

5.2.10 Italia

Italia on täydentänyt EU-asetuksen säännöksiä ulkoministeriön 10. heinäkuuta 2023 antamalla asetuksella (DECRETO 10 luglio 2023 Il Ministro degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale), jolla asetetaan lupavaatimus ilmailualan toimijoille, jotka aikovat viedä mäntiä tai polttomoottoreita ja niiden osia - tai tarjota välitys- ja teknisen avun palveluja - Italiasta Armeniaan, Iraniin, Kazakstaniin ja Kirgisiaan. Italian ilmoittama kansallinen toimi on voimassa kolme vuotta.

Italia on asetuksella ilmoittanut soveltavansa kolmea EU-asetuksen catch all –artikkelia (4, 6 ja 8) sekä samalla myös asetuksen 9 artiklaa.

Uuden toimenpiteen soveltamisalaan kuuluvat kipinäsytytteiset kiertomäntämoottorit (polttomoottorit), joita voidaan käyttää ilmailualalla (lentokoneet, miehittämättömät ilmailukset, helikopterit, autogiroit, hybridilentokoneet tai radio-ohjattavat mallit), sekä osat, jotka voidaan tunnistaa kyseisiin moottoreihin tarkoitetuiksi.

5.2.11 Norja

Norjassa vientivalvonta perustuu joulukuussa 1987 annettuun kansalliseen vientivalvontalakiin ja vientivalvonta-asetukseen (Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.), joita Norjan ulkoministeriö hallinnoi toimivaltaisena viranomaisena. Kansallisen vientivalvonta-asetuksen liitteet, jotka määrittelevät valvottavat tuotteet, on jaettu kahteen luetteloon: luettelo I sisältää puolustukseen liittyviä tuotteita ja luettelo II sisältää kaksikäyttötuotteita.

Norjan vientivalvontalain säännökset ovat suhteellisen yleisiä ja antavat ulkoministeriölle toimivallan yksityiskohtaisempien asetusten ja ohjeiden laatimiseen. Ulkoministeriö on antanut yksityiskohtaisempia säännöksiä kesäkuussa 2013 annetulla asetuksella puolustukseen liittyvien tuotteiden, kaksikäyttötuotteiden, teknologian ja palvelujen viennistä (vientivalvonta-asetus - Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester). Asetuksessa kuvataan yksityiskohtaisesti puolustukseen liittyvien tuotteiden ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevat säännökset sekä säädetään ulkoministeriön vientivalvontaan liittyvästä oikeudellisesta toimintakehyksestä. Norjalla ei tällä hetkellä ole käytössä kansallista valvontaluetteloa.

Norjan lainsäädäntö muistuttaa EU:n vientivalvonta-asetuksen sääntelyä, mutta eroavaisuuksia on esimerkiksi catch-all-lausekkeen suhteen. Norjan kansallisen vientivalvonta-asetuksen 7 §:ssä määritellään neljä tapausta, joissa lupavelvoite voidaan asettaa sellaisten tuotteiden osalta, joita ei ole lueteltu luettelossa I tai II, eli niin sanotut yleislausekkeet tai catch all -säännökset. Norjan kansallisen asetuksen 7 § sisältää osittain samoja edellytyksiä kuin EU:n vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan mukainen catch all-säännös. Eroavaisuutena Norjan catch all-säännös sisältää myös kohdan, jossa edellytetään lupaa sotilaskäyttöön tarkoitetuille tuotteille, teknologialle tai palveluille alueilla, joita koskee YK:n turvallisuusneuvoston YK:n peruskirjan VII luvun nojalla määräämä asevientikielto. Lisäksi lupa vaaditaan sotilaskäyttöön tarkoitettujen tuotteiden, teknologian tai palvelujen toimittamisesta alueille, joilla on sota tai sodan uhka, tai maihin, joissa on sisällissota. Lopuksi asetuksen 7 § edellyttää lupaa tuotteiden, teknologian tai palvelujen toimittamiseen, jotka voivat suoraan kehittää jonkin valtion sotilaallisia voimavaroja tavalla, joka on ristiriidassa Norjan keskeisten turvallisuus- ja puolustusetujen kanssa.

Toisena eroavaisuutena on se, että Norjan kansallinen vientivalvonta-asetus ei EU-asetuksen tavoin sisällä erillistä artiklaa verkkovalvontatuotteille.

6 Lausuntopalaute

Ulkoministeriö pyysi 10.11.2023 lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi (lausuntopalvelu.fi: diaarinumero VN/26656/2022; Hankeikkunassa: UM008:00/2019. Suomenkielisen lausuntopyynnön lausuntoaika asiassa oli 10.11.2023 – 22.12.2023. Lausuntoa pyydettiin 31 eri taholta ja lausuntoja annettiin yhteensä 27 kappaletta. Yhteenveto lausunnoista on julkaistu hankeikkunassa.

Lausuntojen perusteelle lakiesityksen tavoitteita pidetään pääosin kannatettavina ja oikeasuuntaisina. Vuoden 1996 laki oli tärkeää päivittää ja huomioida vuoden 2021 EU-asetuksen tuomat muutokset. Huomioita nousi esiin koskien lakiehdotuksen sääntelytekniikkaa, tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä, aineettomiin kaksikäyttötuotteisiin liittyvää määrittelyprosessia ja uutta kansallista valvontaluetteloa. Myös rikosoikeutta koskevaan osioon toivottiin täsmennyksiä. Lausunnoissa korostettiin, että lain ilmaisujen käytön ei pitäisi jättää tilaa epäselvyyksille, jotta varmistetaan selkeys sekä lain tulkinnassa että sen soveltamisessa. Myös teknisiä määritelmiä ehdotettiin tarkistettavaksi ja osaa poistettavaksi, jotta ne eivät vaikuttaisi alan yritysten teknologiakehitykseen ja toimintaan. Tiedonvaihdon osalta tuotiin esille huoli siitä, ettei esim. yrityssalaisuuksiin liittyvää tietoa jaeta ja tämä tulisi kytkeä kansallisen edun määritelmään.

Jatkovalmistelussa kiinnitettiin erityistä huomiota lakiehdotuksen sääntelytekniikkaan, poistettiin turhaa ja päällekkäistä sääntelyä, tarkennettiin lain suhdetta muuhun lainsäädäntöön ja rikosoikeutta koskevaa sääntelyä täsmennettiin.

Viranomaistahojen lausunnoissa korostui näkemys siitä, että lain päivitys ja kansallisen valvontaluettelon sisällyttäminen lain liitteeksi ovat tärkeitä kansallisen turvallisuuden lähtökohtien turvaamiseksi. Kansallisen liikkumavaran merkitystä pidettiin tärkeänä. Elinkeinoelämän ja akateemisen sektorin edustajat suhtautuvat uuteen kansalliseen valvontaluetteloon varauksellisemmin. Haasteena nähtiin markkinoiden mahdollinen pirstoutuminen, yritysten kilpailukyvyyn heikentyminen ja eriarvoinen kohtelu Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Nämä haasteet huomioidaan ja yhteistyötä EU-maiden keskuudessa ja muiden samanmielisten maiden kanssa on määrä vahvistaa yhdenmukaisen valvontakehikon mahdollistamiseksi. Tähän myös pyrkii komission 24.1.2024 julkaistu vientivalvonnan valkoinen kirja. Samalla keskitytään toimissa kansainvälisten vientivalvontajärjestelyiden työn tukemiseksi, jotta nämä pystyisivät toimimaan tavalla, joka mahdollistaa yhteisten valvontaluetteloiden hyväksymisen. Kansallisen valvontaluettelon tarkastelua toivottiin kahden vuoden välein ja säännöllisin väliajoin tehtävä kansallisen listan tarkastelu tullaan huomioimaan tulevaisuuden käytännöissä.

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomioita joidenkin kansallisen valvontaluettelon sisältämien tuotteiden lääketieteelliseen käyttöön ja ehdotettiin loppukäyttötarkoituksen sisällyttämistä valvontarajaksi. Loppukäyttötarkoituksen sisällyttäminen tuotekuvaukseen on kuitenkin ongelmallista vientivalvonnan käytännön toteutuksen kannalta, sillä loppukäyttötarkoituksen toteutumista ei voida vahvistaa esimerkiksi tullivirkailijan toimesta viennin yhteydessä. Fysikaalisia valvontarajoja valittaessa on käytetty erityistä huomiota lääketieteellisten loppukäyttötarkoitusten rajaamiseen valvonnan ulkopuolelle. Toisaalta valvonnanalaisen komponentin sisällyttäminen toiseen tuotteeseen ei tee tuota toista tuotetta vientivalvonnan alaiseksi, ellei tuote ole asetuksen (EU) 2021/821 liitteen 1 yleisen huomautuksen 2 mukaisesti laitteen olennainen osa. Osan olennaisuuden arvioinnissa lähtökohtana voidaan käyttää viitearvona, että olennaisen osan arvo muodostaa kokonaisen laitteen arvosta vähintään 35 prosenttia, ellei ole erityistä osien määrään tai teknologiseen tietotaitoon liittyviä erityistekijöitä tai muita erityisolosuhteita, joiden perusteella olisi todettava toisin.

Kansallisen yhteistyön lisäämistä esitettiin valvontaluettelon laatimisen tueksi ja sen määräaikaista tarkastelua. Nämä esitykset huomioitiin esityksessä, sen perusteluissa ja tulevassa vientivalvontaneuvottelukuntaa koskevassa käsittelyssä. Suojelupoliisi toi osaltaan esille, että kansallista valvontaluetteloa olisi voitava päivittää tarvittaessa pikaisella aikataululla, mikäli siihen on teknologisen kehityksen myötä tarvetta. Kansallisen valvontaluettelon käytöstä ja päivitystarpeista ei ole vielä tietoa, joten käytäntöjä tullaan tarkastelemaan myöhemmin.

Lausunnoissa esitettiin useita huomioita koskien aineettomien kaksikäyttötuotteiden määritelmää ja valvontaa. Molemmat nähtiin haastavina. Yliopistot ja tutkimuslaitokset katsovat, että vientivalvonta-asetuksen vaatimukset lakiesityksen tarkennuksineen asettavat tutkimustoimijoille vaikeasti toteutettavan vaatimuksen tunnistaa aineeton tuote (tekninen apu, teknologia, ohjelmisto) vientirajoitusten alaiseksi kaksikäyttötuotteeksi. Tulkinnanvaraisuus tulisi näin ollen kuormittamaan tutkijoita ja yliopiston palveluyksiköitä, ja viranomaistahoilta toivotaan vahvempaa tukea ja vuoropuhelua. Tätä toivotaan myös koskien kansallisen turvallisuuden kysymyksiä, joilla saattaa olla vaikutuksia luvanvaraisuuteen ja lupaharkintaan. Nämä huomiot on määrä ottaa huomioon lupaviranomaisen toimesta tulevassa asetuksen ja uuden lain toimeenpanotyössä tehostamalla vuoropuhelua ja koulutusta. Tulkinnan selkeyttämiseksi koskien kansallisen turvallisuuden määritelmää lisättiin perusteluihin, että määritelmää tarkasteltaisiin HE 198/2017 vp:ssä esitetyn mukaan. Tulli on tuonut esille lausunnossaan aineettoman kaksikäyttötuotteen valvontaa liittyvät resurssikysymykset ja ehdottaa pohdintaa tulevaisuudessa uusien toimintatapojen käyttöönottamiseksi.

Oikeusministeriön ja Oikeuskanslerinviraston lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että lakiehdotukseen ei sisälly luvan peruuttamista koskevaa sääntelyä, toisin kuin voimassa olevan lain 5 §:ssä. Tätä on valmistelussa ja jatkovalmistelussa tarkasteltu huolellisesti. Vientivalvonta-asetuksen 16 artikla antaa toimivaltaiselle viranomaiselle oikeuden evätä vientilupa sekä mitätöidä jo myönnetty vientilupa, keskeyttää sen soveltaminen, muuttaa lupaa tai peruuttaa se. Sen lisäksi 16 artiklassa säädetään tietyistä jäsenvaltioiden välisistä konsultaatiovelvoitteista näihin tilanteisiin liittyen. Lakiehdotuksen valmistelussa on tultu siihen johtopäätökseen, että vientivalvonta-asetuksen 16 artikla ei jätä kansallista liikkumavaraa ja mahdollistaa mm. luvan peruuttamisen toimivaltaisen viranomaisen toimiessa asetuksen mukaisesti. Näin ollen peruuttamista koskevaa säännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää lakiehdotukseen.

Oikeusministeriö ja Oikeuskanslerinvirasto ovat lausunnoissaan myös kiinnittäneet huomiota lakiehdotuksen 6 §:ää ja 10 §:ää koskevien perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen, täyttymiseen. Jatkovalmistelussa on kiinnitetty huomiota täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttymiseen elinkeinovapautta rajoittavien pykälien osalta. Jatkovalmistelussa on pyritty täsmentämään pykälää ottaen huomioon myös vientivalvonta-asetuksen tavoitteen ja sisällön. Lisäksi lausunnoissa on painotettu perustuslain 8 §:n mukaista rikosoikeuden laillisuusperiaatetta, suhteellisuusvaatimusta sekä ultima ratio -periaatetta rangaistussäännösten osalta. Jatkovalmistelussa on kiinnitetty erityistä huomiota rikosoikeudelta vaadittavaan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukseen. Tämän lisäksi jatkovalmistelussa on huomioitu rangaistussäännösten oikeasuhtaisuus kokonaisuuteen nähden.

Kansalaisjärjestöjen edustajat korostivat tarvetta lisätä kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevien päätösten avoimuutta ja huomioida ihmisoikeuskysymykset päätöksissä. YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet tulisi kirjata hallituksen esitykseen. Toiveena oli, että Suomi osallistuisi näistä lähtökohdista aktiivisesti vientivalvonnan kehittämiseen sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Jatkotyössä koskien vientivalvontakäytäntöjen kehittämisessä nämä huomiot tullaan ottamaan tarkasteluun.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Ehdotetun soveltamisalaa koskevan säännöksen mukaan laissa säädettäisiin vientivalvonta-asetusta täydentävistä velvollisuuksista, toimivaltuuksista ja menettelyistä. Vientivalvonta-asetus on suoraan sovellettavaa EU-sääntelyä, jonka soveltamisen tueksi kuitenkin tietyiltä osin tarvitaan kansallista täydentävää sääntelyä. Laissa säädettäisiin ensinnäkin vientivalvonta-asetusta täydentävistä velvollisuuksista, kuten ilmoitusvelvollisuuksista ja lupavaatimuksista. Lisäksi laissa säädettäisiin toimivaltaisista viranomaisista ja näiden toimivaltuuksista vientivalvonnassa. Näiden lisäksi laissa säädettäisiin myös muista vientivalvontaan liittyvistä menettelyistä, kuten vientivalvonta-asetusta täydentävistä lupaharkinnan kriteereistä, kauttakulun kieltämiseen ja luvanvaraisuuteen liittyvistä menettelyistä ja vientivalvontaneuvottelukunnasta.

2 §. Määritelmät. Pykälässä säädettäisiin määritelmistä, joita sovellettaisiin lakia sovellettaessa. Pykälän 1 momentin mukaan vientivalvonta-asetuksen 2 artiklassa säädetyt määritelmät soveltuisivat myös kansallista lakia sovellettaessa. Tämä olisi perusteltua sääntelyn selkeyden vuoksi, sillä EU-asetusta ja kansallista lakia sovellettaisiin tiiviisti rinnakkain. Määritelmien toistaminen kansallisessa laissa ei olisi perusteltua niiden suuren määrän vuoksi. Vaikka kaikkia vientivalvonta-asetuksen 2 artiklassa määriteltyjä käsitteitä ei kansallisessa laissa käytetä, ehdotetaan kansalliseen lakiin viittausta asetuksen määritelmiin.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi sellaiset määritelmät, joista ei säädetä vientivalvonta-asetuksessa, mutta jotka ovat tarpeen kansallisen lain soveltamiseksi. Momentin 1 kohdan mukaan unionin valvontaluettelolla tarkoitettaisiin vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvää luetteloa. Kyseiseen luetteloon sisältyvät ne kaksikäyttötuotteet, joiden vientiin vaaditaan vientivalvonta-asetuksen 3 artiklan mukaisesti vientilupa. Myös muut lupavaatimukset ja ilmoitusvelvollisuudet ovat tietyiltä osin erilaisia sellaisille kaksikäyttötuotteille, jotka kuuluvat unionin valvontaluetteloon.

Momentin 2 kohdan mukaan kauttakuljettajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle voidaan asettaa kauttakulkua koskeva lupavaatimus vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 2 kohdan nojalla. Vientivalvonta-asetuksen 7 artiklassa säädetään toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudesta kieltää kauttakulku ja asettaa kauttakululle lupavaatimus. Artiklan 2 kohdassa säädetään myös siitä, mille taholle kyseinen lupavaatimus voidaan asettaa. Kauttakulkua koskevan kansallisen täydentävän sääntelyn selkeyden vuoksi näistä tahoista olisi perusteltua käyttää laissa nimitystä kauttakuljettaja.

Momentin 3 kohdan mukaan toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin viejää, välittäjää, teknisen avun toimittajaa, kauttakuljettajaa sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka siirtää kaksikäyttötuotteita Euroopan unionin sisällä. Sääntelyn selkeyden vuoksi olisi perusteltua käyttää yhteistä nimitystä kaikista niistä tahoista, jotka harjoittavat kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevan sääntelyn kohteena olevaa toimintaa. Viejän, välittäjän ja teknisen avun toimittajan määritelmät löytyvät vientivalvonta-asetuksen 2 artiklasta. Kauttakuljettaja määriteltäisiin momentin edellisessä kohdassa. Unionin sisäisten siirtojen osalta vientivalvonta-asetuksessa ei ole käytetty tiettyä nimitystä sisäistä siirtoa toteuttavasta tahosta, eikä sellaista nimitystä ole tarpeen käyttää myöskään kansallisessa laissa. Tämän vuoksi toiminnanharjoittajan määritelmän ehdotetaan koskevan viejän, välittäjän, teknisen avun toimittajan ja kauttakuljettajan lisäksi myös sellaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka siirtää kaksikäyttötuotteita Euroopan unionin sisällä.

3 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan muussa laissa olevaa tästä laista poikkeavaa säännöstä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta sovellettaisiin tämän lain asemasta. Tätä lakia sovellettaisiin toissijaisesti eli vain silloin, kun

kaksikäyttötuotteen viennin valvonta ei kuulu muun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten piiriin. Sääntely lain toissijaisuudesta vastaisi asiasisällöltään nykytilaa.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin. Kyseiseen lakiin sisältyy sääntelyä puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä. Pykälän 3 momenttiin sisältyisi viittaus ampuma-aselakiin, jossa säädetään ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityiseen vaarallisten ammusten valvonnasta niiden viennin valvonta mukaan lukien. Pykälän 4 momenttiin sisältyisi viittaus ydinenergialakiin, jossa säädetään ydinalan tuotteiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä.

4 §. Viranomaiset. Pykälässä säädettäisiin viranomaisista, jotka hoitavat tässä laissa ja vientivalvonta-asetuksessa säädettyjä tehtäviä. Vientivalvonta-asetuksessa jätetään jäsenvaltioiden kansalliseen harkintaan nimetä ne viranomaiset, jotka toimivat asetuksessa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina tai valvontaviranomaisina. Vientivalvonta-asetuksessa säädetään useista tehtävistä, joita jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset hoitavat suoraan asetuksen nojalla. Jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi esimerkiksi asettaa viennille tai muulle toimenpiteelle lupavaatimuksen asetuksen 2 luvun säännösten mukaisesti, minkä lisäksi 2 luvussa tarkoitetut ilmoitusvelvollisuudet täytetään tekemällä ilmoitus jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi toimivaltainen viranomainen muun muassa myöntää asetuksen mukaiset luvat ja huolehtii useista lupaprosessiin liittyvistä tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan ulkoministeriö toimisi vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettuna ja tämän lain mukaisena toimivaltaisena viranomaisena ja huolehtisi siten niistä tehtävistä, jotka vientivalvonta-asetuksessa säädetään toimivaltaisen viranomaisen tehtäviksi. Vaikka suurin osa ulkoministeriön viranomaistehtävistä perustuisi vientivalvonta-asetuksen sääntelyyn, olisi tarpeen säätää ulkoministeriön toimivallasta myös sellaisten kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvien tehtävien hoitamiseksi, joista ei säädetä suoraan vientivalvonta-asetuksessa. Ulkoministeriöltä olisi esimerkiksi mahdollista hakea ennakkotietoa tai tehdä valvonnallisuustiedustelu. Lisäksi ulkoministeriö voisi käsitellä myös muita kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä asioita. Sääntelyllä ei olisi tarkoitus muuttaa voimassa olevaa käytäntöä, jossa ulkoministeriö toimii Suomessa toimivaltaisena viranomaisena ja lupaviranomaisena. Nimenomainen säännös ulkoministeriön toimivallasta selkeyttäisi sääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisesta. Säännöksen mukaan Tulli valvoisi kaksikäyttötuotteiden vientiä, kauttakuljetusta ja siirtoa sekä kaksikäyttötuotteisiin liittyvän välityspalvelun ja teknisen avun tarjoamista. Tullin valvontatehtävään kuuluisi siten kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvien velvoitteiden ja vaatimusten noudattamisen valvonta. Tullin valvonta kohdistuisi kaikkiin kaksikäyttötuotteisiin, eli Tulli toimisi valvontaviranomaisena sekä fyysisten että aineettomien kaksikäyttötuotteiden osalta. Valvonnassa Tullilla olisi käytössään tullilaisissa (304/2016) ja tässä laissa säädetyt toimivaltuudet. Sääntely Tullin roolista valvontaviranomaisena vastaisi pääosin nykytilaa. Voimassa olevassa säännöksessä ei mainita teknisen avun tarjoamiseen liittyvää valvontaa.

2 luku **Luvat ja toiminnanharjoittajan velvollisuudet**

5 §. Kansalliset ilmoitusvelvollisuudet. Pykälässä ehdotetaan säädettävän sellaisista kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista, jotka perustuvat kansalliseen sääntelyyn. Vientivalvonta-asetuksessa säädetään useista ilmoitusvelvollisuuksista toiminnanharjoittajille. Vientivalvonta-asetuksen säännösten mukaan eri toiminnanharjoittajilla on tietyissä tilanteissa velvollisuus ilmoittaa jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, mikäli toiminnanharjoittajat tietävät, että tietty kaksikäyttötuote on tarkoitettu asetuksen 4 artiklan 1

kohdassa määriteltyyn tai muuhun ilmoitusvelvollisuutta koskevassa säännöksessä erikseen määriteltyyn loppukäyttöön. Näiden ilmoitusvelvollisuuksien lisäksi vientivalvonta-asetuksessa jätetään jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa sen osalta, että jäsenvaltiot voivat ulottaa ilmoitusvelvollisuudet myös sellaisiin tilanteisiin, joissa toiminnanharjoittajalla on syytä epäillä kaksikäyttötuotteen olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Pykälässä säädettäisiin näistä ilmoitusvelvollisuuksista, jotka liittyvät siihen, että toiminnanharjoittajalla on syytä epäillä kaksikäyttötuotteen olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Pykälään ehdotetut ilmoitusvelvollisuudet vastaisivat pitkälti voimassa olevassa sääntelyssä säädettyjä ilmoitusvelvollisuuksia.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan viejän olisi ilmoitettava ulkoministeriölle, jos sillä on syytä epäillä, että viennin kohteena olevat unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömät kaksikäyttötuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Säännöksellä käytettäisiin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara. Momentin alkuun sisältyisi viittaus vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään viejän ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun viejä tietää kaksikäyttötuotteen olevan tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Viittaus olisi tarpeen, jotta viejä voisi säännöstä lukemalla muodostaa kokonaiskäsityksen samaan asiaan liittyvien ilmoitusvelvollisuuksien suhteesta toisiinsa. Momentin säännös täydentää vientivalvonta-asetuksessa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan välittäjän olisi ilmoitettava ulkoministeriölle, jos sillä on syytä epäillä, että välityspalvelun kohteena olevat kaksikäyttötuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Säännöksellä käytettäisiin vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara. Momentin alkuun sisältyisi viittaus vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään välittäjän ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun välittäjä tietää liitteeseen I sisältyvän kaksikäyttötuotteen olevan tarkoitettu vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Viittaus olisi tarpeen, jotta välittäjä voisi säännöstä lukemalla muodostaa kokonaiskäsityksen samaan asiaan liittyvien ilmoitusvelvollisuuksien suhteesta toisiinsa. Momenttiin ehdotettu ilmoitusvelvollisuus koskisi kaikkia kaksikäyttötuotteita, eli ilmoitusvelvollisuus olisi myös sen osalta laajempi kuin vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa säädetty ilmoitusvelvollisuus. Momentin säännös täydentää vientivalvonta-asetuksessa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta.

6 §. Kansalliset lupavaatimukset ja kauttakulun kieltö. Pykälässä ehdotetaan säädettävän sellaisista kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvistä niin sanotuista catch all - lupavaatimuksista, jotka perustuvat kansalliseen sääntelyyn. Vientivalvonta-asetuksessa säädetään useista lupavaatimuksista. Vientivalvonta-asetuksen 3 artiklan mukaan tiettyjen tuotteiden vientiin vaaditaan lupa. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voi edellyttää eri toimijoilta tietyissä tilanteissa lupaa, mikäli toimivaltainen viranomainen toteaa, että tietty kaksikäyttötuote on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa määriteltyyn tai muuhun lupavaatimusta koskevassa säännöksessä erikseen määriteltyyn loppukäyttöön. Näiden lupavaatimuksia koskevien säännösten lisäksi vientivalvonta-asetuksessa jätetään jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa sen osalta, että jäsenvaltiot voivat ulottaa viranomaisen toimivallan asettaa lupavaatimus asetuksessa määriteltyä laajemmaksi. Monelta osin kansallinen liikkumavara liittyy siihen, että lupavaatimus voidaan ulottaa myös unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömiin kaksikäyttötuotteisiin. Pykälässä säädettäisiin näistä lupavaatimuksista. Pykälään ehdotettua 4 momenttia lukuun ottamatta ehdotetut säännökset vastaisivat pääosin voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 1–3 momenttiin ehdotetut

säännökset poikkeavat nykytilasta hieman siitä syystä, että vientivalvonta-asetuksessa säädetyt edellytykset lupavaatimuksen asettamiselle ovat muuttuneet. Ehdotettujen 1 ja 2 momentin osalta viitattaisiin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, mikä tarkoittaisi hieman laajempia edellytyksiä lupavaatimuksen asettamiselle kuin edellisen EU-asetuksen aikana. Lisäksi ehdotetun 3 momentin ja unionin sisäisen siirron osalta edellytykset on vientivalvonta-asetuksessa kytketty 11 artiklan 2 kohdassa säädettyyn, mikä myös hieman poikkeaa voimassa olevasta sääntelystä. Muutokset johtuisivat vientivalvonta-asetuksen ja sen liikkumavaran muutoksista, ei kansallisista ratkaisuista.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden välityspalveluiden tarjoamiseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on saanut ulkoministeriöltä tiedon, että kyseiset tuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, kuten kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden taikka muiden ydinräjähteiden käyttöön, tai sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa maassa käytettäväksi, taikka käytettäväksi kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen sellaisten puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina, jotka on viety jäsenvaltion alueelta ilman lupaa tai kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn luvan vastaisesti. Säännöksellä käytettäisiin vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara. Momentin alkuun sisältyisi viittaus vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 1 kohtaan, jossa säädetään toimivaltaisen viranomaisen valtuudesta asettaa lupavaatimus unionin valvontaluetteloon sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalvelun tarjoamiselle. Viittaus olisi tarpeen, jotta välittäjä voisi säännöstä lukemalla muodostaa kokonaiskäsityksen lupavaatimukseen liittyvästä sääntelystä. Momentin säännös täydentää vientivalvonta-asetuksessa säädettyä toimivaltuutta asettaa lupavaatimus välityspalvelun tarjoamiselle.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö kieltäisi unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun, jos tuotteet sijaitsevat Suomessa ja ne on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, kuten kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden taikka muiden ydinräjähteiden käyttöön, tai sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa maassa käytettäväksi, taikka käytettäväksi kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen sellaisten puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina, jotka on viety jäsenvaltion alueelta ilman lupaa tai kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn luvan vastaisesti. Säännöksellä käytettäisiin vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara. Momentin alkuun sisältyisi viittaus vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 kohtiin, joissa säädetään toimivaltaisen viranomaisen valtuudesta kieltää unionin valvontaluetteloon sisältyvien kaksikäyttötuotteiden kauttakulku ja asettaa lupavaatimus unionin valvontaluetteloon sisältyvien kaksikäyttötuotteiden kauttakululle. Viittaus olisi tarpeen, jotta kauttakuljettaja voisi säännöstä lukemalla muodostaa kokonaiskäsityksen lupavaatimukseen liittyvästä sääntelystä. Momentin säännös täydentää vientivalvonta-asetuksessa säädettyä toimivaltuutta kieltää kauttakulku ja asettaa lupavaatimus kauttakululle. Momentissa olisi lisäksi viittaus lain 4 lukuun, jossa säädetään kauttakulun kieltämiseen ja luvanvaraisuuteen liittyvistä menettelyistä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö asettaisi kaksikäyttötuotteen siirron Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon luvanvaraiseksi, mikäli vientivalvonta-asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Asetuksen 11 artiklan 2 kohta koskee muita kuin asetuksen liitteeseen IV kuuluvia kaksikäyttötuotteita ja lupavaatimuksen voi asettaa, mikäli säännöksessä määritellyt tuotteen määräraikkaa, toisessa jäsenvaltiossa asetettua lupavaatimusta ja tuotteen jalostusta tai käsittelyä koskevat edellytykset täyttyvät. Ehdotetulla momentilla käytettäisiin vientivalvonta-

asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara. Momentin alkuun sisältyisi viittaus vientivalvonta-asetuksen 11 artiklan 1 kohtaan, jossa säädetään asetuksen liitteeseen IV kuuluvien kaksikäyttötuotteiden siirron luvanvaraisuudesta. Viittaus olisi tarpeen, jotta unionin sisäiseen siirtoon liittyvistä lupavaatimuksista voisi säännöstä lukemalla muodostaa kokonaiskäsityksen. Momentin säännös täydentää vientivalvonta-asetuksessa säädettyä lupavaatimusta kaksikäyttötuotteiden unionin sisäisille siirroille.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö asettaisi unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömän kaksikäyttötuotteen viennin luvanvaraiseksi, mikäli tuote on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa yleistä turvallisuutta tai Suomen kansallista turvallisuutta. Yleisen turvallisuuden käsitettä on avattu esimerkiksi ulkomaalaislain uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 28/2003 vp, s. 40), jonka mukaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen katsotaan kuuluvaksi kaikki sellainen toiminta, jolla pyritään takaamaan yhteiskunnan jäsenille turvallinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö sekä torjumaan ja selvittämään rikoksia ja oikeudenloukkauksia että ennaltaehkäisemään ja poistamaan häiriöitä. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 198/2017, s. 35) kansallisella turvallisuudella puolestaan ymmärretään ihmisten kollektiivista turvallisuutta välittömästi tai välillisesti kohdistuvaa väkivaltaista uhkaa vastaan. Kansallisen turvallisuuden uhkat ovat perustuslakivaliokunnan mukaan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä ja terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavia toimintoja (PeVM 4/2018 vp). Voimassa olevaan sääntelyyn ei sisälly vastaavaa toimivaltuutta, mutta toimivaltuus on arvioitu tarpeelliseksi, jotta pystyttäisiin puuttumaan sellaisiin tiedossa oleviin tilanteisiin, joissa kaksikäyttötuotteen vienti merkittävästi vaarantaa kansallista turvallisuutta. Vientivalvonta-asetuksen 9 artiklassa jätetään jäsenvaltioille mahdollisuus kieltää unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömän kaksikäyttötuotteen vienti tai asettaa viennille lupavaatimus yleiseen turvallisuuteen, terroritekojen ehkäisemisen mukaan lukien, tai ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Ehdotetulla säännöksellä käytettäisiin osittain kyseisessä artiklassa jäsenvaltioille jätetty liikkumavara siten, että käyttöön otettaisiin mahdollisuus yksittäistapauksessa asettaa lupavaatimus. Menettely vastaisi muita vientivalvonta-asetuksessa säädettyjä ja tähän pykälään ehdotettuja niin sanottuja catch all –päätöksiä. Lupavaatimuksen asettamisen edellytys liittyisi yleisen turvallisuuden tai Suomen kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen. Ulkoministeriö voisi lupavaatimusta harkitessaan tehdä yhteistyötä muiden kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten, kuten siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten kanssa.

7 §. Kansallinen valvontaluettelo. Pykälässä säädettäisiin kansallisesta valvontaluettelosta, joka sisältyisi lain liitteeseen. Pykälän mukaan liitteessä tarkoitettujen kaksikäyttötuotteiden vientiin Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle vaadittaisiin vientilupa. Luetteloon sisältyvien tuotteiden vienti ilman vientilupaa olisi siten kielletty. Pykälässä käytettäisiin vientivalvonta-asetuksen 9 artiklassa jäsenvaltioille jätettyä liikkumavaraa, joka mahdollistaa kansallisen valvontaluettelon laatimisen.

Kansallinen valvontaluettelo täydentäisi vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvää unionin valvontaluetteloa. Unionin valvontaluetteloon sisältyvien tuotteiden vienti mistä tahansa EU:n alueelta unionin tullialueen ulkopuolelle edellyttää vientilupaa. Kansalliseen valvontaluetteloon sisältyvien tuotteiden vienti taas edellyttäisi pykälän mukaan vientilupaa ainoastaan silloin, kun tuotteita ollaan viemässä Suomesta EU:n tullialueen ulkopuolelle. Kansallista valvontaluetteloa ei voida kansallisella sääntelyllä ulottaa koskemaan vientejä koko EU:n alueelta, mutta vientivalvonta-asetuksen 10 artikla mahdollistaa tietyin edellytyksin myös sen, että toinen jäsenvaltio asettaa lupavaatimuksen Suomen kansallisen valvontaluettelon tuotteelle.

Viennin Suomesta tulkitaan kattavan seuraavia tilanteita: 1) tuotteet on asetettu vientimenettelyyn Suomessa; 2) tuotteet poistuvat unionin tullialueelta Suomen kautta; 3) viejä on suomalainen, mutta tuote sijaitsee muualla EU-alueella kuin Suomessa ja 4) tuote sijaitsee tai saa valvonnanalaiset ominaisuutensa lupahakemuksen tekohetkellä Suomessa, mutta sitä ei olla asettamassa vientimenettelyyn Suomessa, tai viemässä unionin tullialueen ulkopuolelle Suomesta, vaan jossain toisessa EU maassa. Laaja tulkinta on ehdotetun pykälän tavoitteiden saavuttamiseksi tärkeää, jotta suljetaan pois mahdollisimman tyhjentävästi kansallisen valvontaluettelon kiertämismahdollisuudet.

Pykälässä ehdotetaan säädettävän, että kansallisen valvontaluettelon lupaviranomaisena toimisi kaikissa tapauksissa ulkoministeriö. Ulkoministeriö toimii lupaviranomaisena vientivalvonta-asetuksen perusteella valvonnanalaisen kaksikäyttötuotteiden viennissä. Ehdotetulla säännöksellä poiketaan vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan 1 ja 2 alakohdan säännöksistä, joissa säädetään viranomaisen toimivalta sen perusteella, missä jäsenvaltiossa viejällä on asuinpaikka tai johon tämä on sijoittunut. Kaikki kansalliseen valvontaluettelon kuuluvien tuotteiden vientilupahakemukset käsittelee ulkoministeriö. Unionin valvontaluettelon kuuluvien tuotteiden vientiluvista poiketen kansalliseen valvontaluettelon kuuluvien tuotteiden vientilupahakemukset käsiteltäisiin Suomessa riippumatta lupaa hakevan yrityksen sijoittautumisvaltiosta.

Kansalliseen valvontaluettelon liittyvä lupaviranomaisen rooli olisi hyvin samanlainen kuin vientivalvonta-asetuksessa. Valtaosa lupaharkintaan ja luvan myöntämiseen liittyvistä säännöksistä soveltuu myös kansalliseen valvontaluettelon perustuvaan lupaharkintaan. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 1, 3 ja 4 kohdissa ja 15 artiklassa. Toisaalta esimerkiksi vientivalvonta-asetuksen 14 artiklan konsultaatiovelvoitteita koskeva sääntely tai 21 artiklan 4 kohdan sääntely ei ole sovellettavissa kansalliseen valvontaluettelon. Nämä ehdotetaan poikkeuksiksi vientivalvonta-asetuksen soveltamisalaan, edellä todettujen 12 artiklan 2 kohdan 1 ja 2 alakohdan lisäksi.

Lakia toimeenpantaessa tarkoituksena on, että ulkoministeriö myöntäisi ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettua kansallisen yleislupa, joka kattaisi kansallisen valvontaluettelon tuotteet ja vastaisi muuten sisällöltään vientivalvonta-asetuksen liitteeseen II ja tarkemmin kyseisen liitteen A osaan sisältyvää EU:n yleislupaa EU001.

8 §. Kansallinen yleislupa. Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voi myöntää vientivalvonta-asetuksen 12 artiklassa tarkoitettuja kansallisia yleislupia. Muiden lupatyyppejen osalta vientivalvonta-asetuksessa on suoraan sovellettavia säännöksiä lupaviranomaisesta. Vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan nojalla yksittäisluvat ja koontiluvat myöntää sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jossa viejällä on asuinpaikka tai johon tämä on sijoittautunut. Asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa on vastaava säännös koskien välityspalvelun tarjoamista ja teknisen avun toimittamista koskevia lupia. Kansallisen yleislupien osalta asetuksessa ei säädetä siitä, minkä viranomaisen toimivaltaan luvan myöntäminen kuuluu, vaan asia on jätetty kansalliseen liikkumavaraan. Ehdotettu säännös ulkoministeriön toimivallasta vastaisi nykytilaa. Voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentin mukaan valvonnanalaisen kaksikäyttötuotteen vienti on sallittu muun muassa ulkoministeriön myöntämän yleislupa perusteella. Vientivalvonta-asetuksen 15 artiklassa säädetään kriteereistä, jotka on otettava huomioon luvan myöntämisestä päätettäessä. Lisäksi kansalliselle yleisluvalla asetetaan vaatimuksia asetuksen 12 artiklan 6 kohdassa sekä liitteessä III olevassa C osassa.

Pykälän 2 momentin mukaan kansallinen yleislupa annettaisiin tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolain 62 a §:ssä. Julkinen kuulutus olisi kansalliselle

yleisluvalle perusteltu tiedoksiantotapa, sillä lupa olisi kaikkien suomalaisten viejien käytettävissä. Käytännössä tiedossa ei siten ole lupaa myönnettäessä kaikkia tahoja, joille päätös tulisi antaa tiedoksi. Julkisen kuulutuksen voidaan arvioida tässä tilanteessa olevan myös tehokkaampi ja perustellumpi tiedoksiantotapa kuin hallintolain 62 §:ssä tarkoitettu yleistiedoksianto, sillä julkista kuulutusta käytettäessä asiakirja julkaistaan yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla. Hallintolain 62 a §:n 2 momentin mukaan asiakirja on pidettävä yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla yleisesti nähtävillä 14 vuorokautta. Tarkoituksena on, että kansallinen yleislupa pidetään viranomaisen verkkosivuilla tämän ajan jälkeenkin, pysyvästi, koska on tärkeää, että viejät löytävät tiedon kansallisesta yleisluvasta vaivattomasti myös 14 vuorokauden julkisen kuulutuksen jälkeenkin.

9 §. Raportointi, rekisterit ja luettelot sekä sisäinen vaatimustenmukaisuusohjelma. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän viejän velvollisuudesta raportoida vuosittain ulkoministeriölle koontiluvan käytöstä. Vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee määritellä koontilupien käyttöön liittyvät raportointivaatimukset. Voimassa olevassa kansallisessa sääntelyssä ei ole nimenomaista säännöstä koontiluvan käytöstä raportoinnista ja käytännössä ulkoministeriö on pyytänyt raportointia viejiltä tapauskohtaisesti. Pykälän 1 momenttiin ehdotetulla säännöksellä yhtenäistettäisiin käytäntöä siten, että jokaiselta viejältä, jolla on voimassa oleva koontilupa, edellytettäisiin raportointia ulkoministeriölle vuosittain.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan asetuksenantovaltuutta. Ulkoministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen raporttien sisällöstä, vientivalvonta-asetuksen 2 artiklan 21 kohdassa tarkoitettujen sisäisen vaatimustenmukaisuusohjelman sisällöstä, vientivalvonta-asetuksen 27 artiklassa tarkoitettujen rekisterien tai luetteloiden sisällöstä sekä vientivalvonta-asetuksen liitteessä II tarkoitettujen unionin yleislupien käyttöön liittyvien ilmoitusten ja raporttien sisällöstä. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi tiedoista, jotka momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin tai ilmoituksiin on vähintään sisällyttävä. Esimerkiksi vientivalvonta-asetuksen 27 artiklassa säädetään, mitkä tiedot artiklassa tarkoitettuihin rekistereihin tai luetteloihin on erityisesti sisällyttävä ja ulkoministeriön asetuksella voitaisiin antaa asiasta tarkempia säännöksiä. Asetuksella ei annettaisi tarkentavia säännöksiä koskien henkilötietojen käsittelyä.

10 §. Lupaharkinta. Pykälässä ehdotetaan säädettävän lupaharkinnasta vientivalvonta-asetusta täydentävästi. Vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan mukaan, päättäessään, myönnetäänkö lupa tai kielletäänkö kauttakulku asetuksen nojalla, jäsenvaltioiden on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat. Tämän lisäksi 15 artiklassa luetellaan useita sellaisia näkökohtia, jotka arvioinnissa on otettava huomioon, mutta luettelo ei ole tyhjentävä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän sellaisista näkökohdista, jotka ulkoministeriön on myös otettava lupaharkinnassa huomioon 15 artiklassa lueteltujen näkökohtien lisäksi. Ehdotettu pykälä vastaisi osittain voimassa olevan lain 4 a §:n sääntelyä. Kyseisessä pykälässä on lueteltu ne tilanteet, joissa ulkoministeriö voi jättää luvan myöntämättä. Luettelo on osittain päällekkäinen vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan listan kanssa, minkä lisäksi luettelo on kirjoitettu tyhjentäväksi, minkä vuoksi se on myös osittain ristiriidassa vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan kanssa, joka edellyttää kaikkien asian kannalta merkityksellisten näkökohtien huomioimista. Lupaharkinnassa huomioitavien näkökohtien ei tulisi vientivalvonta-asetuksen mukaan rajoittua vain lueteltuihin näkökohtiin. Ehdotettu pykälä lupaharkinnasta poikkeaa siten voimassa olevan lain 4 a §:stä, sillä tarkoituksena on ehdottaa sääntelyä, joka ei olisi päällekkäistä tai ristiriitaista vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan kanssa.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ensinnäkin ulkoministeriön olisi huomioitava ulkomailta peräisin olevien strategisen vientivalvonnan piiriin kuuluvien tuotteiden saannin

esteettömyyden varmistaminen tai niiden saantia koskevien ehtojen noudattaminen. Vastaava näkökohta sisältyy myös voimassa olevan lain 4 a §:n listaan, mutta näkökohta ei ole nimenomaisesti mainittu vientivalvonta-asetuksen 15 artiklassa. Näkökohta voidaan soveltaa tilanteisiin, joissa ulkomailta peräisin olevien tuotteiden toimittaja tai valtio, josta tuotteet on toimitettu, on ilmoittanut, ettei tuotetta tai siihen liittyvää tietotaitoa tule viedä edelleen esimerkiksi tiettyyn tarkoitukseen tai käyttöön. Tällaisissa tilanteissa saattaa olla perusteltua olla myöntämättä vientilupaa, mikäli vientiluvan myöntäminen vaarantaisi tuotteiden saannin esteettömyyden tai niiden saantia koskevien ehtojen noudattamisen.

Toisena näkökohtana luettelossa mainittaisiin tavarain tai palvelun jälleenvientirajoitukset tai –kiellot. Tällä tarkoitettaisiin sellaisia rajoituksia, joita kaksikäyttötuotteen viennille edelleen on asetettu aiemman toimituksen yhteydessä. Tällaiset rajoitukset ovat tyypillisiä esimerkiksi ydinteknologiassa. Ehdotetun pykälän 1 momentissa mainittujen kriteerien lisäksi ulkoministeriö huomioisi lupaharkinnassa asetuksen 15 artiklan mukaisesti kaikki muutkin asian kannalta merkitykselliset näkökohdat.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voisi lupaa koskevassa päätöksessään asettaa ehtoja, jotka ovat tarpeen luvan käyttämiselle. Ehtojen asettamisessa tulee siten arvioitavaksi samat näkökohdat, joita arvioidaan myös luvan myöntämistä harkittaessa. Ehtojen asettaminen luvan käyttämiselle mahdollistaa sen, että mikäli jokin näkökohta puoltaisi luvan epäämistä, lupa saattaa kuitenkin olla mahdollista myöntää asettamalla luvan käyttämiselle ehto, jolla voidaan esimerkiksi edellyttää tiettyä menettelyä tai toimenpidettä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa kaksikäyttötuotteen päätyminen epätoivottuun loppukäyttöön on kohonnut, saattaa tuota mahdollisuutta rajoittaa asettamalla luvulle kaksikäyttötuotteen kuljetusreittiä koskeva ehto, esimerkiksi kieltämällä kuljetus pakotemaan tai konfliktialueen kautta tai määrittelemällä kenenkä hallussa tuotteen tulee olla kuljetuksen tai esittelyviennin aikana. Ehdolla voidaan myös edellyttää tiettyä lupatyyppejä, esimerkiksi koontiluvan käyttöä, mikäli kyseessä on siviililoppukäyttäjän, muussa tapauksessa viejän tulee hakea yksittäislupaa. Myös aineettomiin vienteihin liittyviä lupia voidaan rajata samoista syistä esimerkiksi vaaditun tietosuojan tason osalta.

11 §. *Kaksikäyttötuotteita koskeva ennakkotieto.* Pykälässä ehdotetaan säädettävän ennakkotiedosta, jonka ulkoministeriö antaisi hakemuksesta hakijalle jo ennen varsinaista lupahakemusta. Ennakkotiedosta säädetään myös voimassa olevan lain 4 b §:ssä. Ennakkotiedon sisältö olisi ulkoministeriön päätös siitä, täyttääkö vienti, välityspalvelun tarjoaminen, teknisen avun tarjoaminen, kauttakulku tai unionin sisäinen siirto vientivalvonta-asetuksessa ja tässä laissa tarkoitetut luvan myöntämisen edellytykset. Ennakkotiedon tarkoituksena on, että esimerkiksi viejä voi jo kauppaneuvottelujen aikana saada tiedon siitä, tulisiko ennakoitu vienti täyttämään luvan myöntämisen edellytykset.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan myönteinen ennakkotieto annettaisiin määrääjäksi ja enimmäkseen vuodeksi. Pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettävän, että myönteinen ennakkotieto ei sitoisi ulkoministeriötä, mikäli ennakkotiedon antamisen jälkeen olosuhteissa tapahtuu merkittävä muutos tai jos hakija on antanut ulkoministeriölle totuuden vastaisia, olennaisesti puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja. Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen arvioon vaikuttava olosuhteiden merkittävä muutos saattaisi olla esimerkiksi viennin kohdemaan ihmisoikeustilanteesta tapahtunut merkittävä muutos, sisäiset levottomuudet, alueellinen konflikti tai muu sellainen olosuhteiden merkittävä muutos, joka antaa aihetta arvioida luvan myöntämistä ennakkotiedosta poikkeavalla tavalla. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettävän, että hakijan antamien totuuden vastaisten, olennaisesti puutteellisten tai harhaanjohtavien tietojen perusteella annettu ennakkotieto ei sitoisi ulkoministeriötä.

Pykälän sisältö vastaisi pääosin voimassa olevaa sääntelyä ennakkotiedon antamisesta. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen ennakkotiedon todettaisiin pykälässä olevan nimenomaisesti ulkoministeriön päätös. Koska päätös on sitova ja se vaikuttaa hakijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, saisi päätökseen myös hakea muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti. Oikaisuvaatimuksen käyttöönottoa muutoksenhaun ensimmäisenä asteena on valmistelussa arvioitu. Arvioinnissa on otettu huomioon, että vientivalvonnassa tehtävät hallintopäätökset, kuten kaksikäyttötuotteita koskeva ennakkotieto, ovat luonteeltaan sellaisia, joissa asiaa selvitetään erityisen perusteellisesti jo päätöstä tehtäessä. Arviointiin on vaikuttanut myös se seikka, että toiminnanharjoittaja voi aina tehdä uuden hakemuksen, mikäli toiminnanharjoittaja esimerkiksi katsoo, että kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja ei ole huomioitu. Tämä on toiminnanharjoittajan kannalta kevyempi hallinnollinen taakka kuin oikaisuvaatimuksen tekeminen. Uutta pykälässä olisi myös ennakkotiedon voimassaolon enimmäisaika. Käytännössä ennakkotiedot on jo nykyisellään annettu enintään vuoden määräajaksi. Voimassa olevassa pykälässä todetaan, että ennakkotieto voidaan antaa kirjallisesta hakemuksesta. Hallintolain 19 §:n mukaan asia pannaan vireille kirjallisesti ilmoittamalla vaatimukset perusteineen, minkä lisäksi viranomaisen suostumuksella asian saa panna vireille myös suullisesti. Tarkoitus on, että jatkossakin ennakkotieto annettaisiin kirjallisesta hakemuksesta, mutta asiasta ei ole tarpeen ottaa erityissäännöstä lakiin, sillä hallintolain sääntely soveltuu myös ennakkotietoa koskevan asian vireillepanoon. Voimassa olevassa laissa ei myöskään ole nimenomaisesti todettu, että hakijan toimittamat virheelliset tiedot vaikuttaisivat ennakkotiedon sitovuuteen.

12 §. Valvonnanalaisuustiedustelu. Pykälässä ehdotetaan säädettävän valvonnanalaisuustiedustelusta. Ulkoministeriö antaisi hakemuksen perusteella hakijalle päätöksen siitä, onko tuote unionin valvontaluettelon tai kansallisen valvontaluettelon mukainen kaksikäyttötuote. Voimassa olevassa laissa ei ole sääntelyä valvonnanalaisuustiedusteluista, mutta ulkoministeriö antaa jo nykyisen käytännön perusteella vastauksia valvonnanalaisuustiedusteluihin. Valvonnanalaisuustiedustelu on hyödyllinen erityisesti silloin, kun tuotteen luokittelu ei ole yksiselitteistä, vaan vaatii tuotteen ominaisuuksien arviointia suhteessa valvontaluettelon määritelmiin. Viejällä on valvonnanalaisuustiedustelulla mahdollisuus selvittää, voiko tuotteen viedä lähtökohtaisesti ilman vientivalvonta-asetuksen 3 artiklassa tai tämän lain ehdotetussa 7 §:ssä edellytettyä vientilupaa, mikäli muut tuotteen vientiä rajoittavat säännökset eivät ole viennin esteenä. Ennakkotiedon tapaan myös vastaus valvonnanalaisuustiedusteluun olisi ulkoministeriön päätös, johon voisi hakea muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti. Asiasta voisi myös aina tehdä uuden valvonnanalaisuustiedustelun, mikäli toiminnanharjoittaja esimerkiksi katsoo, että kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja ei ole huomioitu.

3 Luku Toimivaltuudet lupaharkinnassa ja valvonnassa

13 §. Tiedon luovuttaminen viranomaisten välillä. Pykälässä ehdotetaan säädettävän viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta. Tiedonsaantioikeudella on keskeinen merkitys vientivalvontaviranomaisen toiminnassa. Vientivalvontaviranomaisten tiedonsaanti tulee turvata silloinkin, kun kyse on salassa pidettävistä tiedoista. Julkisuuslain 29 §:n 1 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta. Momentin 1 kohdan mukaan tieto voidaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Muut momentissa luetellut kriteerit tai muut julkisuuslaissa säädetty tiedon luovuttamisen edellytykset eivät pääosin sovellu vientivalvonnan tarpeisiin, joten salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä olisi tarpeen säätää laissa nimenomaisesti. Ehdotettu sääntely tietojenvaihdosta vastaisi osittain voimassa olevaa sääntelyä, mutta laajentaisi ja tarkentaisi tietyiltä osin luovutettavien tietojen joukkoa ja niiden viranomaisten joukkoa, jotka

voivat salassa pidettäviä tietoja luovuttaa. Toisaalta salassa pidettävien tietojen luovutuksen kynnystä nostettaisiin siten, että luovutus olisi mahdollista, mikäli se olisi välttämätöntä pykälässä määriteltyä tarkoitusta varten. Voimassa olevan sääntelyn perusteella on ollut mahdollista luovuttaa sellaisia tietoja, joita viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään. Salassa pidettävän tiedon luovuttamisen kynnyksen osalta ehdotuksessa on huomioitu perustuslakivaliokunnan käytäntö, jonka mukaan luovuttamisen kynnys tulisi sitoa tietojen välttämättömyyteen tietyn tarkoituksen kannalta, jos tietosisältöjä ei pystytä luettelemaan laissa tyhjentävästi (ks. esimerkiksi PeVL 10/2014 vp, s. 6).

Pykälän 1 momentin mukaan ulkoministeriöllä ja Tullilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja momentissa luetelluista asioista. Luovutettavat tiedot voisivat ensinnäkin koskea momentin 1 kohdan mukaan toiminnanharjoittajia. Momentin 2 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea vientitapahtumia ja muita valvonnan piiriin kuuluvia tapahtumia. Tällä tarkoitettaisiin niitä tapahtumia, jotka kuuluvat vientivalvontasääntelyn soveltamisalaan ja ovat siten valvonnan kohteena. Momentin 3 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea vientivalvontaan liittyviä hakemuksia ja päätöksiä. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi vientilupahakemuksia ja muita hakemuksia koskevat tiedot sekä tiedot näiden hakemusten johdosta tehdyistä päätöksistä sekä muista päätöksistä, jotka liittyvät vientivalvontaan. Momentin 4 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea tuotteita. Pääosin tietoja on tarpeen vaihtaa nimenomaan kaksikäyttötuotteista, mutta tietojenvaihto on tarpeen mahdollistaa myös sellaisten tuotteiden osalta, joiden epäillään olevan kaksikäyttötuotteita, vaikka ei olisi vielä selvinyt, onko tuote kaksikäyttötuote. Momentin 5 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea kaksikäyttötuotteiden vastaanottajia, loppukäyttöä ja loppukäyttäjää. Loppukäyttäjä- ja vastaanottajatiedot ovat keskeisiä vientivalvonnassa. Edellä mainittujen tietojen lisäksi vaihdettavat tiedot voisivat momentin 6 kohdan mukaan koskea myös muita kuin 1—5 kohdassa tarkoitettuja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä seikkoja. Vientivalvontaan liittyvien tilanteiden moninaisuuden ja niiden ennakoinnin haastavuuden vuoksi luovutettavia tietoja ei ole mahdollista luetella laissa tyhjentävästi, minkä vuoksi tietoa tulisi ehdotuksen mukaan voida luovuttaa myös muista seikoista silloin, kun ne ovat välttämättömiä vientivalvontaviranomaisten tehtävien hoitamiseksi.

Ulkoministeriön ja Tullin tehtävistä ehdotetaan säädettävän tämän lain 4 §:ssä, minkä lisäksi ulkoministeriön tehtävät perustuvat vientivalvonta-asetuksen sääntelyyn ja Tullin tehtävät tullilainsäädäntöön. Ulkoministeriö toimii vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena ja vastaa siten lupaviranomaisen tehtävistä, vastaanottaa toiminnanharjoittajilta erilaisia ilmoituksia ja raportteja sekä päättää esimerkiksi lupien mahdollisesta peruuttamisesta. Tulli taas toimii valvontaviranomaisena ja huolehtii siten sääntelyn toimeenpanosta omalta osaltaan. Ulkoministeriön ja Tullin tehtävien tehokkaan hoitamisen vuoksi on perusteltua, että ne voivat vaihtaa keskenään salassapitosäännösten estämättä sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusministeriöllä, Puolustusvoimilla, Poliisihallituksella, suojelupoliisilla, keskusrikospoliisilla, Maahanmuuttovirastolla, Rajavartiolaitoksella, työ- ja elinkeinoministeriöllä sekä Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkoministeriölle ja Tullille 1 momentissa tarkoitettut tiedot, jotka ovat välttämättömiä ulkoministeriön ja Tullin tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Pykälän 2 momentissa luetelluilla viranomaisilla on usein hallussaan sellaisia tietoja, joita vientivalvontaviranomaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitaan. Tiedot ovat tarpeen ulkoministeriölle esimerkiksi lupaharkintaan, lupavaatimusten asettamisen harkintaan (niin sanotut catch all –tilanteet) tai luvan peruuttamisen harkintaan. Tullille tiedot ovat tarpeellisia valvonnan toteuttamiseen. Pykälään ehdotettu 2 momentti on muotoiltu siten, että

siinä luetelluilla viranomaisilla ei olisi ehdotonta velvollisuutta luovuttaa tietoja, vaan tietojen luovuttamisesta päättäminen jäisi tietojen luovuttavan viranomaisen harkintaan.

Verohallinnolla on hallussaan tietoja yritysten liiketoiminnasta. Puolustusministeriön kanssa tietojenvaihto on tarpeen erityisesti siksi, että puolustusministeriö toimii puolustustarvikkeiden osalta vientilupaviranomaisena ja puolustusministeriön tehtävissä on siten useita rajapintoja ulkoministeriön ja Tullin lakisääteisten vientivalvontatehtävien kanssa. Puolustusvoimilla taas saattaa olla esimerkiksi vientivalvonnassa tarpeellista tietoa eri tuotteiden sotilaallisesta käytöstä. Poliisihallitus toimii vientilupaviranomaisena, kun kyse on siviilikäyttöön tarkoitetuista ampuma-aseista. Tässä tehtävässä on useita rajapintoja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontatehtäviin. Kaksikäyttötuotteet ja esimerkiksi joukkotuhoojien leviämisen ehkäiseminen liittyvät suojelupoliisin tehtäviin kansallisen turvallisuuden suojaamisessa. Myös keskusrikospoliisilla saattaa olla hallussaan sellaisia tietoja, joita vientivalvontaviranomaiset tarvitsevat työssään. Maahanmuuttoviraston ja Rajavartiolaitoksen hallussa olevat tiedot, joita kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa tarvitaan, liittyvät pääosin teknisen avun toimittamiseen liittyvään vientivalvontaan. Vientivalvonta-asetuksen mukaan teknisen avun toimittaja on myös tietyin edellytyksin sellainen taho, joka toimittaa teknistä apua unionin tullialueella tilapäisesti olevalle kolmannen maan asukkaalle. Tämän vuoksi erityisesti teknisen avun toimittamisen osalta saattaa vientivalvonnassa olla välttämätöntä saada tietoja esimerkiksi EU-alueelle matkustavista henkilöistä. Työ- ja elinkeinoministeriön hallussa saattaa olla vientivalvonnassa tarpeellisia tietoja esimerkiksi sen vuoksi, että työ- ja elinkeinoministeriö käsittelee ulkomaisten yritystietojen seuranta- ja vahvistamista koskevat asiat sekä siksi, että työ- ja elinkeinoministeriö on toimivaltainen viranomainen eräissä ydinenergialaissa (990/1987) säädetyissä asioissa. Sekä ulkomaisten yritystietojen seurannassa että ydinenergialain mukaisissa tehtävissä on liittymäpintoja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan. Säteilyturvakeskuksen hallussa olevat tiedot saattavat vastaavasti olla kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan kannalta olennaisia erityisesti Säteilyturvakeskuksen ydinenergialakiin liittyvien tehtävien osalta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriöllä ja Tullilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille tietoja, joiden luovuttaminen on välttämätöntä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän hoitamiseksi. Tietojen luovuttaminen voisi ensinnäkin olla välttämätöntä ulkoministeriön ja Tullin vientivalvontatehtävien hoitamiseksi erityisesti sen vuoksi, että ulkoministeriön ja Tullin olisi voitava luovuttaa myös salassa pidettäviä tietoja 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille silloin, kun ulkoministeriö ja Tulli pyytävät näitä viranomaisia luovuttamaan itselleen niiden hallussa olevia tietoja. Tällainen tarve voisi liittyä sellaiseen tilanteeseen, jossa ulkoministeriön tai Tullin on tehtävänsä suorittamiseksi pyydetty toiselta viranomaiselta esimerkiksi lausuntoa ja tässä yhteydessä luovutettava esimerkiksi sellaisia salassa pidettäviä liikesalaisuuksia, joista lausuntoa pyydetään. Ulkoministeriön ja Tullin pitäisi siis voida ilmoittaa, mistä asioista tietoja muilta viranomaisilta tarvitaan. Julkisuuslain 26 §:n 2 momentissa oleva yleissäännös ei tässä tilanteessa soveltuisi, sillä toisella viranomaisella ei olisi lain mukaan velvollisuutta tietojen antamiseen. Tämän vuoksi asiasta tulisi ottaa erityissäännös lakiin. Lisäksi ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettu tilanne voisi olla käsillä myös silloin, kun 2 momentissa tarkoitettu viranomainen hoitaa muualla laissa säädettyä tehtävää, joka liittyy kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan. Ulkoministeriöllä ja Tullilla saattaa olla hallussaan sellaista kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvää tietoa, jota esimerkiksi suojelupoliisi tarvitsisi kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvissä tehtävissään. Tällaiset tiedot saattaisivat olla esimerkiksi tietoja kaksikäyttötuotteiden viejien sopimuskumppaneista, joilla olisi esimerkiksi kytköksiä joukkotuhoojien valmistamiseen. Vastaavasti esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö saattaa tarvita kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyviä tietoja ulkomaisten yritystietojen seurantaan liittyvissä tehtävissään. Ulkomaalaisten yritystietojen

seurannasta annetun lain (172/2012) mukaan yritysostolle on haettava työ- ja elinkeinoministeriön etukäteinen vahvistus, jos yritysoston kohteena on puolustusteollisuusyritys. Puolustusteollisuusyrityksellä tarkoitetaan laissa myös sellaista yritystä, joka tuottaa Suomessa kaksikäyttötuotteita. Tämän vuoksi työ- ja elinkeinoministeriön tehtävien hoitamiseksi saattaa olla välttämätöntä saada ulkoministeriöltä tai Tullilta tietoja esimerkiksi toiminnanharjoittajista tai kaksikäyttötuotteista. Muualla laissa ei ole riittäviä säännöksiä, joiden perusteella ulkoministeriö ja Tulli voisivat omasta aloitteestaan luovuttaa näitä tietoja muille viranomaisille. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan siksi säännöstä, jonka perusteella tietojen luovuttaminen olisi mahdollista ulkoministeriön ja Tullin omasta aloitteesta ja salassapitosäännösten estämättä edellyttäen, että tehtävä, jota varten tiedot luovutetaan, liittyy kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan ja tiedot olisivat välttämättömiä kyseisen tehtävän hoitamiseksi.

Pykälän mukaisesti luovutettaviin tietoihin voidaan arvioida tietyiltä osin kuuluvan henkilötietoja. Henkilötietoja olisi välttämätöntä luovuttaa esimerkiksi silloin, kun toiminnanharjoittajana, vastaanottajana tai loppukäyttäjänä toimii luonnollinen henkilö. Tällaisissa tilanteissa voisi olla tarpeen luovuttaa esimerkiksi kyseisen luonnollisen henkilön nimi- ja osoitetietoja valvonnan suorittamiseksi. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa ei ole tarpeen luovuttaa yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Henkilötietojen käsittelyn ja luovuttamisen oikeusperuste ja yleisen tietosuoja-asetuksen sallima kansallinen liikkumavara on kuvattu 12.3.

14 §. *Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voisi luovuttaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle salassapitosäännösten estämättä 13 §:n 1 momentin 1–5 kohdissa tarkoitetun tiedon, jos tiedon luovuttaminen on välttämätöntä kansainvälisen vientivalvontayhteistyön toteuttamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua Tiedon luovuttamisen tulisi toisaalta aina olla kansallisen edun mukaista, eli tietoja ei saisi vaihtaa vastoin Suomen kansallista etua. Tällaisen edun piiriin kuuluvat esimerkiksi tiedot Suomen poliittisista tai taloudellisista suhteista toisen valtion kanssa, sotilastiedustelua tai sotilaallista maanpuolustusta koskevat tiedot taikka tiedot kansainvälisen tiedusteluyhteistyön turvaamiseksi. Tietojen luovuttamisen hyväksyttävyyttä tulisi näin ollen arvioida kansallisten etujen turvaamisintressin kannalta. Tässä kokonaisarvioinnissa olisi otettava huomioon myös luovutettavan tiedon ominaisuudet sekä tiedon vastaanottajana oleva taho (HE 202/2017 vp., s. 229). Vastaavan tyyppinen yleissäännös sisältyy julkisuuslain 30 §:ään. Kyseisessä julkisuuslain säännöksessä tietojen luovuttamisen edellytyksenä kuitenkin on, että ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle. Edellytykset eivät kaikilta osin täyty niissä tilanteissa, joissa tietoa on kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa tarpeen luovuttaa kansainvälisessä yhteistyössä. EU-toimielinten ja muiden EU-maiden viranomaisten kanssa tiedonvaihto kuitenkin on mahdollista kyseisen julkisuuslain säännöksen sekä vientivalvonta-asetuksen suoraan sovellettavien tietojen vaihtoa koskevien säännösten perusteella. Ehdotetulla pykälällä ei olisi tarkoitus rajoittaa näiden säännösten soveltamista. Edellytys siitä, että tieto tulisi voida antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle täytyisi, sillä kyse olisi vastaavasta tiedonvaihdosta, jota ehdotetaan 13 §:n nojalla tehtävän kansallisesti viranomaisten välillä. Sen sijaan edellytys, jonka mukaan yhteistyöstä tulisi määrätä Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säätää Suomea velvoittavassa säädöksessä, ei kaikilta osin täytyisi.

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonta perustuu kansainväliseen yhteistyöhön. Esimerkiksi valvonnanalaisista tuotteista sovitaan useissa kansainvälisissä vientivalvontajärjestelyissä, joiden jäseninä on vaihteleva määrä valtioita eri puolilta maailmaa. Kansainvälisissä vientivalvontajärjestelyissä tehdään myös vientivalvonnan toimeenpanoon liittyvää yhteistyötä. Nämä kansainväliset vientivalvontajärjestelyt eivät kuitenkaan ole sitovia kansainvälisiä sopimuksia, joten niiden piirissä tehtävä tietojenvaihto ei kuulu julkisuuslain 30 §:n soveltamisalaan. Suomi on kuitenkin näiden vientivalvontajärjestelyiden osapuolena sitoutunut tekemään niiden piirissä yhteistyötä muiden valtioiden vientivalvontaviranomaisten kanssa sekä esimerkiksi raporttoimaan tietyistä vientilupahakemuksiin liittyvistä päätöksistä. Yhteistyötä on tietyiltä osin tarpeen tehdä muiden valtioiden kanssa myös vientivalvontajärjestelyjen ulkopuolella tehokkaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan toteuttamiseksi ja estämään pakotteiden kiertäminen tilanteissa, joissa valvotut kaksikäyttötuotteet ovat osa pakotteita. Näistä syistä olisi tarpeen ottaa lakiin säännös tietojen luovuttamisesta ulkomaan viranomaiselle salassapitosäännösten estämättä. Tietojen luovuttaminen on tietyissä tilanteissa tarpeen myös kansainvälisille toimielimille, kuten vientivalvontajärjestelyjen sihteeristöille tai YK:n alaisille toimijoille. Pykälän mukaan voitaisiin luovuttaa 13 §:n 1 momentin 1–5 kohdissa lueteltuja muita tietoja kuin henkilötietoja. Luovutettavat tietosisällöt olisi siten lueteltu tyhjentävästi laissa ja henkilötietojen luovuttaminen olisi rajattu säännöksen ulkopuolelle.

15 §. *Oikeus saada tietoja toiminnanharjoittajalta.* Pykälässä säädettäisiin ulkoministeriön ja Tullin oikeudesta saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot toiminnanharjoittajalta ja muulta valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvältä luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä. Tiedonsaantioikeus olisi sidottu niihin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Ulkoministeriöllä on tarve saada esimerkiksi luvan myöntämistä, lupavaatimuksen asettamista tai luvan mahdollista peruuttamista harkitessaan päätöksen tekemiseksi välttämättömät tiedot toiminnanharjoittajalta. Tullin taas on valvontaa suorittaessaan tarpeen saada toiminnanharjoittajalta valvonnan kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsaantioikeus koskisi myös sellaisia tietoja, jotka esimerkiksi yksityistä liike- tai ammattitoimintaa koskevinä ovat viranomaisen hallussa ollessaan salassa pidettäviä. Pykälän 2 momenttiin sisältyisi toiminnanharjoittajalle asetettu velvollisuus 1 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamiseen.

Ulkoministeriöllä ja Tullilla olisi oikeus saada tietoja toiminnanharjoittajan lisäksi myös muulta valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvältä luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä. Kaikkia tietoja ei välttämättä ole mahdollista saada toiminnanharjoittajalta tai tietoa saattaa muuten olla perusteltua pyytää muulta taholta kuin toiminnanharjoittajalta itseltään. Käytännössä tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos tuotteen ominaisuuksien selvittämiseksi olisi tarpeen saada tietoja tuotteen valmistajalta tai jos tuotteen vientiin liittyvän valvonnan suorittamiseksi olisi tarpeen saada tietoja tuotteen kuljetusta hoitavalta kuljetusyritykseltä.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste ja yleisen tietosuojasetuksen sallima kansallinen liikkumavara on kuvattu 12.3.

16 §. *Tullin toimivaltuudet.* Ehdotettuun pykälään sisältyisi ensinnäkin informatiivinen viittaus tullilakiin, jossa säädetään Tullin toimivaltuuksista. Tullilakia sovelletaan lain 1 §:n 2 momentin mukaan suoritettaessa laissa säädettyjä Tullin tehtäviä. Laki soveltuu siten myös Tullin hoitaessa valvontatehtäväänsä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa. Valvonnan toteuttamisessa on kuitenkin havaittu puute Tullin toimivaltuuksia koskevassa sääntelyssä, kun kyse on aineettomien kaksikäyttötuotteiden valvonnasta tai muusta kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvästä valvonnasta, jossa kyse ei ole konkreettiseen tavarahan kohdistuvista toimenpiteistä. Tullilaisissa käytetään toimivaltuuksien käytön kohteesta useissa pykälissä

nimitystä tavara, jonka osalta on ollut epäselvää, tarkoittaako pykälissä käytetty termi tavara ainoastaan fyysisiä tuotteita. Sen vuoksi on ollut epäselvää, voidaanko tullilain toimivaltuuksia käyttää aineettomien kaksikäyttötuotteiden, kuten ohjelmistojen, viennin valvontaan. Myös esimerkiksi teknisen avun toimittamisen, tuotteiden välityksen ja aineettomien tuotteiden unionin sisäisen siirron osalta toimivaltuudet ovat olleet vastaavalla tavalla tulkinnanvaraiset. Jotta Tulli voisi hoitaa laissa säädettyä valvontatehtävänsä, sillä tulisi olla riittävät toimivaltuudet käytettävissään myös silloin, kun valvonnan kohteena ei ole fyysinen tavara. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tämän lain 4 §:n 2 momentin mukaisessa valvonnassa tullilaissa tarkoitettuna tavarana pidettäisiin myös vientivalvonta-asetuksen ja tämän lain mukaista kaksikäyttötuotetta. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että myös aineettomien kaksikäyttötuotteiden viennin ja muun niihin kohdistuvan valvonnanalaisen toiminnan valvontaa pystytään toteuttamaan tehokkaalla tavalla.

4 Luku **Kauttakuljetus**

17 §. Kauttakuljetettavan tavaran haltuun ottaminen ja kauttakulkua koskeva päätöksenteko. Pykälässä ehdotetaan säädettyjen niistä menettelyistä, joita noudatetaan, kun on kyse vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan mukaisesta kauttakulun valvonnasta ja kauttakulkua koskevasta päätöksenteosta. Vastaava pykälä sisältyy voimassa olevan lain 7 a §:ään, mutta tässä yhteydessä ehdotetaan tiettyjä selvennyksiä ja muutoksia pykälään, jotta sääntely olisi selkeämmin yhteensopivaa vientivalvonta-asetuksen kanssa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan nykytilaa vastaavasti säännöstä siitä, että Tullin olisi otettava kauttakuljetettava kaksikäyttötuote haltuunsa, jos Tullilla on perusteltua syytä epäillä kauttakuljetettavien kaksikäyttötuotteiden olevan tai voivan olla tarkoitettu kokonaan tai osittain tiettyyn loppukäyttöön. Voimassa olevasta laista poiketen tällaiseksi loppukäytöksi ehdotetaan vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käyttöä. Tämä olisi perusteltua, jotta tuotteen haltuun ottamisen kriteeri vastaisi niitä kriteerejä, joilla kauttakuljetus voidaan vientivalvonta-asetuksen nojalla kieltää.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Tullin olisi ilmoitettava haltuun ottamisesta kauttakuljettajalle ja siirrettävä kauttakulkua koskeva asia ulkoministeriön käsiteltäväksi. Ulkoministeriö tekisi päätöksen siitä, kielletäänkö kauttakulku tai asetetaanko kauttakululle lupavaatimus. Kauttakulun kieltämisestä säädetään vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa ja lupavaatimuksen asettamisesta 7 artiklan 2 kohdassa. Lisäksi kauttakulun kieltoa koskevan vientivalvonta-asetuksen säännöksen soveltaminen on kansallisesti laajennettu koskemaan myös unionin valvontaluetteloon sisällyttämiä kaksikäyttötuotteita tämän lain 6 §:n 2 momentin säännöksellä. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin lisäksi, että ulkoministeriön olisi ilmoitettava kauttakuljettajalle lupavaatimuksen asettamisesta. Tämän jälkeen kauttakuljettajalla olisi 90 päivää aikaa hakea lupaa ulkoministeriöltä. Myös voimassa olevan sääntelyn mukaan kauttakuljettajalla on 90 päivää aikaa luvan hakemiseen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan selkeyden vuoksi säännöstä, jonka mukaan kauttakulku katsottaisiin kielleyksi, mikäli ulkoministeriö ei myönnä kauttakululle lupaa.

18 §. Kauttakuljetettavan tavaran palauttaminen tai hävittäminen. Pykälään ehdotetaan säännöstä kauttakuljetettavan tavaran palauttamisesta kauttakuljettajalle tai lähtömaahan sekä säännöstä tavaran hävittämisestä. Pykälän sääntely vastaisi asiasisällöltään nykytilaa pieniä tarkennuksia lukuun ottamatta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan haltuun otettu tavara olisi palautettava kauttakuljettajalle, mikäli kauttakulkua ei kielletä tai sille myönnetään lupa. Ehdotetun 2 momentin mukaan ulkoministeriön olisi määrättävä tavara palautettavaksi lähtömaahansa, jos se kieltää kauttakulun tai ei myönnä kauttakululle lupaa

lupavaatimuksen asetettuaan. Mikäli olisi perusteltua syytä epäillä, että tavaraa käytettäisiin lähtömaassa vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, ulkoministeriön olisi kuitenkin määrättävä tavara hävitettäväksi.

19 §. Korvausvastuu. Pykälään ehdotetaan nykytilaa vastaavaa säännöstä kauttakuljettajan vastuusta tavarán säilyttämiskustannuksista. Pykälään ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan lain 7 d §:ää. Pykälän mukaan kauttakuljettaja vastaisi kauttakuljetettavan tavarán säilyttämisestä lupa- ja muutoksenhakumenettelyn aikana syntyneistä kustannuksista sekä tavarán palauttamisesta lähtömaahansa tai hävittämisestä aiheutuneista kustannuksista. Sääntely vastaisi asiiasällöltään sekä nykytilaa että muita tullimenettelyjä, joissa pääosin tavaránhaltija tai hänen edustajansa on se taho, joka vastaa tavarán säilytyskustannuksista tullimenettelyn ajan.

Poikkeuksena säädettyyn kauttakuljettajan korvausvastuuseen, pykälään esitetään kohtuullisuus- ja oikeasuhtaisuussyistä rajoitus. Tämän mukaan kauttakuljettaja ei kuitenkaan vastaa pykälässä mainituista hävittämiskustannuksista, jos tavara on hävitetty ennen hävittämispäätöksen lainvoimaisuutta ja tuomioistuimella on muutoksenhaun johdosta lainvoimaisesti päättänyt, ettei hävittämislle ollut edellytyksiä.

5 Luku **Erinäiset säännökset**

20 §. Vientivalvontaneuvottelukunta. Pykälässä ehdotetaan säädettävän vientivalvontaneuvottelukunnasta. Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtäviin ei kuuluisi julkisen vallan käyttöä. Ehdotetun 1 momentin mukaan ulkoministeriön yhteydessä toimisi vientivalvontaneuvottelukunta, jonka valtioneuvosto asettaa. Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää vientivalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteyksiä elinkeinoelämään. Vientivalvontaneuvottelukunnasta säädetään myös voimassa olevan lain 6 §:ssä. Voimassa olevan lain mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on periaatteellisesti merkittävien vientivalvonta-asioiden valmistelu. Kyseinen tehtävä ei vastaa vientivalvontaneuvottelukunnan nykyistä roolia, sillä vientivalvonta-asioiden valmistelu kuuluu lain mukaan toimivaltaisten viranomaisten tehtäviin. Tämän vuoksi neuvottelukunnan tehtäväksi ehdotetaan vientivalvontaan liittyvän yhteistyön edistämistä. Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja asettamisesta.

21 §. Uhkasakko. Pykälässä ehdotetaan säädettävän ulkoministeriön ja Tullin mahdollisuudesta asettaa tiettyjen velvoitteiden tehosteeksi uhkasakko. Uhkasakko olisi ensinnäkin mahdollista asettaa 15 §:n 2 momentin mukaisen toiminnanharjoittajan tai muun valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvän luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön tiedonantovelvollisuuden tehosteeksi. Uhkasakon voisi asettaa ulkoministeriö tai Tulli. Lisäksi ulkoministeriö voisi asettaa uhkasakon viejän 9 §:n 1 momentissa säädetyn raportointivelvollisuuden tehosteeksi. Mahdollisuus asettaa uhkasakko olisi tarpeen, jotta voitaisiin tehostaa laissa säädettyjen velvollisuuksien noudattamista sellaisissa tilanteissa, joissa velvoitteiden kohteena olevat tahot eivät muutoin noudata velvollisuuksiaan. Sekä 15 §:n 2 momentissa säädetty tiedonantovelvollisuus että 9 §:n 1 momentissa säädetty raportointivelvollisuus ovat keskeisiä vientivalvonnan täytäntöönpanon kannalta.

22 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019), jonka säännöksiä sovelletaan muutoksenhakuun. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettävän, että vientivalvonta-asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päätöstä ja toiminnanharjoittajalle annettua päätöstä viennin, kauttakulun, välityspalvelun tarjoamisen, teknisen avun toimittamisen ja unionin sisäisen siirron

luvanvaraisuudesta olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Vientivalvonta-asetuksen 16 artiklan 1 kohdan mukaan ulkoministeriö voi evätä vientiluvan sekä mitätöidä jo myöntämänsä vientiluvan, keskeyttää sen soveltamisen, muuttaa lupaa tai peruuttaa sen. Tällainen 16 artiklan mukainen päätös tai päätös luvanvaraisuudesta menettäisi merkityksensä, mikäli päätöstä ei tarvitsisi noudattaa ennen kuin se on saanut lainvoiman. Tällöin esimerkiksi viejä voisi toteuttaa viennin ennen päätöksen lainvoimaa, vaikka päätöksen ainoana tarkoituksena olisi ollut estää kyseisen viennin toteutuminen ilman vientilupaa. Ehdotettu säännös päätöksen noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta olisi siten tarpeen asian luonteen vuoksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että mikäli 18 §:n 2 momentin perusteella ulkoministeriön hävitettäväksi määräämä tavara on ominaisuuksiltaan vaarallista, ulkoministeriö voi samalla määrätä, että hävittämispäätös on pantava muutoksenhausta huolimatta heti täytäntöön. Säännös olisi tarkoitettu tilanteisiin, joissa tavaran säilyttämisestä muutoksenhakumenettelyn ajan aiheutuisi vaaraa.

Jos tavara olisi hävitetty ennen hävittämispäätöksen lainvoimaisuutta ja tuomioistuimien muutoksenhaun johdosta päättäisi, ettei hävittämislle ollut perusteita, voisi tavaran omistaja tai muu taho, jolla on tavaraan oikeus, hakea tavarasta korvausta valtiolta. Tämä oikeus perustuu vahingonkorvauslain (412/1974) sääntelyyn, ja asian käsittelyssä sovellettaisiin lakia valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014), joten korvausvastuusta ei ole tarpeen ottaa lakiin erityissääntelyä.

23 §. Viittaus rikoslakiin. Pykälään sisältyisi informatiivinen viittaus rikoslain 46 luvun 1–3 §:ään säännöstelyrikoksen osalta ja rikoslain 46 luvun 12 §:ään kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnin osalta.

24 §. Voimaantulo. Pykälään sisältyisi voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentti koskisi lain voimaantuloa. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan kumottavaksi voimassa oleva laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta. Pykälän 3 momentin mukaan muualla laissa oleva viittaus kumottuun lakiin tarkoittaisi jatkossa viittausta tähän lakiin. Pykälän 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa vireille tulleet asiat käsiteltäisiin lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Vientivalvontaneuvottelukuntaa koskevat asiat, jotka ovat vireillä lain voimaan tullessa, käsiteltäisiin kuitenkin noudattaen uuden lain säännöksiä sen voimaantulosta alkaen. Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettävän jo myönnettyjen lupien jäämisestä voimaan ja niihin sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Pykälän 6 momentin säännöksen mukaan vientivalvontaneuvottelukunta jatkaisi toimikautensa loppuun tämän lain mukaisena neuvottelukuntana.

Liite

Lain liite sisältäisi kansallisen valvontaluettelon, johon viitattaisiin lain 7 §:ssä. Liitteeseen sisältyvien tuotteiden vientiin Suomesta EU:n tullialueen ulkopuolelle vaadittaisiin vientilupa.

Liitteeseen ehdotetaan kvanttiteknoologiaan liittyviä tuotteita, edistyneiden puolijohteiden valmistusteknoologiaan liittyviä tuotteita ja materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa. Kohdat 3A901.a, 3A901.b, 3A903, 3B903, 3C901-3C903, 3D903, 4A901, 4D901 ja 4E901 ovat kvanttietokoneiden osia ja kvanttietokoneisiin liittyviä ohjelmistoja sekä näihin liittyvää teknologiaa. Kohdat 3A901.c, 3B901, 3B902, 3E902, 4A902 ja 4E902 ovat puolijohteiden valmistuksessa käytettäviä laitteita ja komponentteja sekä näihin tuotteisiin liittyvää teknologiaa. Kohta 3E901 sisältää kumpankin osa-alueeseen liittyvää teknologiaa. Kohdat 2B901, 2E901, 2E902 ja 2E903 ovat materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa. Liitteestä

on poistettu lausuntokierroksen jälkeen valvontakohta 3A902 koskien moduuleita, jotka sisältävät tiettyjä vientivalvonta-asetuksen liitteessä I määriteltyjä integroituja piirejä, sillä on arvioitu, ettei valvontakohtaa tulla toteuttamaan lähivuosina muissa maissa.

Liitteeseen ehdotetaan sovellettavan vientivalvonta-asetuksen liitteen I osassa I olevia yleisiä huomautuksia, akronyymeja ja lyhenteitä sekä määritelmiä. Tämän johdosta kansalliseen valvontaluetteloon soveltuisivat samat peruseriaatteet, joita myös unionin valvontaluetteloon sovelletaan. Tästä johtuen kansalliseen valvontaluetteloon soveltuisivat myös esimerkiksi periaatteet, joiden mukaan yksinkertaisissa lainausmerkeissä olevien termien määritelmät on annettu kunkin tuotteen teknologiahuomautuksessa ja kaksinkertaisissa lainausmerkeissä olevien termien määritelmät ovat vientivalvonta-asetuksen liitteen I osassa I. Myös esimerkiksi vientivalvonta-asetuksen liitteen I osan I kohta yleinen teknologiahuomautus (YTH) soveltuisi kansalliseen valvontaluetteloon.

Kansallinen valvontaluettelo koskisi myös aineetonta tietoa ja aineettomia palveluita yleisen teknologiahuomautuksen rajoissa. Koska teknologia terminä on liitteen I osassa I määritelty käsite, teknologian määritelmä itsessään rajaa sitä, miltä osin aineeton tieto ja aineettomat palvelut ovat valvonnan piirissä. Vain sellaisen erityinen tekninen tieto, jota tarvitaan tuotteen kehittämistä, tuotantoa tai käyttöä varten ja joka nimenomaisesti aikaansaa valvottuja suoritusasteita, ominaisuuksia tai toimintoja tai lisää niitä, on valvonnanalaista. Myöskään vientivalvonta-asetuksen liitteen I osassa I määritellyt perustutkimus ja julkinen tieto eivät ole kansallisen valvontaluettelon valvonnan piirissä yleisen teknologiahuomautuksen johdosta. Perustutkimuksen ja julkisen tiedon poikkeuksen määritelmää ja poikkeuksien soveltuvuuden arviointimenetelmiä on kuvattu tarkemmin komission suosituksessa (EU) 2021/1700. Perustutkimuspoikkeuksen määritelmän erääksi tulkintatyökaluksi on erityisesti otettu teknologian valmiusaste eli Technology Readiness Level (TRL)-käsite. Komission suosituksen mukaisesti myös yleiskielessä soveltavaksi tutkimukseksi ajateltava tutkimus voi olla valvonnasta vapaata, mikäli teknologian valmiusaste on matala. Koulutusta ja vuoropuhelua kansallisen valvontaluettelon kattamista tuotteista ja teknologiasta on tarpeenmukaista lisätä viranomaisten ja akateemisen sektorin välillä.

Kansalliseen valvontaluetteloon kuuluvien tuotteiden määrittelyt perustuvat kansainvälisessä vientivalvontayhteistyössä keskusteltuihin määrittelyihin. Useissa muissa kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin osallistuvissa maissa on käyty viime aikoina samansuuntaista keskustelua tarpeesta lisätä kansalliseen valvontaluetteloon kaksikäyttötuotteita. Suomi pyrkii siihen, että myös muut maat asettavat vastaavia vientirajoituksia omin kansallisin toimin ja sääntely on kansainvälisesti mahdollisimman harmonisoitua. Kun tuotteiden määrittelyt perustuvat kansainvälisessä yhteistyössä keskusteltuun, voivat muut maat toteuttaa esitettyä vastaavia kansallisia toimia. Esitettyjen määrittelyjen nähdään nykyisessä muodossaan takaavan tämän mahdollisimman hyvin. Tästä esimerkkinä voidaan ottaa Espanja, joka on toukokuussa 2023 lisännyt kansalliselle listalleen vastaavia tuotteita.

Suomella on kansainvälisesti merkittävä asema kvanttiteknologiaan liittyvien tuotteiden valmistuksessa. Kansalliseen valvontaluetteloon esitettävät tuotteet edistävät erityisesti yhä tehokkaampien kvanttietokoneiden kehittämistä. Pelkästään tutkimukseen käytettäviä tuotteita on rajattu pois valvonnan piiristä. Kvanttietokoneisiin liittyy turvallisuuspoliittisia uhkakuvia erityisesti siksi, että tulevaisuudessa erittäin tehokkailla kvanttietokoneilla on todennäköisesti mahdollista purkaa useilla nykyisillä laajasti käytössä olevilla salausmenetelmillä (esim. RSA) salatut viestit ja samoin heikentää nykyisten autentikointimenetelmien luotettavuutta. Toisaalta tällaisilla kvanttietokoneilla, kuten nykyisillä supertietokoneilla, jotka ovat vientivalvonta-asetuksen liitteessä I mainittuja valvonnanalaisia kaksikäyttötuotteita, olisi niiden laskentatehon vuoksi erilaisia sovelluskohteita niin siviili- kuin sotilaskäytössä. Uusia salaustekniikoita

kehitetään parhaillaan, mutta näiden laajaan käyttöönottoon yhteiskunnassa arvioidaan kestävän noin kymmenen vuotta. Kansalliseen valvontaluetteloon ehdotettavat kvanttietokoneisiin liittyvät tuotteet voisivat merkittävästi edistää Suomen etujen kannalta haitallisten käytännön sovellutusten kehitystä. Tämä johtuu siitä, että valvontaluetteloon ehdotettavat teknologiat ovat sellaisia teknologioita, joita ei ole laajasti saatavilla ja jotka ovat erityisen hyödyllisiä yhä tehokkaampien kvanttietokoneiden kehittämisessä.

Edistyneitä puolijohteita ja materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa voidaan käyttää korkealaatuisen sotilasteknologian ja joukkotuhousoseiden valmistuksessa. Puolijohdeteknologian kehittyessä integroidulle piirille voidaan sovittaa useampia transistoreja, ja piirien energiatehokkuus kasvaa. Edistyneellä puolijohdeteknologialla valmistetut integroidut piirit ovat tehokkuutensa vuoksi erityisen hyödyllisiä niin siviili- että sotilaskäytössä, muun muassa tekoälysovelluksissa. Kansalliseen valvontaluetteloon ehdotetut materiaalitekniset laitteet ovat 3D-tulostimia, joilla pystytään valmistamaan erityisen laadukkaita metalliosia. Tällaisilla osilla on erityistä käyttöä esimerkiksi ilmailutekniikassa niin siviili- kuin sotilaskäytössä. Lisäksi kansalliseen valvontaluetteloon ehdotetaan keraamista pinnoitusteknologiaa, jolla on erityistä käyttöä ilma-alusten kaasuturbiinimoottorien valmistuksessa. Kansalliseen valvonta-luetteloon ehdotetut puolijohdeteknologian tuotteet edellä kuvatuissa kehityksissä ovat merkityksellisiä, koska niitä ei ole laajasti saatavilla ja ne ovat erityisen hyödyllisiä edistyneiden puolijohteiden tai ilmailuteollisuuden komponenttien valmistamisessa. Suomessa ei tällä hetkellä valmisteta ehdotuksen sisältämiä puolijohteisiin liittyviä tuotteita ja teknologiaa tai materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa. Tuotteiden asettaminen Suomen kansalliselle valvontaluettelolle kuitenkin ehkäisee Suomen käyttämistä kauttakulkureittinä ja muiden maiden toimeenpaneman valvonnan kiertämistä.

Kansallisen valvontaluettelon tuotteet ovat kattavasti Venäjä-pakotteiden alaisia tuotteita, ja kansallisen valvontaluettelon käyttöönotto mahdollistaa tehokkaasti puuttumisen Venäjä-pakotteiden kiertämiseen näiden tuotteiden osalta. Tällä hetkellä kansalliseen valvontaluetteloon ehdotetuista puolijohteiden valmistukseen liittyvistä tuotteista suuri osa on valvonnanalaisia myös Espanjassa ja on odotettavissa, että ne tulevat valvonnanalaisiksi myös useissa EU-maissa vuoden 2024 aikana.

7.2 Rikoslaki

46 luku. Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

1 §. Säännöstelyrikos. Pykälän 1 momentin 8 kohtaa ehdotetaan muutettavan siten, että voimassa olevan lain sijaan kohta koskisi uutta lakia kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta, minkä lisäksi ehdotetaan lisättävän 8 a kohta koskien myös vientivalvonta-asetus. Säännöstelyrikoksesta siis tuomittaisiin jatkossa myös se, joka rikkoo tai yrittää rikkoa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 6–7 §:ssä ja 10 §:n 2 momentissa tai vientivalvonta-asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa, 4 artiklan 1 kohdassa, 5 artiklan 1 kohdassa, 6 artiklan 1 kohdassa, 8 artiklan 1 kohdassa, 7 artiklan 1 tai 2 kohdassa, 10 artiklan 1 kohdassa, 11 artiklan 1 kohdassa tai 12 artiklan 7 kohdassa säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä. Esitetty muutos olisi tarpeen ensinnäkin siksi, että voimassa oleva laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ehdotetaan korvattavan uudella lailla, joka sisältäisi voimassa olevaa lakia vastaavaa sääntelyä. Lisäksi uudistuksen yhteydessä laista on tarkoitus poistaa vientivalvonta-asetuksen kanssa päällekkäisiä velvoitteita ja muita säännöksiä. Vientivalvonta-asetus on suoraan sovellettavaa sääntelyä, joten jatkossa useista velvoitteista, joista tällä hetkellä säädetään voimassa olevassa laissa, ei enää jatkossa ole kansallisen tason sääntelyä. Tästä huolimatta on tarpeen säilyttää nykytilaa lähes vastaavasti myös nämä säännökset säännöstelyrikoksen soveltamisalassa.

Ehdotetussa säännöksessä olisi eritelty ne kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain säännökset, joissa säädettyjen tai joiden nojalla annettujen säännöstelymääräysten rikkominen olisi rangaistavaa. Ehdotetun kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 6 § koskisi kansallisia lupavaatimuksia, 7 § koskisi kansallista valvontaluetteloa ja 10 §:n 2 momentti koskisi ulkoministeriön asettamia ehtoja luvan käyttämiseksi sen estämiseksi, että luvanvarainen tuote päätyisi muuhun kuin luvassa tarkoitettuun käyttöön. Pykälää koskevissa muutosehdotuksissa luetellaan ne kaikki säännökset ehdotetusta kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetusta laista ja vientivalvonta-asetuksesta, joiden rikkominen olisi rangaistavaa säännöstelyrikoksena. Seuraaviin kahteen kappaleeseen on koottu tällaiset vientivalvonta-asetuksen säännökset.

Vientivalvonta-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyvien tuotteiden vienti on luvanvaraista. Vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden vienti on luvanvaraista, jos viejä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon siitä, että kyseiset tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. 4 artiklan 1 kohdan mukaan tuotteet on suunnattu kiellettyyn käyttöön, jos ne on tarkoitettu kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden taikka muiden ydinräjähteiden käyttöön, tai sotilaalliseen loppukäyttöön asevientikiellon kohteena olevassa maassa käytettäväksi, taikka käytettäväksi kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen sellaisten puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina, jotka on viety jäsenvaltion alueelta ilman lupaa tai kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn luvan vastaisesti. Asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan liitteeseen I sisältyvien verkkovalvontatuotteiden vienti on luvanvaraista, jos viejä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että kyseiset tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka liittyy kansallisiin tukahduttamistoimiin ja/tai ihmisoikeuksia koskevan oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalvelun tarjoaminen on luvanvaraista, jos välittäjä on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että kyseiset tuotteen on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Asetuksen 7 artiklan 1 kohtaan sisältyy jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus kieltää asetuksen liitteeseen I sisältyvien muiden kuin unionin kaksikäyttötuotteiden kauttakulku, jos tuotteen on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön ja kaksikäyttötuotteet sijaitsevat kyseisessä jäsenvaltiossa. 7 artiklan 2 kohtaan sisältyy toimivaltaisen lupaviranomaisen mahdollisuus asettaa asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden tietty kauttakulku luvanvaraiseksi, jos tuotteet on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Vientivalvonta-asetuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen liitteeseen I sisältyviin kaksikäyttötuotteisiin liittyvän teknisen avun toimittaminen on luvanvaraista, jos teknisen avun toimittaja on saanut toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon, että kyseiset tuotteen on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Asetuksen 8 artiklan 3 kohdassa rajataan 8 artiklan 1 ja 2 kohtien soveltamisalaa. Asetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden vienti on tietyissä tilanteissa luvanvaraista. Säännös liittyy tilanteisiin, joissa jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ilmoittaa luvanvaraisuudesta viejälle sellaisen tuotteen osalta, joka kuuluu toisen jäsenvaltion kansalliseen valvontaluetteloon. Asetuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen liitteeseen IV sisältyvien kaksikäyttötuotteiden siirto unionin sisällä on luvanvaraista. Asetuksen 12 artiklan 7 kohdan nojalla toimivaltainen viranomainen voi kieltää viejää käyttämästä unionin yleislupia, jos on perusteltu syy epäillä viejän kykyä noudattaa tällaista lupaa tai vientivalvontalainsäädännön sääntöjä.

Sääntely ehdotusten myötä säilyisi pääosin asiasisällöltään nykytilaa vastaavana. Vuonna 2021 päivitetty vientivalvonta-asetus on tuonut rangaistussääntelyn piiriin myös joitain sellaisia rikkomuksia, jotka eivät ole tätä aiemmin kuuluneet seuraamussääntelyn soveltamisalaan. Tällaisia ovat vientivalvonta-asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn verkkovalvontatuotteita koskevan velvoitteen rikkominen sekä asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tekniseen apuun liittyvän velvoitteen rikkominen. Nämä velvoitteet ovat EU-tasolla uusia, ja kyseiset velvoitteet olisi syytä luetella säännöstelyrikosta koskevassa pykälässä. Lisäksi säännösten kriminalisoinnissa on pyritty ottamaan huomioon vain ne laadultaan vakavat rikkomukset, jotka katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi säätää rangaistaviksi. Esimerkiksi ehdotetun kaksikäyttötuotteista annetun lain 9 §:n 1 momentin raportointivelvollisuutta tai 15 §:n 2 momentin tiedonantovelvollisuutta ei ehdoteta säädettyä rangaistavaksi rikoslaisissa. Näiden osalta ehdotetaan kuitenkin säädettyä 21 §:ssä uhkasakkoa koskevasta seuraamuksesta. Lain 46 luvun 15 §:n rajoitussäännöksen mukaan vähäinen ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti tai muu vähäinen menettelytapamääräyksen rikkominen ei kuitenkaan täyttäisi säännöstelyrikoksen tunnusmerkistöä. Kokonaisuus huomioiden ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida olevan oikeasuhtaista.

12 §. *Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti.* Pykälää ehdotetaan muutettavan siten, että rangaistussäännös kattaisi pääosin jatkossakin vastaavat ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyönnit kuin nykytilassa. Voimassa olevan pykälän mukaan rangaistavaa on kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden laiminlyöminen huolimattomuudesta. Lain 4 §:n 4 momentin ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on rangaistavaa tahallisesti voimassa olevan säännöstelyrikosta koskevan pykälän perusteella. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että rangaistavaa olisi vientivalvontailmoituksen laiminlyönti huolimattomuuden lisäksi tahallisesti. Tämä olisi olennainen muutos, koska kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momenttia vastaavan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ei olisi uudessa laissa rangaistavaa säännöstelyrikoksena. Rangaistavaa on voimassa olevan sääntelyn mukaan, mikäli viejä laiminlyö velvollisuutensa ilmoittaa ulkoministeriölle, jos viejä tietää tai sillä on syytä epäillä tuotteen olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Lisäksi rangaistavaa on voimassa olevan sääntelyn mukaan, mikäli välittäjä laiminlyö velvollisuutensa ilmoittaa, jos välittäjä tietää tuotteiden olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Viejän osalta vastaavat velvollisuudet sisältyisivät jatkossa vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohtaan sekä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin. Välittäjän osalta vastaava velvollisuus sisältyisi jatkossa vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 2 kohtaan. Tämän lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että rangaistavaa olisi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 5 §:n 2 momentti, joka koskee välittäjän velvollisuutta ilmoittaa ulkoministeriölle, jos sillä on ollut syytä epäillä tuotteen olevan tarkoitettu tiettyyn loppukäyttöön. Välittäjän osalta vastaava velvollisuus löytyy voimassa olevan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 3 §:n 2 momentista. Kyseinen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on ollut voimassa olevan säännöstelyrikosta koskevan pykälän nojalla rangaistavaa säännöstelyrikoksena. Kuitenkin ehdotetussa pykälässä on pyritty ottamaan huomioon nykytilaa kattavammin rangaistavien tekojen oikeasuhtaisuus, joten teko olisi täten rangaistavaa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnin perusteella.

Lisäksi asetuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että rangaistavaksi säädettäisiin myös asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukainen viejän huolellisuusperiaatteen mukaisiin selvityksiin perustuvan ja verkkovalvontatuotteita koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti sekä 8 artiklan 2 kohdan mukaisen teknisen avun toimittajan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti. Nämä ovat EU-tasolla uusia, eikä niitä sen vuoksi oltu vielä otettu osaksi kansallista lakia. Myös nämä velvoitteet ovat

tärkeitä vientivalvonnan tavoitteiden toteutumisen kannalta ja on perusteltua, että jatkossa myös ne olisivat ehdotetun 12 §:n perusteella rangaistavia. Pykälää ehdotetaan siksi muutettavan siten, että viittaus voimassa olevan lain 4 §:n 4 momenttiin korvattaisiin viittauksilla uuden lain 5 §:n 1 momenttiin sekä vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohtaan ja 6 artiklan 2 kohtaan, jotka sisältävät voimassa olevaa 4 §:n 4 momenttia vastaavat velvollisuudet. Tämän lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälään lisättäisiin viittaus 5 §:n 2 momenttiin, 5 artiklan 2 kohtaan ja 8 artiklan 2 kohtaan.

Pykälään ehdotetut muutokset ovat teknisiä, ja kriminalisoinnin laajuus olisi hieman nykytilaa laajempi. Muutokset perustuvat vientivalvonta-asetuksen sääntelyn muutoksiin. Lisäksi muutos perustuu siihen, että kyseiset ilmoitusvelvollisuutta koskevat velvoitteet ovat tärkeitä vientivalvonta-asetuksen ja kaksikäyttötuotteista annetun lain kannalta. Kyseiset teot olisi syytä kriminalisoida kuitenkin lievemmin kuin ehdotetun säännöstelyrikosta koskevan pykälän mukaiset teot. Ehdotetussa pykälässä on otettu huomioon se, että kyseisistä teoista ei olisi syytä säännellä ehdotetussa säännöstelyrikosta koskevassa pykälässä, jotta kriminalisoitavien tekojen oikeasuhtaisuus voidaan taata. Pykälän mukaan kriminalisoitu välittäjän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti koskee voimassa olevan sääntelyn perusteella ainoastaan niitä tilanteita, jotka on määritelty vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, mutta jatkossa välittäjän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti olisi kriminalisoitu 46 luvun 12 §:n mukaan myös niissä tilanteissa, joissa välittäjä laiminlyö vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 alakohdan b ja c alakohtien mukaisen ilmoittamisen. Ehdotettu laajennus johtuisi vientivalvonta-asetuksessa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden kohteen laajentumisesta eikä merkitsisi merkittävää laajennusta kriminalisoinnin alaan.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksellä ehdotetaan kumottavan voimassa oleva laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta. Samassa yhteydessä kumoutuisi myös kyseisen lain nojalla annettu valtioneuvoston asetus vientivalvontaneuvottelukunnasta (297/2011). Tällä hetkellä voimassa ei ole muita kyseisen lain nojalla annettuja asetuksia. Vientivalvontaneuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja asettamisesta on tarkoitus jatkossakin säätää valtioneuvoston asetuksella. Tarkoitus on, että ehdotetun lain 20 §:n nojalla annetaan uusi valtioneuvoston asetus, joka vastaisi sisällöltään pitkälti voimassa olevaa asetusta. Muutoksia suhteessa voimassa olevaan asetukseen olisi kuitenkin tarpeen tehdä, jotta neuvottelukunnan tehtäviä koskeva sääntely vastaisi ehdotetun lain sääntelyä neuvottelukunnan tehtävistä. Lisäksi joihinkin neuvottelukunnan toimintaan liittyviin säännöksiin on tarkoitus ehdottaa muutosta. Hallituksen esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi vientivalvontaneuvottelukunnasta.

Ehdotetun lain 9 §:ään sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan ulkoministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun raportin sisällöstä, vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 4 kohdassa tarkoitettun sisäisen vaatimustenmukaisuusohjelman sisällöstä, vientivalvonta-asetuksen 27 artiklassa tarkoitettun rekisterin tai luettelon sisällöstä sekä vientivalvonta-asetuksen liitteessä II tarkoitettujen yleislupien käyttöön liittyvien ilmoitusten ja raporttien sisällöstä. Kyse olisi teknisestä sääntelystä, johon sisältyisi ohjeita ja esimerkiksi lomakemalleja, joita käytettäisiin vientivalvontasääntelyssä edellytettyjen ja säännöksessä mainittujen asiakirjojen laatimisessa. Toiminnanharjoittajien velvollisuudet laatia kyseisiä asiakirjoja sisältyvät jo ehdotettuun lakiin ja vientivalvonta-asetukseen, eikä asetuksella asetettaisi uusia velvollisuuksia, vaan täsmennettäisiin asiakirjojen sisältöön liittyviä seikkoja. Ulkoministeriön asetuksella olisi tarkoitus antaa asiakirjojen sisältöä koskevia säännöksiä myöhemmin ja huomioida myös EU-tasolla laadittava ohjeistus asiakirjojen sisällöstä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan syksyllä 2024.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lakia toimeenpantaessa tarkoituksena on, että ulkoministeriö myöntäisi ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettua kansallista yleislupa, joka kattaisi 7 §:ssä tarkoitettua kansallista valvontaluettelon tuotteet ja vastaisi muuten sisällöltään vientivalvonta-asetuksen liitteeseen II ja tarkemmin kyseisen liitteen A osaan sisältyvää EU:n yleislupaa EU001.

Vientivalvonta-asetuksen 26 artiklaan sisältyy säännöksiä asetuksen toimeenpanon seurannasta ja arvioinnista. Artiklan mukaan muun muassa komissio ja neuvosto asettavat tarvittaessa saataville suuntaviivoja ja/tai suosituksia parhaista käytännöistä tässä asetuksessa tarkoitetuissa asioissa varmistaakseen unionin vientivalvontajärjestelmän tehokkuuden ja sen täytäntöönpanon yhdenmukaisuuden. Lisäksi komissio toimittaa yhteistyössä kaksikäyttötuotteiden koordinaatioryhmän kanssa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomuksen asetuksen täytäntöönpanosta sekä kaksikäyttötuotteiden koordinaatioryhmän toiminnasta, tutkimuksista ja kuulemisista. Jäsenvaltioiden tulee raportoida komissiolle kertomuksen laatimista varten tarpeelliset tiedot. Lisäksi komissio arvioi asetusta vuosien 2026 ja 2028 välillä ja laatii kertomuksen havainnoistaan. Lisäksi 5 artiklan osalta arviointi tehdään jo syyskuun 2024 jälkeen.

11 Suhde muihin esityksiin

Eduskunnan käsiteltävänä ei ole muita esityksiä, jotka olisi otettava huomioon tätä esitystä käsiteltäessä. Esitys ei liity valtion talousarvioesitykseen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

12.1 Luvanvaraisuus

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Vaatimus viranomaisen myöntämästä luvasta työn, ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen merkitsee rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista (ks. esim. PeVL 13/2014 vp s. 2). Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittämiseen toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 13/2014 vp s. 2–3 ja PeVL 69/2014 vp, s. 2).

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonta perustuu siihen, että tiettyjen kaksikäyttötuotteiden vienti EU-alueelta tai kaksikäyttötuotteisiin liittyvä muu toiminta, kuten välitys tai kauttakuljetus, ovat luvanvaraisia. Luvanvaraisuudesta säädetään pääosin vientivalvonta-asetuksessa, eikä luvanvaraisuudesta tarvita tältä osin kansallista sääntelyä. Vientivalvonta-asetuksessa kuitenkin jätetään jäsenvaltioille eräiltä osin liikkumavaraa laajentaa lupavaatimuksia kansallisesti. Tätä liikkumavaraa ehdotetaan tietyiltä osin käytettävän tässä yhteydessä ehdotetun lain 6 §:n sääntelyssä. Kyse on niin sanotuista catch all –lupavaatimuksista, eli toimivaltaisen

viranomaisen mahdollisuudesta asettaa tietylle yksittäiselle viennille tai muulle toimenpiteelle lupavaatimus, mikäli vientivalvonta-asetuksessa tai kansallisessa lainsäädännössä asetetut edellytykset täyttyvät. Kyse ei siten ole yleisestä lupavaatimuksesta tietyn elinkeinon harjoittamiselle, vaan yksittäistapauksissa vaadittavasta luvasta tiettyjen laissa säädettyjen kriteerien täytyessä.

Lupavaatimuksen asettamisen edellytykset liittyvät ehdotetussa sääntelyssä ensinnäkin vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin, kuten kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden taikka muiden ydinräjähteiden käyttöön, tai sotilaallisessa loppukäytössä asevientikiellon kohteena olevassa maassa käytettäväksi taikka käytettäväksi kansallisessa puolustustarvikeluettelossa lueteltujen sellaisten puolustustarvikkeiden osina tai komponentteina, jotka on viety jäsenvaltion alueelta ilman lupaa tai kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn luvan vastaisesti. Toisaalta ehdotetun sääntelyn perusteella lupavaatimuksen voisi asettaa, mikäli tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu käyttöön, joka vaarantaa yleistä turvallisuutta, Suomen kansallista turvallisuutta tai ihmisoikeuksien toteutumista.

Yleisen turvallisuuden käsitettä on avattu esimerkiksi ulkomaalaislain uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 28/2003 vp, s. 40), jonka mukaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen katsotaan kuuluvaksi kaikki sellainen toiminta, jolla pyritään takaamaan yhteiskunnan jäsenille turvallinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö sekä torjumaan ja selvittämään rikoksia ja oikeudenloukkauksia että ennaltaehkäisemään ja poistamaan häiriöitä. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 198/2017, s. 35) kansallisella turvallisuudella puolestaan ymmärretään ihmisten kollektiivista turvallisuutta välittömästi tai välillisesti kohdistuvaa väkivaltaista uhkaa vastaan. Kansallista turvallisuuden uhkat ovat perustuslakivaliokunnan mukaan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä ja terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavia toimintoja (PeVM 4/2018 vp). Unionin sisäiseen siirtoon liittyvän lupavaatimuksen taas voi asettaa muiden edellytysten täytyessä vain, mikäli tuotteen vientiä lopulliseen määräpaikkaan koskee lupavaatimus Suomessa, mikä tarkoittaa käytännössä samojen edellytysten soveltamista. Lupavaatimuksen asettamiselle on siten jokaisessa yksittäistapauksessa edellä kuvattu syy ja siten myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste. Lupavaatimuksen asettamisen edellytyksistä ehdotetaan säädettävän laissa mahdollisimman tarkkarajaisesti siten, että samalla kuitenkin turvataan vientivalvonta-asetuksen tavoitteiden toteutuminen kansallisesti.

Viranomaisen asettaessa lupavaatimuksen tietyille viennille tai muulle toimenpiteelle kyse on toiminnanharjoittajalle annettavasta hallintopäätöksestä. Kyseiseen päätökseen on mahdollista hakea muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti. Oikeus hakea muutosta luvanvaraisuutta koskevaan päätökseen lisää toiminnanharjoittajan oikeusturvaa.

Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä ehdotetaan käytettävän vientivalvonta-asetuksen 9 artiklassa jäsenvaltioille jätettyä liikkumavaraa edellyttämällä vientilupaa kansalliseen valvontaluetteloon sisältyvien tuotteiden viennille. Kansalliseen valvontaluetteloon sisältyvistä tuotteista ehdotetaan säädettävän laissa. Näin ollen laissa säädettävät elinkeinovapauden rajoitukset olisivat täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuus ja edellytykset ilmenisivät laista. Kansalliseen valvontaluetteloon ehdotetaan sisällytettävän kvanttitekologiaan, edistyneiden puolijohteiden valmistusteknologiaan ja materiaalitekniisiin laitteisiin ja teknologiaan liittyviä tuotteita. Kyseisten tuotteiden päätyemisellä epätoivottuun käyttöön olisi merkittäviä vaikutuksia yleiseen turvallisuuteen sekä Suomessa, Euroopan unionissa että liittolaismaissa. Viennin luvanvaraisuudella pyritään ehkäisemään näitä

vaikutuksia. Rajoitukselle olisi siten myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste.

Ehdotetuissa luvanvaraisuutta koskevilla säännöksissä on kiinnitetty huomiota täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttymiseen elinkeinovapautta rajoittavien pykälien osalta ja pyritty täsmentämään pykälää ottaen huomioon myös vientivalvonta-asetuksen tavoitteet ja sisältö. Ehdotettuja luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä voidaan pitää oikeasuhtaisina ja hyväksyttävänä, minkä lisäksi sääntely täyttää edellä kuvatusti perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset.

12.2 Tavarán hävittäminen

Ehdotetun lain 18 §:ään sisältyvä säännös, jonka mukaan ulkoministeriö voi määrätä kauttakuljetettavan tavarán hävitettäväksi, jos on perusteltua syytä epäillä, että tavaraa käytettäisiin lähtömaassa vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan kannalta. Kauttakulun kieltämistilanteissa tavara olisi ensisijaisesti palautettava lähtömaahansa ja tavara voitaisiin määrätä hävitettäväksi vain, jos olisi perusteltua syytä epäillä tavarán käyttöä vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan käyttötarkoituksiin. Säännös vastaa pääosin nykytilaa, mutta säännöksessä mainittu käyttötarkoitus laajenisi kattamaan pelkän joukkotuhosekäytön ohella myös sotilaallisen loppukäytön asevientikiellon kohteena olevassa maassa sekä käytön luvattomasti viedyn puolustustarvikkeen osana. Vastaava laajennus on tullut vientivalvonta-asetuksen myötä sovellettavaksi myös useissa muissa vientivalvonta-asetuksen säännöksissä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut hävittämismääräyksen suhdetta perustuslaissa turvattuun omaisuudensuojaan esimerkiksi lausunnossaan PeVL 37/2005 vp. Kyseisessä elintarvikkelakia koskevassa asiassa elintarvikkeiden hävittämistä koskevaa säännöstä pidettiin asianmukaisena ensinnäkin siksi, että sääntelyn taustalla oli väestön terveyden suojaamiseen liittyvä hyväksyttävä ja painava syy. Merkitystä asiassa oli myös sillä, että kysymys on omaisuudesta, joka on menettänyt varallisuusarvoaan sen vuoksi, ettei sitä voida käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa. Oikeasuhtaisuuden näkökulmasta olennaista oli elintarvikkeen haltuunoton viimesijaisuus keinona välittömän terveysvaaran torjumiseksi. Omaisuus on haltuunoton yhteydessä lisäksi pyrittävä säilyttämään sen laatua heikentämättä. Elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskevaa päätöstä tehtäessä viranomaisen on pyrittävä omistajan taloudellisen menetyksen minimoimiseen. Nämä seikat huomioon ottaen ehdotettuja säännöksiä ei pidetty perustuslain kannalta ongelmallisina.

Kuten voimassa olevan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 7 b §:n osalta on sitä säädetäessä arvioitu, on myös ehdotetun hävittämismääräystä koskevan sääntelyn taustalla voimakas ja pakottava yleinen etu. On tärkeää, että pystytään estämään joukkotuhoseiden kehittämiseen tai käyttöön sekä sääntelyssä tarkasti rajattuun epätoivottuun sotilaalliseen loppukäyttöön liittyvä toiminta Suomen kautta tai Suomen kansalaisten välityksellä. Ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkitystä on myös sillä, että tavara tulisi lähtökohtaisesti kauttakulun kieltoa koskevilla tilanteissa määrätä palautettavaksi lähtömaahansa ja vasta viimesijaisesti määrätä hävitettäväksi, mikäli olisi perusteltu syy epäillä edellä kuvattua käyttöä. Ehdotettu sääntely ei siten muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

12.3 Tiedonsaantioikeus ja salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

Ehdotettu sääntely salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta 13 §:ssä sekä ehdotettu sääntely viranomaisen tiedonsaantioikeudesta 15 §:ssä ovat merkityksellisiä perustuslaissa turvatun yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta. Henkilötietojen suojausta säädetään

perustuslain yksityiselämän suojaa koskevan 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa on turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan, siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuina oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntelyyhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (esim. PeVL 42/2016 vp, s. 2–3). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvattun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4–5).

Silloin kun tiedonsaantioikeutta koskevan toimivaltuuden käytön yhteydessä käsitellään tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä henkilötietoja, käsittelyssä on noudatettava henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita ja rekisteröityjen oikeuksien toteutumisesta tulee huolehtia yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 ja tietosuojalain (1050/2018) mukaisesti. Vaikka ventialvonnassa ei pääsääntöisesti ole tarpeen käsitellä henkilötietoja, saattaa tietyissä tilanteissa olla tarpeen käsitellä esimerkiksi viejänä toimivan luonnollisen henkilön tai muun toiminnanharjoittajan nimi- ja osoitetietoja.

EU:n yleinen tietosuojasetus on säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti (ks. esim. PeVL 1/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että sen valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt huomioita unionin lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön suhteesta. Valiokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4)

Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan pitänyt perusteltuna tarkistaa aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Valiokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. (PeVL 14/2018 vp, s. 4) Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. (PeVL 14/2018 vp, s. 5)

Esityksen lakiehdotuksen 13 ja 15 §:ssä annettaisiin tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista erityissääntelyä. Erityissääntely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan sisältämään kansalliseen liikkumavaraan. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mahdollistaman liikkumavaran puitteissa kansallisessa lainsäädännössä voidaan antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi yhteisöistä joille ja tarkoituksista joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Lakiehdotuksen 13 ja 15 §:n henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen perustuvat tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Viranomaisen oikeudella saada tietoja toiminnanharjoittajalta tai muilta viranomaisilta on keskeinen merkitys vientivalvontaviranomaisen toiminnassa, ja tehokas vientivalvonta edellyttää viranomaisen laissa turvattua oikeutta saada tehtäviään varten välttämättömiä tietoja. Vientivalvonnassa ei ole tarpeen käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin tai valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja kuuluvia tietoja, eikä ehdotettu sääntely oikeuttaisi erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn. Muiden ehdotettujen säännösten osalta henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia sekä vientivalvonta-asetusta.

Perustuslakivaliokunta on lisäksi arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatu lausunnot). Ehdotetut salassa pidettävän tiedon luovuttamista ja tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset lain 13–15 §:ssä on muotoiltu siten,

että tiedon luovuttaminen tai oikeus saada tietoja kytkeytyy tiedon välttämättömyyteen tietyn tarkoituksen kannalta. Ehdotetun 13 §:n 1 ja 2 momentin mukaan tietojen tulee olla välttämättömiä tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Ehdotetun pykälän 3 momentin kriteeri on hieman laajempi, sillä se kattaa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Tällaisesta tehtävästä voi olla säädetty myös muualla lainsäädännössä, mutta sen on liityttävä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan. Ehdotetun 14 §:n osalta tietojen luovuttaminen on sidottu välttämättömyyteen kansainvälisen vientivalvontayhteistyön toteuttamiseksi. Kyseisen ehdotetun pykälän osalta tietosisällöt on rajattu ja lueteltu tyhjentävästi laissa, sillä luovutettavia tietoja voisivat olla vain 13 §:n 1–5 kohdissa tarkoitetut muut kuin henkilötiedot. Ehdotetun 15 §:n osalta oikeus saada tietoja on sidottu tietojen välttämättömyyteen tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Ehdotetussa sääntelyssä on siten huomioitu perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan näin ollen olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

12.4 Vientivalvontaneuvottelukunta

Perustuslain 119 §:ssä säädetään valtionhallinnosta ja julkisen vallankäytöstä. 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Ehdotettavan lain 20 §:ssä säädetään vientivalvontaneuvottelukunnan toiminnasta. Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää vientivalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteyksiä elinkeinoelämän kanssa, joten vientivalvontaneuvottelukunnan tehtäviin ei kuulu julkisen vallan käyttöä. Näin ollen vientivalvontaneuvottelukunnan yleisistä perusteista ei ole syytä säätää täsmällisesti lailla.

12.5 Rangaistussäännökset

Perustuslain 8 §:ssä säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta. Pykälän mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää lain täsmällisyyteen kohdistuvan erityisen vaatimuksen. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että lain sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esimerkiksi PeVL 20/2018 vp, PeVL 37/2016 vp, PeVL 3/2015 vp, PeVL 56/2014 vp).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti rangaistussäännösten tulee täyttää perusoikeuden rajoittamiselle asetettavat yleiset edellytykset. Suhteellisuusvaatimus edellyttää sen arvioimista, onko kriminalisointi välttämätön sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi ja onko rangaistusseuraamuksen ankaruus oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen nähden (PeVL 56/2014 vp, s. 3). Rikosoikeutta tulisi sen perusoikeuksiin puuttuvan luonteen vuoksi käyttää vasta viimeisenä mahdollisena vaihtoehtona (ultima ratio -periaate). On arvioitava, onko vastaava tavoite saavutettavissa muulla perusoikeuteen vähemmän puuttuvalla tavalla kuin kriminalisoinnilla (ks. PeVL 48/2017 vp, s. 7, PeVL 23/1997 vp, s. 2) ja onko kriminalisoinnille painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 9/2016 vp, s. 2 ja PeVL 23/1997 vp, s. 2).

Seuraamuksia koskeva sääntely vientivalvonta-asetuksen 25 artiklassa edellyttää jäsenmaita asettamaan tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia, joita sovelletaan asetuksen säännösten ja sen täytäntöön panemiseksi annettujen säännösten rikkomiseen. Voimassa

olevassa lainsäädännössä seuraamussääntely on toteutettu rikoslain 46 luvun 1–3 §:n säännöksillä säännöstelyrikoksesta sekä sen lievästä ja törkeästä tekemuodosta sekä 12 §:n säännöksellä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä. Säännöstelyrikoksen tunnusmerkistö ei sisällä rikoksen tekotapojen tarkempaa kuvausta. Ehdotetuissa muutoksissa rangaistussäännöksiin on pyritty ottamaan huomioon erityisesti rikosoikeudellisen rangaistuksen oikeasuhtaisuuden edellytykset ja säännösten välttämättömyys suhteellisuuden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että muutosehdotuksissa ei ole esitetty rikosoikeudellisesti rangaistavaksi lähinnä hallinnollisia intressejä palvelevia velvoitteita, kuten raportointivelvollisuutta ja tiettyjä tiedonantovelvollisuutta koskevia velvoitteita. Säännöstelyrikosta koskevan rikoslain 46 luvun 1 §:n 8 kohtaa koskevan muutosehdotuksen tunnusmerkistö sisältää rikoksen tekotapojen yleiset luonnehdinnat. Säännöstelyrikosta koskevan pykälän muutosehdotuksissa on pyritty ottamaan huomioon perustuslain 8 §:ssä säädetty rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja perustuslakivaliokunnan edellytykset rangaistussäännöksille siten, että säännöstelyrikosta koskevassa pykälässä olisi lueteltu kaikki ne pykälät kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetusta laista ja vientivalvonta-asetuksesta, jotka olisi syytä säätää rangaistavaksi. Voimassa olevan lainsäädännön säännöstelyrikosta koskevaan pykälään ei ole sisällytetty säännöstelyrikoksen tekotapojen tarkkoja kuvauksia. Tässä yhteydessä ehdotetuilla muutoksilla pyritään täten täyttämään entistä kattavammin rikosoikeudelliselta sääntelyltä vaadittava täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus.

Vientivalvontasääntelyllä pyritään muun muassa varmistamaan, että asesulkua, alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista koskevia kansainvälisiä sitoumuksia ja vastuita noudatetaan. Vientivalvonnan tavoitteena on estää kaksikäyttötuotteiden joukkotuhooaseisiin liittyvä käyttö, epätoivottu sotilaallinen käyttö tai muutoin Suomen ja laajemmin EU:n etujen ja tavoitteiden vastainen käyttö, mikä sisältää myös ihmisoikeusnäkökulmien huomioimisen. Vientivalvontalainsäädännön keskeinen elementti on se, että tiettyjen tuotteiden vientiin vaaditaan lupa. Lupavaatimukset koskevat tietyin edellytyksin myös esimerkiksi tuotteen välitystä ja kauttakulkua. Mikäli lupavaatimuksia ei noudatettaisi, se veisi pohjan koko vientivalvontajärjestelmältä. Lupavaatimusten noudattamiseksi tehdään valvontaa, mutta pelkkä valvonta ilman lupavaatimuksen laiminlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia ei riittäisi tehokkaasti ehkäisemään luvanvaraisten tuotteiden luvaton vientiä. Valvonta on riskiperusteista, eikä täysin kattavaa ja jokaiseen vienti- tai muuhun liiketapahtumaan kohdistuvaa valvontaa ole mahdollista toteuttaa. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että vientivalvontalainsäädännön keskeisten velvoitteiden laiminlyönnistä seurauksena on rikosoikeudellinen rangaistus. Tässä yhteydessä ehdotetuissa muutoksissa rangaistussäännöksiin on otettu huomioon erityisesti sellaiset teot, jotka aiheuttavat joukkotuhooaseisiin tai sotilaalliseen käyttöön liittyvää merkittävää vahinkoa tai vaaraa. Luvanvaraisuutta koskevien velvoitteiden lisäksi vientivalvontalainsäädännön tehokkuutta on pyritty varmistamaan ehdotetussa 12 §:ssä esimerkiksi tietyillä ilmoitusvelvollisuuksilla. Nämä velvollisuudet ovat tärkeitä tehokkaan vientivalvonnan varmistamisessa ja myös niiden on siksi välttämätöntä kuulua rangaistussääntelyn piiriin.

Tässä yhteydessä ehdotetut muutokset rangaistussäännöksiin olisivat pääosin teknisiä, mutta sisältäisivät käytännössä eräitä laajennuksia kriminalisointien alaan. Kuten säännöskohtaisissa perusteluissa jaksossa 7.2 on tarkemmin kuvattu, muutos säännöstelyrikosta koskevaan pykälään on tarpeen siksi, että voimassa olevan pykälän 8 kohdassa viitattu laki on tässä yhteydessä tarkoitus kumota ja sen sisältämät säännökset sisältyvät jatkossa sekä uuteen kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin että vientivalvonta-asetukseen. Koska nykytila rangaistussäännöksen osalta on tarpeen pääosin säilyttää, olisi säännöstelyrikoksen jatkossa tarpeen koskea sekä edellä mainitussa laissa että vientivalvonta-asetuksessa säädettyjen

tai niiden nojalla annettujen säännöstelymääräysten rikkomista. Toisaalta muutosehdotuksissa rangaistavat teot on pyritty rajaamaan nykytilaa paremmin sellaisiin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain tai vientivalvonta-asetuksen säädettyihin velvoitteisiin ja niiden nojalla annettuihin säännöstelymääräyksiin, jotka ovat luonteeltaan vakavia ja vientivalvonnan toteutumisen kannalta keskeisiä. Käytännössä tästä myös seuraisi eräitä laajennuksia säännöstelyrikoksen soveltamisalaan. Nämä laajennukset on kuvattu tarkemmin edellä säännöskohtaisissa perusteluissa. Myös ne velvoitteet, joita säännöstelyrikos laajenisi koskemaan, ovat keskeisiä vientivalvonnan tavoitteiden toteutumisen kannalta ja on perusteltua, että jatkossa myös ne sisältyvät säännöstelyrikoksen soveltamisalaan. Lain 46 luvun 15 §:n rajoitussäännöksen mukaan vähäinen ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti tai muu vähäinen menettelytapamääräyksen rikkominen ei kuitenkaan täyttäisi säännöstelyrikoksen tunnusmerkistöä.

Rikoslain 46 luvun 12 §:n muutokset ovat pääosin teknisiä ja kriminalisoinnin laajuus säilyisi lähes nykytilaa vastaavana mutta silti hieman laajempana. Muutosta on kuvattu tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa. Muutosehdotusten tarkoituksena olisi lieventää sellaisten ilmoitusvelvollisuutta koskevien laiminlyöntien rangaistavuutta, joista voitaisiin myös säätää säännöstelyrikosta koskevassa pykälässä. Muutoksilla pyrittäisiin takaamaan rangaistussäännöksiltä vaadittava suhteellisuusvaatimus ja ultima ratio -periaate. Muutos ei tarkoittaisi kuitenkaan merkittävää laajennusta kriminalisoinnin alaan. Pykälä sisältäisi nykytilaa vastaavasti myös luonnehdinnan rangaistavaksi säädetystä teosta. Kyse olisi viejän, teknisen avun toimittajan tai välittäjän tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska vientivalvonta-asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/821, jäljempänä *vientivalvonta-asetus*, täydentävistä velvollisuuksista, toimivaltuuksista ja menettelyistä.

2 §

Määritelmät

Vientivalvonta-asetuksen 2 artiklassa säädettyjä määritelmiä sovelletaan tätä lakia sovellettaessa.

Lisäksi tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *unionin valvontaluettelolla* vientivalvonta-asetuksen liitteeseen I sisältyvää luetteloa;
- 2) *kauttakuljettajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle voidaan asettaa vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu kauttakulkua koskeva lupavaatimus;
- 3) *toiminnanharjoittajalla* viejää, välittäjää, teknisen avun toimittajaa, kauttakuljettajaa sekä sellaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka siirtää kaksikäyttötuotteita Euroopan unionin sisällä.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta, niitä sovelletaan tämän lain asemasta.

Puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä säädetään puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (282/2012).

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään ampuma-aselaisissa (1/1998).

Ydinalan tuotteiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä säädetään ydinenergialaissa (990/1987).

4 §

Viranomaiset

Ulkoministeriö toimii vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettuna ja tämän lain mukaisena toimivaltaisena viranomaisena.

Tulli valvoo kaksikäyttötuotteiden vientiä, kauttakuljetusta ja siirtoa sekä kaksikäyttötuotteisiin liittyvän välityspalvelun ja teknisen avun tarjoamista.

2 luku

Luvat ja toiminnanharjoittajan velvollisuudet

5 §

Kansalliset ilmoitusvelvollisuudet

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, viejän on ilmoitettava ulkoministeriölle, jos sillä on syytä epäillä, että viennin kohteena olevat unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömät kaksikäyttötuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain mainitun artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa säädetään, välittäjän on ilmoitettava ulkoministeriölle, jos sillä on syytä epäillä, että välityspalvelun kohteena olevat kaksikäyttötuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu johonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

6 §

Kansalliset lupavaatimukset ja kauttakulun kieltö

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden välityspalvelujen tarjoamiseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on saanut ulkoministeriöltä tiedon, että kyseiset tuotteet on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin mainitun asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään, ulkoministeriö kieltää unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun, jos tuotteet sijaitsevat Suomessa ja ne on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain johonkin mainitun asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön. Kauttakulun kieltämiseen ja luvanvaraisuuteen liittyvistä menettelyistä säädetään tämän lain 4 luvussa.

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 11 artiklan 1 kohdassa säädetään, ulkoministeriö asettaa kaksikäyttötuotteen siirron Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon luvanvaraiseksi, jos mainitun 11 artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Ulkoministeriö asettaa unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömän kaksikäyttötuotteen viennin luvanvaraiseksi, jos kyseinen tuote on tarkoitettu tai mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa yleistä turvallisuutta tai Suomen kansallista turvallisuutta.

7 §

Kansallinen valvontaluettelo

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 3 artiklassa säädetään, tämän lain liitteessä tarkoitettujen kaksikäyttötuotteiden vientiin Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle vaaditaan vientilupa. Poiketen siitä mitä vientivalvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdassa säädetään, lupaviranomainen on ulkoministeriö. Luvan myöntämiseen sovelletaan tätä lakia sekä vientivalvonta-asetusta lukuun ottamatta 12 artiklan 2 kohdan 1 ja 2 alakohtaa, 14 artiklaa ja 21 artiklan 4 kohtaa.

8 §

Kansallinen yleislupa

Ulkoministeriö myöntää vientivalvonta-asetuksen 12 artiklassa tarkoitettuja kansallisia yleislupia.

Kansallinen yleislupa annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

9 §

Raportointi, rekisterit ja luettelot sekä sisäinen vaatimustenmukaisuusohjelma

Viejän, jolle on myönnetty koontilupa, on raportoitava koontiluvan käytöstä ulkoministeriölle vuosittain.

Ulkoministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun raportin sisällöstä, vientivalvonta-asetuksen 2 artiklan 21 alakohdassa tarkoitettun sisäisen vaatimustenmukaisuusohjelman sisällöstä, 27 artiklassa tarkoitettun rekisterin tai luettelon sisällöstä sekä liitteessä II tarkoitettujen unionin yleislupien käyttöön liittyvien ilmoitusten ja raporttien sisällöstä.

10 §

Lupaharkinta

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksen 15 artiklassa säädetään, ulkoministeriön on huomioitava lupaharkinnassaan seuraavat näkökohdat:

1) ulkomailta peräisin olevien strategisen vientivalvonnan piiriin kuuluvien tuotteiden saannin esteettömyyden varmistaminen tai niiden saantia koskevien ehtojen noudattaminen;

2) tavaran tai palvelun jälleenvientirajoitukset tai -kiellot.

Ulkoministeriö voi myöntäessään lupaa asettaa luvan käyttämiselle ehtoja sen estämiseksi, että luvanvarainen tuote päätyisi muuhun kuin luvassa tarkoitettuun käyttöön.

11 §

Kaksikäyttötuotteita koskeva ennakkotieto

Ulkoministeriö antaa hakemuksesta toiminnanharjoittajalle päätöksellään ennakkotiedon siitä, täyttääkö vienti, välityspalvelun tarjoaminen, teknisen avun tarjoaminen, kauttakulku tai unionin sisäinen siirto vientivalvonta-asetuksessa ja tässä laissa tarkoitettujen luvan myöntämisen edellytykset.

Myönteinen ennakkotieto on ulkoministeriötä sitova ja annetaan enintään vuoden pituiseksi määräajaksi. Myönteinen ennakkotieto ei sido ulkoministeriötä, jos ennakkotiedon antamisen jälkeen olosuhteissa tapahtuu merkittävä muutos, joka vaikuttaa ulko- ja turvallisuuspoliittiseen arvioon tai jos hakija on antanut ulkoministeriölle totuuden vastaisia, olennaisesti puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja.

12 §

Valvonnanalaisuustiedustelu

Ulkoministeriö antaa hakemuksen perusteella toiminnanharjoittajalle päätöksen siitä, onko hakemuksessa yksilöity tuote unionin valvontaluettelon tai kansallisen valvontaluettelon mukainen kaksikäyttötuote.

3 luku

Toimivaltuudet lupaharkinnassa ja valvonnassa

13 §

Tiedon luovuttaminen viranomaisten välillä

Ulkoministeriöllä ja Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja:

- 1) toiminnanharjoittajista;
- 2) vientitapahtumista ja muista valvonnan piiriin kuuluvista tapahtumista;
- 3) vientivalvontaan liittyvistä hakemuksista ja päätöksistä;
- 4) tuotteista;
- 5) kaksikäyttötuotteiden vastaanottajista, loppukäytöstä ja loppukäyttäjistä;
- 6) muista kuin 1—5 kohdassa tarkoitetuista kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvistä seikoista.

Verohallinnolla, puolustusministeriöllä, Puolustusvoimilla, Poliisihallituksella, suojelupoliisilla, keskusrikospoliisilla, Maahanmuuttovirastolla, Rajavartiolaitoksella, työ- ja elinkeinoministeriöllä sekä Säteilyturvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkoministeriölle ja Tullille 1 momentissa tarkoitetut tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Ulkoministeriöllä ja Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille tietoja, joiden luovuttaminen on välttämätöntä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän hoitamiseksi.

14 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle

Sen lisäksi, mitä vientivalvonta-asetuksessa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, ulkoministeriö voi luovuttaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle salassapitosäännösten estämättä tämän lain 13 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitetun muun kuin henkilötiedon, jos se on välttämätöntä kansainvälisen vientivalvontayhteistyön toteuttamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua.

15 §

Oikeus saada tietoja toiminnanharjoittajalta

Ulkoministeriöllä ja Tullilla on oikeus saada tässä laissa tai vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot toiminnanharjoittajalta ja muulta valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvältä luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä.

Toiminnanharjoittajalla ja muulla valvonnan kohteena olevaan toimintaan liittyvällä luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on velvollisuus 1 momentissa tarkoitettujen tietojen antamiseen.

16 §

Tullin toimivaltuudet

Tullin toimivaltuuksista säädetään tullilaissa (304/2016). Tämän lain 4 §:n 2 momentin mukaisessa valvonnassa tullilaissa tarkoitettuna tavarana pidetään myös vientivalvonta-asetuksen ja tämän lain mukaista kaksikäyttötuotetta.

4 luku

Kauttakuljetus

17 §

Kauttakuljetettavan tavaran haltuun ottaminen ja kauttakulkua koskeva päätöksenteko

Tullin on otettava kauttakuljetettava kaksikäyttötuote haltuunsa, jos Tullilla on perusteltua syytä epäillä, että kauttakuljetettavat kaksikäyttötuotteet ovat tai voivat olla joko kokonaan tai osittain tarkoitettu vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Tullin on ilmoitettava haltuun ottamisesta kauttakuljettajalle ja siirrettävä kauttakulkua koskeva asia ulkoministeriön käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Ulkoministeriö päättää, kielletäänkö kauttakulku vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 1 kohdan tai tämän lain 6 §:n 2 momentin nojalla taikka asetetaanko kauttakululle lupavaatimus vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Jos kauttakululle asetetaan lupavaatimus, ulkoministeriön on ilmoitettava lupavaatimuksen asettamisesta kauttakuljettajalle, jolla on 90 päivää aikaa hakea lupaa ulkoministeriöltä.

Jos ulkoministeriö päättää, että lupaa kauttakululle ei myönnetä, kauttakulku katsotaan vientivalvonta-asetuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti kielletyksi.

18 §

Kauttakuljetettavan tavaran palauttaminen tai hävittäminen

Jos ulkoministeriö päättää, että kauttakulkua ei kielletä tai myöntää luvan kauttakulkuun, Tullin on palautettava haltuun ottamansa tavara kauttakuljettajalle.

Jos ulkoministeriö kieltää kauttakulun tai päättää, ettei kauttakulkuun myönnetä lupaa, ulkoministeriön on määrättävä tavara palautettavaksi lähtömaahansa. Jos kuitenkin on perusteltua syytä epäillä, että tavaraa käytettäisiin lähtömaassa vientivalvonta-asetuksen 4

artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön, ulkoministeriön on määrättävä tavara Tullin hävitettäväksi.

19 §

Korvausvastuu

Kauttakuljettaja vastaa kauttakuljetettavan tavaran säilyttämisestä lupa- ja muutoksenhakumenettelyn aikana syntyneistä kustannuksista sekä tavaran palauttamisesta lähtömaahansa tai hävittämisestä aiheutuneista kustannuksista. Kauttakuljettaja ei kuitenkaan vastaa mainituista hävittämiskustannuksista, jos tavara on hävitetty ennen hävittämispäätöksen lainvoimaisuutta ja tuomioistuimien muutoksenhaun johdosta on lainvoimaisesti päättänyt, ettei hävittämiselle ollut edellytyksiä.

5 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Vientivalvontaneuvottelukunta

Ulkoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama vientivalvontaneuvottelukunta. Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävänä on edistää vientivalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteyksiä elinkeinoelämän kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta.

21 §

Uhkasakko

Ulkoministeriö tai Tulli voi asettaa 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedonantovelvollisuutta koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Ulkoministeriö voi asettaa 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua raportointivelvollisuutta koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

22 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Vientivalvonta-asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päätöstä sekä toiminnanharjoittajaa koskevaa mainitun asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa, 5 artiklan 1 kohdassa, 6 artiklan 1 kohdassa, 7 artiklan 1 tai 2 kohdassa, 8 artiklan 1 kohdassa, 10 artiklan 1 kohdassa tai tämän lain 6 §:ssä tarkoitettua päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Jos 18 §:n 2 momentissa tarkoitettu kauttakuljetettava tavara on ominaisuuksiltaan vaarallista, ulkoministeriö voi samalla määrätä, että hävittämispäätös on pantava muutoksenhausta huolimatta heti täytäntöön.

23 §

Viittaus rikoslakiin

Rangaistus säännöstelyrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1–3 §:ssä ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä 12 §:ssä.

24 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettu laki (562/1996).

Muulla laissa olevalla viittauksella kumottuun lakiin tarkoitetaan tämän lain tultua voimaan viittausta tähän lakiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleet asiat käsitellään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullessiin vientivalvontaneuvottelukuntaa koskeviin asioihin sovelletaan kuitenkin tätä lakia.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain nojalla annetut luvat jäävät edelleen voimaan ja niihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaan tullessa toimiva vientivalvontaneuvottelukunta jatkaa toimikautensa loppuun tämän lain mukaisena neuvottelukuntana

2.

Laki

rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 46 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta ja 12 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 506/2015 ja 12 § laissa 425/2009, sekä
lisätään 46 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 506/2015, uusi 8 a kohta seuraavasti:

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

1 §

Säännöstelyrikos

Joka rikkoo tai yrittää rikkoa

-
- 8) kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (/)
- a) 6 §:n 1 momentissa välityspalvelujen tarjoamisesta,
 - b) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuista kauttakulun kiellosta,
 - c) 6 §:n 3 momentissa kaksikäyttötuotteiden siirrosta Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon,
 - d) 6 §:n 4 momentissa unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden viennistä,
 - e) 7 §:ssä mainitun lain liitteessä tarkoitetuista kaksikäyttötuotteista tai
 - f) 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista ehdoista luvan käytölle,
- 8 a) kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/821, *jäljempänä vientivalvonta-asetus*,
- a) 3 artiklan 1 kohdassa tai 4 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien tai sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden viennistä,
 - b) 5 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisällyttämättömien verkkovalvontatuotteiden viennistä,
 - c) 6 artiklan 1 kohdassa tai 8 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalveluista tai teknisen avun toimittamisesta,
 - d) 7 artiklan 1 tai 2 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun kiellosta tai tietyistä kauttakulusta,
 - e) 10 artiklan 1 kohdassa toisen jäsenvaltion kansalliseen valvontaluetteloon sisältyvistä kaksikäyttötuotteista,
 - f) 11 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen IV sisältyvien kaksikäyttötuotteiden siirrosta unionin sisällä tai
 - g) 12 artiklan 7 kohdassa unionin yleisluvan käyttöä koskevasta kiellosta taikka
-

säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava *säännöstelyrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 5 §:ssä taikka vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa, 5 artiklan 2 kohdassa, 6 artiklan 2 kohdassa tai 8 artiklan 2 kohdassa säädetyin viejän, teknisen avun toimittajan tai välittäjän tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava *kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 16.5.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio

Kansallinen valvontaluettelo

Tähän liitteeseen sovelletaan vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I osassa I olevia yleisiä huomautuksia, akronyymeja ja lyhenteitä sekä määritelmiä.

Liitteen ryhmittely ja valvontakohtien numerointi noudattaa vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I muotoa.

Kohta 1

Ryhmä 0: Ydinaineet, laitteistot ja laitteet

Ei ole.

Kohta 2

Ryhmä 1: Erityismateriaalit ja niihin liittyvät laitteet

Ei ole.

Kohta 3

Ryhmä 2: Materiaalin käsittely

2A Järjestelmät, laitteet ja komponentit

Ei ole.

2B Testaus-, tarkastus- ja tuotantolaitteet

2B901 Seuraavat materiaalia lisäävät valmistuslaitteet, jotka on suunniteltu metallien tai metalliseoskomponenttien tuottamiseen ja joissa on kaikki seuraavat ominaisuudet, sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit:

a. Joissa on vähintään yksi seuraavista konsolidaatiolähteistä:

1. ”Laser”;
2. Elektronisuihku; tai
3. Valokaari; ja

b. Joissa on jokin seuraavista kontrolloiduista prosessiatmosfääreistä:

1. Inerttikaasu; tai
2. Tyhjiö (paine 100 Pa tai vähemmän); ja

c. Joissa on jokin seuraavista ’prosessin aikaisen seurannan’ laitteista ’koaksiaalisessa konfiguraatiossa’ tai ’paraksiaalisessa konfiguraatiossa’:

1. Kuvannuskamera, jonka vastehuippu on aallonpituusalueella, joka on yli 380 nm mutta enintään 14 000 nm;

2. Pyrometri, joka on suunniteltu mittaamaan yli 1 273,15 K:n (1 000 °C) lämpötiloja; tai
3. Radiometri tai spektrometri, jonka vastehuippu on aallonpituusalueella, joka on yli 380 nm mutta enintään 3 000 nm; ja

d. Suljetun piirin ohjausjärjestelmä, joka on suunniteltu muuttamaan konsolidaatiolähteen parametreja, rakennuspolkua tai laiteasetuksia rakentamisjakson aikana 2B901.c kohdassa määriteltyjen 'prosessin aikaisen seurannan' laitteiden palautteen perusteella.

Tekn. huom. 2B901 kohtaa sovellettaessa:

1. 'Prosessin aikainen seuranta', jota kutsutaan myös *in situ* -prosessiseurannaksi, liittyy materiaalia lisäävän valmistusprosessin tarkkailuun ja mittaukseen, mukaan lukien sähkömagneettinen tai lämpösäteily sulatusaltaasta.

2. 'Koaksiaalinen konfiguraatio', jota kutsutaan myös akseli- tai vinokonfiguraatioksi, liittyy yhteen tai useampaan anturiin, jotka on asennettu "laser"-konsolidaatiolähteen kanssa yhteiselle optiselle reitille.

3. 'Paraksiaalinen konfiguraatio' liittyy yhteen tai useampaan anturiin, jotka on fyysisesti asennettu tai integroitu "laser-", elektronisuihku- tai valokaarikonsolidaatiolähteen komponenttiin.

4. Sekä 'koaksiaalisessa konfiguraatiossa' että 'paraksiaalisessa konfiguraatiossa' anturien tai anturien näkökenttä on kiinnitetty konsolidaatiolähteen liikkuvaan referenssikehyykseen ja se liikkuu samoilla skannauspoluilla kuin konsolidaatiolähde koko rakentamisprosessin ajan.

2C Materiaalit

Ei ole.

2D Ohjelmistot

Ei ole.

2E Teknologia

2E901 "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti 2B kohdassa määriteltyjen laitteiden "kehittämistä" varten.

2E902 "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti 2B kohdassa määriteltyjen laitteiden "tuotantoa" varten.

2E903 "Teknologia", jota ei ole muualla erikseen määritelty ja jolla "kehitetään" tai "tuotetaan" 'pinnoitusjärjestelmiä', joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet:

- a. Suunniteltu suojaamaan asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I 1C007 kohdassa määriteltyjä keraamisia "matriisi"komposiitti" materiaaleja korroosiolta; ja
- b. Suunniteltu toimimaan yli 1 373,15 K:n (1 100 °C) lämpötiloissa.

Tekn. huom. 2E903 kohtaa sovellettaessa 'pinnoitusjärjestelmät' koostuvat yhdestä tai useammasta materiaalikerroksesta (esim. sidekerros, välikerros, suojapinnoite), jotka pinnoittavat substraatin.

Kohta 4

Ryhmä 3: Elektroniikka

3A Järjestelmät, laitteet ja komponentit

3A901 Seuraavat elektroniset tuotteet:

Huom. Integroidut piirit sisältävät seuraavat tyypit:

- "Monoliittiset integroidut piirit";
- "Integroidut hybridipiirit";
- "Integroidut monipalapiirit";
- "Integroidut kalvopiirit", integroidut pii-safiiripiirit mukaan lukien;
- "Optiset integroidut piirit";
- "Kolmiulotteiset integroidut piirit";
- "Monoliittiset integroidut mikroaaltopiirit" ("MMIC").

a. Integroidut komplementaariset metallioksidipuolijohdepiirit (CMOS-piirit), joita ei ole määritelty asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I 3A001.a.2 kohdassa ja jotka on suunniteltu toimimaan enintään 4,5 K:n lämpötilassa.

Tekn. huom. 3A901.a kohtaa sovellettaessa integroiduista CMOS-piireistä käytetään myös termejä kryogeeninen CMOS tai kryo-CMOS.

b. Parametriset signaalinvahvistimet, joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet:

1. Suunniteltu toimimaan alle 1 K:n (-272,15 °C:n) lämpötilassa;
2. Suunniteltu toimimaan kaikilla taajuuksilla, jotka ovat vähintään 2 GHz ja enintään 15 GHz; ja
3. Kohinaluku on vähemmän (parempi) kuin 0,015 dB kaikilla taajuuksilla, jotka ovat vähintään 2 GHz ja enintään 15 GHz 1 K:n (-272,15 °C:n) lämpötilassa.

Huom. Parametrisiin vahvistimiin kuuluvat kulkuaaltoparametrivahvistimet (traveling wave parametric amplifier, TWPA).

Tekn. huom. Parametrisista vahvistimista käytetään myös nimitystä kvanttirajoitteiset vahvistimet (quantum-limited amplifier, QLA).

c. Integroidut piirit, joiden yhteenlaskettu kaksisuuntainen siirtonopeus on vähintään 600 gigatavua sekunnissa (Gt/s) kaikissa sisääntuloissa ja ulostuloissa sekä integroitujen piirien välillä, poisluettuna haihtuvat muistit, ja joissa on tai joihin voidaan ohjelmoida jokin seuraavista ominaisuuksista:

1. Yksi tai useampi konekäskyjä suorittava digitaalinen suoritin, jonka 'kokonaissuoritusnopeus' on vähintään 6000;
2. Yksi tai useampi digitaalinen 'primitiivinen laskentayksikkö', poisluettuna kohdassa 3A901.c.1. määritellyt konekäskyjen

suorittamiseen osallistuvat yksiköt, joiden 'kokonaissuoritusteho' on vähintään 6000;
3. Yksi tai useampi analoginen 'primitiivinen laskentayksikkö', jonka 'kokonaissuoritusteho' on vähintään 6000, tai
4. Mikä tahansa integroidun piirin digitaalisten suorittimien ja 'primitiivisten laskentayksiköiden' yhdistelmä, jonka yhteenlaskettu 'kokonaissuoritusteho' kohdissa 3A901.c.1, 3A901.c.2 ja 3A901.c.3 on vähintään 6000.

Huom. Kohdassa 3A901.c määriteltyihin integroituihin piireihin kuuluvat grafiikkasuorittimet (GPU), tensorisuorittimet (TPU), neurosuorittimet, muistisuorittimet, kuvasuorittimet, tekstisuorittimet, apusuorittimet/kiihdyttimet, adaptiiviset suorittimet, käyttäjäohjelmoitavat logiikkapiirit (FPLD) ja sovelluskohtaiset integroidut piirit (ASIC).

Huom. Kohdassa 3A901.c määriteltyjä integroituja piirejä sisältävien 'digitaalisten tietokoneiden' ja 'elektronisten kokoonpanojen' osalta katso tämän liitteen 4A902 kohta.

Tekn. huom. Sovellettaessa 3A901.c kohtaa:

1. 'Kokonaissuoritusteholla' ('TPP') tarkoitetaan bittipituutta laskutoimitusta kohti kerrottuna teralaskutoimituksina (10^{12}) sekunnissa (TOPS) mitatulla suoritusteholla kaikissa integroidun piirin suorittimissa. Esimerkiksi, kun integroidussa piirissä on kaksi digitaalista suoritinta, joiden kummankin teho on 200 teralaskutoimitusta sekunnissa 16 bittiä kohden, on sen 'TPP' 6400 (2 suoritinta \times 200 TOPSia \times 16 bittiä = 6400). Kohdassa 3A901.c.3 kunkin analogisen 'primitiivisen laskentayksikön' 'TPP' on suoritusteho ilmaistuna teralaskutoimituksina sekunnissa kerrottuna 8:lla.

2. 'Primitiivisellä laskentayksiköllä' tarkoitetaan yksikköä, joka sisältää nolla tai useampia muunnettavia painokertoimia, jossa on yksi tai useampi sisääntulo ja josta on yksi tai useampi ulostulo. Laskentayksikön katsotaan suorittavan $2N-1$ laskutoimitusta aina, kun ulostulo päivitetään N sisääntulon perusteella ja kukin suoritinelementin sisältämä muunnettava paino lasketaan yhdeksi ulostuloksi. Kukin sisääntulo, paino ja ulostulo voi olla analoginen signaalitaso tai skalaarinen digitaalinen arvo, joka kuvataan yhdellä tai useammalla bitillä. Tällaisia yksiköitä ovat:

- Keinotekoiset neuronit
- Kerto- ja yhteenlaskuyksiköt (MAC-yksiköt)
- Liukulukuyksiköt (FPU)
- Analogiset kertolaskinyksiköt
- Suorittimet, jotka käyttävät memristoreita, spintroniikkaa tai magnoniikkaa
- Suorittimet, jotka käyttävät ftoniikkaa tai epälineaarista optiikkaa
- Suorittimet, jotka käyttävät analogisia tai monitasoisia haihtumattomia painokertoimia
- Suorittimet, jotka käyttävät monitasoista muistia tai analogista muistia
- Moniarvoiset tai monitasoiset yksiköt
- Hermopiikkiyksiköt

3. TOPS:n laskennalle olennaisia laskutoimituksia ovat sekä skalaarilukulaskutoimitukset että komposiittilaskutoimitusten skalaariset osat, kuten vektorilaskutoimitukset, matriisilaskutoimitukset ja tensorilaskutoimitukset. Skalaarilaskutoimituksia ovat kokonaislukulaskutoimitukset, liukulukulaskutoimitukset (joka usein mitataan liukulukulaskutoimituksina sekunnissa, FLOPS), kiintopistelaskutoimitukset ja bittilaskutoimitukset.

4. TOPS-nopeus on korkein teoreettisesti mahdollinen arvo, kun kaikki suorittimet toimivat samanaikaisesti. TOPS-nopeuden ja yhteenlasketun kaksisuuntaisen siirtonopeuden oletetaan olevan suurin arvo, jonka valmistaja ilmoittaa sirulle käyttöohjeessa tai esitteessä.

5. Laskutoimituksen bittipituus on yhtä suuri kuin saman laskutoimituksen jonkin sisääntulon tai ulostulon korkein bittipituus. Lisäksi, jos suoritin on suunniteltu laskutoimituksiin, jotka tuottavat erilaisia bittia \times TOPS -arvoja, tulee käyttää korkeinta bittia \times TOPS -arvoa.

6. Harvoja ja tiheitä matriiseja prosessoivien suorittimien TOPS-arvot ovat tiheiden matriisien prosessoinnin arvoja (esim. ilman harvuutta).

3A903 Seuraavat kryogeeniset jäähdytysjärjestelmät ja niiden komponentit:

- a. Järjestelmät, jotka on mitoitettu tuottamaan vähintään 600 μ W:n jäähdystehon enintään 0,1 K:n (-273,05 °C:n) lämpötilassa yli 48 tunnin ajan;
- b. Kaksivaiheiset pulssiputkikryojäähdyttimet, jotka on mitoitettu säilyttämään alle 4 K:n (-269,15 °C:n) lämpötilan ja tuottamaan vähintään 1,5 W:n jäähdystehon enintään 4,2 K:n (-268,95 °C:n) lämpötilassa.

3B Testaus-, tarkastus- ja tuotantolaitteet

3B901 Seuraavat puolijohdekomponenttien tai -materiaalien valmistuslaitteet ja niitä varten erityisesti suunnitellut osat ja komponentit:

a. Kuivasyövytykseen (kuivaetsaukseen) suunnitellut laitteet, joilla on jokin seuraavista ominaisuuksista:

1. Laitteet, jotka on suunniteltu tai muunnettu isotrooppista kuivasyövytystä varten ja joiden suurin pii-germanium-pii (SiGe:Si) -syövytysselektiivisyysuhde on vähintään 100:1; tai
2. Laitteet, jotka on suunniteltu tai muunnettu anisotrooppista kuivasyövytystä varten ja joilla on kaikki seuraavista ominaisuuksista;

- a. Yksi tai useampi radiotaajuinen teholähde, jonka radiotaajuisen pulssiulostulon pulssimäärä on vähintään yksi;
- b. Yksi tai useampi nopea kaasunvaihtoverkko, jonka vaihtonopeus on alle 300 millisekuntia; ja
- c. Sähköstaattinen istukka, jossa on kaksikymmentä tai useampia erikseen hallittavia muuttuvalämpötilaisia osia.

Huom. 1: 3B901.a kohta sisältää 'radikaaleilla', ioneilla, peräkkäisreaktioilla tai ei-peräkkäisreaktioilla toteutetun syövytyksen.

Huom. 2: 3B901.a.2 kohdassa tarkoitettu kuivasyövytys voi olla syövytystä, jonka toteutuksessa on käytetty radiotaajuuspulssilla viritettyä plasmaa, pulssisuhteen avulla viritettyä plasmaa, elektrodeihin kohdistetulla pulssijännitteellä muunnettua plasmaa, jaksottaista injektointia ja kaasunpoistoa plasmaan yhdistettynä, plasma-avusteista atomisen kerroksen syövytystä tai plasma-avusteista näennäisatomisen kerroksen syövytystä.

Tekn. huom. 1: 3B901.a kohtaa sovellettaessa pii-germanium-pii (SiGe:Si) -syövytysselektiivisyysuhdetta mitattaessa käytetään vähintään 30 %:n germaniumpitoisuutta (Si0.70Ge0.30).

Tekn. huom. 2: 3B901.a kohtaa sovellettaessa 'radikaali' on määritelty atomiksi, molekyyliksi tai ioniksi, jolla on pariton elektroni avoimessa elektronikuorirakenteessa.

b. Integroiduille piireille suunnitellut 'EUV'-maskit ja 'EUV'-retikkelit, joita ei ole määritelty asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I 3B001.g kohdassa, ja joilla on maskin "substraattiaihio", joka on määritelty asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I 3B001.j kohdassa.

Tekn. huom. 1: 'EUV:llä' (Extreme Ultraviolet) tarkoitetaan elektromagneettisen spektrin aallonpituutta, joka on yli 5 nm ja alle 124 nm.

Tekn. huom. 2: Sovellettaessa 3B901.b kohtaa maskit ja retikkelit, joihin on asennettu maskinsuojus, katsotaan maskeiksi ja retikkeleiksi.

3B902 Pyyhkäisyelektronimikroskooppilaitteet (SEM-laitteet), jotka on suunniteltu puolijohdelaitteiden tai integroitujen piirien kuvantamista varten ja joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet:

- a. Näytealustan sijoituksen tarkkuus on alle (parempi kuin) 30 nm;
- b. Näytealustan asemoinnin mittauksessa käytetään laserinterferometriaa;
- c. Asemoinnin kalibrointi näkökentässä perustuu laserinterferometriseen pituusmittaukseen;
- d. Kerää ja tallentaa kuvia, joissa on yli 2×10^8 pikseliä;
- e. Näkökentän päällekkäisyys on alle 5 % pysty- ja vaakasuuntaan;
- f. Näkökentän liitosalueen päällekkäisyys on alle 50 nm; ja
- g. Kiihdytysjännite on yli 21 kV.

Huom. 1: 3B902 kohta sisältää SEM-laitteet, jotka on suunniteltu piirimallin palauttamiseen mikroskooppikuvista.

Huom. 2: 3B902 kohta ei sisällä SEM-laitteita, jotka on suunniteltu vastaanottamaan standardinmukaisen Semiconductor Equipment and Materials International (SEMI) kiekkokotelon, kuten 200 mm:n tai suuremman Front Opening Unified Pod (FOUP)-kotelon.

3B903 Kryogeeniset kiekkojen testauslaitteet, joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet:

1. Suunniteltu laitteiden testaamiseen enintään 4,5 K:n (-268,65 °C:n) lämpötiloissa, ja
2. Suunniteltu kiekkoille, joiden läpimitta on vähintään tai yhtä kuin 100 mm.

3C Materiaalit

3C901. Epitaksiaaliset materiaalit, jotka koostuvat ”substraatista”, jossa on vähintään yksi epitaksiaalisesti kasvatettu kerros jotakin seuraavaa ainetta:

- a. Pii, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina vähemmän kuin 0,08% muita piin isotooppeja kuin pii-28 tai pii-30; tai
- b. Germanium, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina vähemmän kuin 0,08% muita germaniumin isotooppeja kuin germanium-70, germanium-72, germanium-74 tai germanium-76.

3C902. Piin ja germaniumin fluoridit, hydridit tai kloridit, jotka koostuvat jostakin seuraavasta aineesta:

- a. Pii, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina sisältää vähemmän kuin 0,08% muita piin isotooppeja kuin pii-28 tai pii-30; tai
- b. Germanium, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina vähemmän kuin 0,08% muita germaniumin isotooppeja kuin germanium-70, germanium-72, germanium-74 tai germanium-76.

3C903. Pii, piin oksidit, germanium tai germaniumin oksidit, jotka koostuvat jostakin seuraavasta aineesta:

- a. Pii, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina vähemmän kuin 0,08% muita piin isotooppeja kuin pii-28 tai pii-30; tai
- b. Germanium, jossa on isotooppisina epäpuhtauksina vähemmän kuin 0,08% muita germaniumin isotooppeja kuin germanium-70, germanium-72, germanium-74 tai germanium-76.

Huom. 3C903 kohtaan kuuluvat ”substraatit”, kappaleet, harkot, tangot ja aihiot.

3D Ohjelmistot

3D901 ”Ohjelmisto”, joka on suunniteltu poimimaan SEM-kuvista ”GDSII” -standardin tai vastaavan standardin mukaista mallidataa ja suorittamaan SEM-kuvista tasojen välistä kohdistamista, ja tuottamaan monitasoista ”GDSII” -standardin mukaista dataa tai piiriverkkolistan.

Huom. ”GDSII” -standardi (”Graphic Design System II”) on tietokantatiedostomuoto integroidun piirin mallikuvion tai integroidun piirilevyn mallikuvion tiedonvaihtoa varten.

3D902 ”Ohjelmisto”, joka on erityisesti suunniteltu 3B901.a kohdassa määriteltyjen laitteiden ”käyttöä” varten.

3D903 ”Ohjelmistot”, jotka on erityisesti suunniteltu 3A901.b tai 3B kohdassa määriteltyjen laitteiden ”kehittämistä” tai ”tuotantoa” varten.

3E Teknologia

Tekn. huom. 'Prosessisuunnittelusarja' ('PDK') on ohjelmistoväline, jonka puolijohdevalmistaja tarjoaa sen varmistamiseksi, että vaaditut suunnittelukäytännöt ja -säännöt otetaan huomioon, jotta voidaan tuottaa tietty integroidun piirin suunnittelu tietyssä puolijohdeprosessissa teknologiaan ja valmistukseen liittyvien rajoitusten mukaisesti (kussakin puolijohdevalmistusprosessissa on oma 'prosessisuunnittelusarja').

3E901 "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti 3A, 3B tai 3C kohdassa määriteltyjen laitteiden ja materiaalien "kehittämistä" ja "tuotantoa" varten.

Huom. 3E901 kohdassa ei aseteta valvonnanalaiseksi 'prosessisuunnittelusarjoja' ('PDK'), paitsi jos niihin sisältyy tiedostoja, joilla toteutetaan tehtäviä tai teknologiaa 3A901 kohdassa määriteltyjen laitteiden osalta.

3E902 "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti integroitujen piirien tai laitteiden "kehittämistä" tai "tuotantoa" varten, käyttäen gate-all-around-kanavatransistorirakenteita (GAAFET).

Huom. 1: 3E902 sisältää 'prosessiohjeet'.

Huom. 2: 3E902 ei koske työkalujen tarkastamista tai huoltoa.

Huom. 3: 3E902 ei koske 'prosessisuunnittelusarjoja', paitsi jos niihin sisältyy kirjastoja, joilla toteutetaan tehtäviä tai teknologiaa asetuksen (EU) 2021/821 liitteen I 3A001 kohdassa tai tämän liitteen 3A901 kohdassa määriteltyjen laitteiden osalta.

Tekn. huom.: 'Prosessiohjeella' tarkoitetaan tiettyä prosessin osaa koskevaa ehtojen ja parametrien joukkoa.

Kohta 5

Ryhmä 4: Tietokoneet

4A Järjestelmät, laitteet ja komponentit

4A901 Seuraavat kvanttietokoneet sekä niihin liittyvät "elektroniset kokoonpanot" ja niitä varten suunnitellut komponentit:

a. Seuraavat kvanttietokoneet:

1. Kvanttietokoneet, jotka tukevat vähintään 34:ä, mutta alle 100:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' fyysistä kubittia ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 10^{-4} ;
2. Kvanttietokoneet, jotka tukevat vähintään 100:a, mutta alle 200:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' fyysistä kubittia ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 10^{-3} ;
3. Kvanttietokoneet, jotka tukevat vähintään 200:a, mutta alle 350:tä, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' fyysistä kubittia ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 2×10^{-3} ;

4. Kvanttitietokoneet, jotka tukevat vähintään 350:tä, mutta alle 500:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' 'fyysistä kubittia' ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 3×10^{-3} ;
5. Kvanttitietokoneet, jotka tukevat vähintään 500:a, mutta alle 700:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' 'fyysistä kubittia' ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 4×10^{-3} ;
6. Kvanttitietokoneet, jotka tukevat vähintään 700:a, mutta alle 1 100:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' 'fyysistä kubittia' ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 5×10^{-3} ;
7. Kvanttitietokoneet, jotka tukevat vähintään 1 100:a, mutta alle 2 000:a, 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' 'fyysistä kubittia' ja joiden 'C-NOT -virhe' on enintään 6×10^{-3} ;
8. Kvanttitietokoneet, jotka tukevat vähintään 2 000:a 'täysin hallittua', 'liitettyä' ja 'toimivaa' 'fyysistä kubittia'.

- b. Kubittilaitteet ja kubittipiirit, jotka sisältävät tai tukevat 'fyysisten kubittien' joukkoja ja jotka on erityisesti suunniteltu 4A901.a kohdassa määriteltyjä tuotteita varten;
- c. Kvanttikontrollikomponentit ja kvanttimittauslaitteet, jotka on erityisesti suunniteltu 4A901.a kohdassa määriteltyjä tuotteita varten.

Huom. 1. 4A901 kohta koskee piirimallisia (tai porttiperusteisia) ja yksisuuntaisia (tai laskentaperusteisia) kvanttitietokoneita. Tämä kohta ei koske adiabaattisia (ns. quantum annealing -tyyppisiä) kvanttitietokoneita.

Huom. 2. 4A901 kohdassa määritellyt tuotteet eivät välttämättä sisällä fyysisesti lainkaan kubitteja. Esimerkiksi fotonikkaan perustuvat kvanttitietokoneet eivät sisällä pysyvästi mitään fyysistä kappaletta, jonka voisi tunnistaa kubitiksi. Sen sijaan fotonisia kubitteja syntyy, kun tietokone on toiminnassa, jonka jälkeen ne tuhoataan.

Huom. 3. 4A901.b kohdassa määriteltyjä tuotteita ovat puolijohde-, suprajohtavat ja fotoniset kubittisirut ja -sirujoukot; pintaioniloukkujoukot; muut kubitteja eristävät teknologiat; sekä sellaisten tuotteiden koherentit liitännät.

Huom. 4. 4A901.c kohta koskee tuotteita, jotka on suunniteltu kvanttitietokoneen pysyvien kubittien kalibrointia, alustusta, manipulaatiota tai mittausta varten.

Tekn. huom. 4A901 kohtaa sovellettaessa:

1. 'Fyysinen kubitti' on kaksitasoisen kvanttijärjestelmä, jota käytetään edustamaan kvanttilogiikan perusyksikköä sellaisten manipulaatioiden ja mittausten keinoin, jotka eivät ole virhekorjattuja. 'Fyysiset kubitit' eroavat loogisista kubiteista siten, että loogiset kubitit ovat virhekorjattuja kubitteja, jotka koostuvat useista 'fyysisistä kubiteista'.
2. 'Täysin hallittu' tarkoittaa sitä, että 'fyysinen kubitti' voidaan kalibroida, alustaa, portittaa ja lukea tarvittaessa.
3. 'Liitetty' tarkoittaa sitä, että kubittiparin porttioperaatiot voidaan suorittaa minkä tahansa käytettävissä olevista 'toimivista' 'fyysisistä kubiteista' sattumanvaraisesti muodostetun parin kanssa. Tämä ei välttämättä tarkoita kaikkia mahdollisia yhdistelmiä.

4. 'Toimiva' tarkoittaa sitä, että 'fyysinen kubitit' suorittaa universaalia kvanttilaskentatyötä järjestelmälle määritellyn kubittien operaatiotarkkuuden mukaisesti.

5. Vähintään 34:n 'täysin hallitun', 'liitetyn', 'toimivan' 'fyysisen kubitin' tukeminen tarkoittaa kvanttietokoneen kykyä eristää, hallita, mitata ja prosessoida kvantti-informaatiota, joka sisältyy vähintään 34:än 'fyysiseen kubittiin'.

6. 'C-NOT -virhe' on keskimääräinen fyysinen porttinvirhe toisiaan lähimpien kahden 'fyysisen kubitin' muodostamille kontrolloitu EI (controlled NOT, C-NOT) -porteille.

4A902 Tietokoneet, "elektroniset kokoonpanot" ja komponentit, joissa on yksi tai useampi 3A901.c kohdassa kuvattu integroitu piiri.

Tekn. huom. 4A902 kohtaa sovellettaessa, tietokoneita ovat "digitaaliset tietokoneet", hybriditietokoneet ja analogiset tietokoneet.

4B Testaus-, tarkastus- ja tuotantolaitteet

Ei ole.

4C Materiaalit

Ei ole.

4D Ohjelmistot

4D901. "Ohjelmisto", joka on erityisesti suunniteltu tai muunnettu 4A901.b tai 4A901.c kohdassa määriteltyjen tuotteiden "kehittämistä" ja "tuotantoa" varten.

4E Teknologia

4E901. "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti 4A901.b, 4A901.c tai 4D901 kohdassa määriteltyjen tuotteiden "kehittämistä" tai "tuotantoa" varten.

4E902 "Teknologia" yleisen teknologiahuomautuksen mukaisesti 4A902 kohdassa määriteltyjen laitteiden tai "ohjelmistojen" "kehittämistä", "tuotantoa" tai "käyttöä" varten.

Kohta 6

Ryhmä 5: Tietoliikenne ja "tiedonsuojaus"

Ei ole.

Kohta 7

Ryhmä 6: Anturit ja laserit

Ei ole.

Kohta 8

Ryhmä 7: Navigointi ja ilmailu

Ei ole.

Kohta 9

Ryhmä 8: Meriteknologia

Ei ole.

Kohta 10

Ryhmä 9: Ilma- ja avaruusalusten työntövoima

Ei ole.

2.

Laki

Rikoslain 46 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:
muutetaan rikoslain (39/1889) 46 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta ja 12 §, sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 506/2015 ja 12 § laissa 425/2009, sekä *lisätään* 46 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 506/2015, uusi 8 a kohta seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
46 luku	46 luku
Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset	Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset
1 §	1 §
<i>Säännöstelyrikos</i>	<i>Säännöstelyrikos</i>
Joka rikkoo tai yrittää rikkoa	Joka rikkoo tai yrittää rikkoa
8) kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) <i>tai</i>	8) kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (/)
säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Säännöstelyrikoksesta tuomitaan myös se, joka rikkoo varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 6 §:ssä säädettyä kieltoa siirtää tai muuntaa varoja taikka 7 §:ssä säädettyä kieltoa luovuttaa varoja.	a) 6 §:n 1 momentissa välityspalvelujen tarjoamisesta, b) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu kaultakulun kiellosta, c) 6 §:n 3 momentissa kaksikäyttötuotteiden siirrosta Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, d) 6 §:n 4 momentissa unionin valvontaluetteloon sisällyttämättömien kaksikäyttötuotteiden viennistä, e) 7 §:ssä mainitun lain liitteessä tarkoitetuista kaksikäyttötuotteista tai f) 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista ehdoista luvan käytölle, 8 a) kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetun Euroopan

Voimassa oleva laki

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

Ehdotus

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/821, jäljempänä vientivalvonta-asetus,

a) 3 artiklan 1 kohdassa tai 4 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien tai sisältyttömien kaksikäyttötuotteiden viennistä,

b) 5 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyttömien verkkovalvontatuotteiden viennistä,

c) 6 artiklan 1 kohdassa tai 8 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden välityspalveluista tai teknisen avun toimittamisesta,

d) 7 artiklan 1 tai 2 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen I sisältyvien kaksikäyttötuotteiden kauttakulun kiellosta tai tietyistä kauttakulusta,

e) 10 artiklan 1 kohdassa toisen jäsenvaltion kansalliseen valvontaluetteloon sisältyvistä kaksikäyttötuotteista,

f) 11 artiklan 1 kohdassa mainitun asetuksen liitteeseen IV sisältyvien kaksikäyttötuotteiden siirrosta unionin sisällä tai

g) 12 artiklan 7 kohdassa unionin yleisluvan käyttöä koskevasta kiellosta taikka

säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Säännöstelyrikoksesta tuomitaan myös se, joka rikkoo varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 6 §:ssä säädettyä kieltoa siirtää tai muuntaa varoja taikka 7 §:ssä säädettyä kieltoa luovuttaa varoja.

Voimassa oleva laki

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

12 §

*Kaksikäyttötutteen
vientivalvontailmoituksen laiminlyönti*

Joka huolimattomuudesta laiminlyö kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava kaksikäyttötutteen vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ehdotus

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

12 §

*Kaksikäyttötutteen
vientivalvontailmoituksen laiminlyönti*

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta annetun lain 5 §:ssä taikka vientivalvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa, 5 artiklan 2 kohdassa, 6 artiklan 2 kohdassa tai 8 artiklan 2 kohdassa säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava kaksikäyttötutteen vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

LUONNOS Valtioneuvoston asetus

vientivalvontaneuvottelukunnasta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (/) 20 §:n nojalla:

1 §

Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävät

Vientivalvontaneuvottelukunnan tehtävänä on edistää vientivalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteyksiä elinkeinoelämän kanssa. Vientivalvontaneuvottelukunta osallistuu vientivalvonnan kehittämiseen.

2 §

Vientivalvontaneuvottelukunnan kokoonpano ja asettaminen

Valtioneuvosto määrää vientivalvontaneuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet sekä näiden henkilökohtaiset varajäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan.

Vientivalvontaneuvottelukunnassa tulee olla edustettuina ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Puolustusvoimat, suojelupoliisi, Poliisihallitus, Tulli sekä elinkeinoelämä.

Jos vientivalvontaneuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaa kesken toimikauden, ulkoministeriö määrää hänen tilalleen uuden jäsenen tai varajäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Vientivalvontaneuvottelukunta voi tarvittaessa käyttää asiantuntijoita sekä ottaa sihteereitä. Vientivalvontaneuvottelukunta voi perustaa asioiden valmistelua varten työryhmiä, joihin voidaan kutsua asiantuntijoita.

3 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .